

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาน่าน เขต 1 โดยมีหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดการพัฒนารูปแบบ
 - 1.1 ความหมายของรูปแบบ
 - 1.2 ลักษณะของรูปแบบ
 - 1.3 องค์ประกอบของรูปแบบ
 - 1.4 การพัฒนาและประเมินผลรูปแบบ
2. นโยบายการปฏิรูปการศึกษา
 - 2.1 ศาสตร์พระราชา หลักการทรงงานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9
 - 2.2 แผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)
 - 2.3 นโยบายรัฐบาลด้านการศึกษา
 - 2.4 นโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ
3. การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา
 - 3.1 ความหมายของคุณภาพการศึกษา
 - 3.2 การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา
4. แนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน
 - 4.1 ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 4.2 ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 4.3 หลักการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 4.4 มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 4.5 กระบวนการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
 - 4.6 การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา
 - 4.7 บทบาทของผู้เกี่ยวข้อง
5. แนวคิดและทฤษฎีการบริหารคุณภาพสถานศึกษา
 - 5.1 ทฤษฎีเชิงระบบแบบเปิด (Open system theory)
 - 5.2 ทฤษฎีการการจัดการ

- 5.3 การบริหารคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management : TQM)
- 5.4 การบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (RBM)
- 5.5 กระบวนการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน
- 5.6 การสังเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
- 6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ
- 7. กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดการพัฒนารูปแบบ

รูปแบบ (Model) เป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสวนหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ทั้งหลาย รูปแบบมีลักษณะเช่นเดียวกับสมมติฐานที่บุคคลอาจสร้างขึ้น จากความคิด ประสบการณ์ การใช้อุปมาอุปไมย หรือจากทฤษฎี และหลักการต่าง ๆ ได้ แต่รูปแบบ ไม่ใช่ทฤษฎี (ทิตนา แฉมณี, 2556 : 1-2) นักการศึกษาหลายคนได้ให้แนวคิดการพัฒนารูปแบบไว้ ดังนี้

ความหมายของรูปแบบ

รัตน บัสนธ์ (2552 : 124) ให้ความหมายของรูปแบบออกเป็น 3 ความหมาย ดังนี้

1. แผนภาพหรือภาพร่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยังไม่สมบูรณ์เหมือนของจริง รูปแบบในความหมายนี้จะเรียกทับศัพท์ในภาษาไทยว่า “โมเดล” ได้แก่ โมเดลบ้าน โมเดลรถยนต์ โมเดลเสื้อ เป็นต้น
 2. แบบแผนความสัมพันธ์ของตัวแปร หรือสมการทางคณิตศาสตร์ที่รู้จักกันในชื่อที่เรียกว่า “Mathematical Model”
 3. แผนภาพที่แสดงถึงองค์ประกอบการทำงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง รูปแบบในความหมายนี้ บางทีเรียกว่า ภาพย่อส่วนของทฤษฎีหรือแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น รูปแบบการสอน รูปแบบการบริหาร รูปแบบการประเมิน เป็นต้น
- วโร เฟ็งสวัสดิ์ (2553 : 3) สรุปความหมายของรูปแบบ หมายถึง กรอบความคิดทางด้าน หลักการ วิธีการ ดำเนินงาน และเกณฑ์ต่าง ๆ ของระบบ ที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้

บุญชม ศรีสะอาด (อ้างถึงใน วาโร เฟิงส์วส์ตี, 2553 : 3) ให้ความหมายของรูปแบบ หมายถึง โครงสร้างแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ หรือตัวแปรต่าง ๆ สามารถใช้รูปแบบ อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ หรือตัวแปรต่าง ๆ ที่มีในปรากฏการณ์ธรรมชาติ หรือในระบบต่าง ๆ อธิบายลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบ หรือกิจกรรมในระบบ

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2556 : 27) ให้คำนิยามคำว่า รูปแบบ หรือ แบบจำลอง คือ วิธีการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ตลอดจนจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์ หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏ โดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ เช่น ภาพวาด ภาพเหมือน แผนภูมิ แผนผังต่อเนื่อง หรือสมการทางคณิตศาสตร์ ให้สามารถเข้าใจได้ง่าย และในขณะเดียวกันก็สามารถ นำเสนอเรื่องราวหรือประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างกระชับภายใต้หลักการอย่างมีระบบ ดังนั้นคำว่า “รูปแบบ” หรือ “แบบจำลอง” หรือ “โมเดล” จึงสามารถนำไปใช้ในลักษณะต่าง ๆ กันคือ (1) เป็นแบบจำลอง ในลักษณะเลียนแบบ (2) เป็นตัวแบบที่ใช้เป็นแบบอย่าง (3) เป็นแผนภาพที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง สัญลักษณ์ และหลักการของระบบ (4) เป็นแบบแผน หรือแผนผังของการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ด้วยความสัมพันธ์เชิงระบบ

ทิตินา แชมมณี (2556 : 1-3) กล่าวว่า รูปแบบ เป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย เป็นแผนผัง ไดอะแกรม หรือ แผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น

โดยสรุป รูปแบบ หมายถึง เครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการถ่ายทอดความคิดออกมา เป็นรูปธรรม มีลักษณะเป็นคำอธิบายหรือแผนผังหรือแผนภาพที่แสดงถึงกรอบความคิด ด้านหลักการ วิธีการ การดำเนินงาน และเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน และสามารถยึดถือเป็นแนวทางในการ ดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้

ลักษณะของรูปแบบ

Keeves J (1997 : 386-387) กล่าวว่า รูปแบบโดยทั่วไปจะต้องมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1. รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนาย (Prediction) ผลที่ตามมา ซึ่งสามารถพิสูจน์ ทดสอบได้ กล่าวคือ สามารถนำไปสร้างเครื่องมือเพื่อพิสูจน์ทดสอบได้
2. โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal relationship) ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์เรื่องนั้นได้
3. รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการ (Imagination) ความคิดรวบยอด (Concept) และความสัมพันธ์ (Interrelations) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้
4. รูปแบบควรจะประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structural relationships) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (Associative relationships)

วโร เฟิงส์วส์ (2553 : 6) ได้กล่าวว่า รูปแบบที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้

1. รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง ระหว่างตัวแปรมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงธรรมดา อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงก็มีประโยชน์ในช่วงของการพัฒนารูปแบบ
2. รูปแบบควรนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเมื่อทดสอบรูปแบบแล้วถ้าปรากฏว่า ไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รูปแบบนั้นต้องถูกยกเลิก
3. รูปแบบควรอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน
4. รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างความคิดรวบยอด (Concept) ใหม่ และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรใหม่ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ในเรื่องที่กำลังศึกษา
5. รูปแบบในเรื่องใด จะเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับกรอบของทฤษฎีในเรื่องนั้น ๆ

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2556 : 26) ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของรูปแบบมี 4 ประการ ดังนี้

1. เป็นการถ่ายทอดในลักษณะของการเลียนแบบ หรือถ่ายแบบจากความเข้าใจ ตลอดจนจินตนาการของคนที่มีต่อปรากฏการณ์ใด ๆ ออกมาเป็นโครงสร้างที่มีระบบระเบียบ และง่ายต่อการรับรู้ของบุคคลอื่น
2. ลักษณะของรูปแบบไม่ใช่การบรรยาย หรือการพรรณนาอย่างยืดเยื้อ แต่เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์และหลักการของระบบ
3. ตัวรูปแบบเน้นเฉพาะส่วนสำคัญ เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้นำเสนอรูปแบบกับผู้รับรู้รูปแบบนั้น ๆ
4. ภาพลักษณ์ของรูปแบบมุ่งการสื่อสารให้กระชับ รับรู้ภาพรวมของความหมาย มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อย ๆ ได้ โดยการนำเสนอเพียงครั้งเดียว

สรุปได้ว่า รูปแบบมีลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นการถ่ายทอดความคิดความเข้าใจออกมาเป็นโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจนสอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ ซึ่งง่ายต่อการรับรู้ของผู้อื่น โดยโครงสร้างของรูปแบบต้องมีความสัมพันธ์กัน นำไปสู่การทำนายผลที่ตามมาและสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์เมื่อมีการทดสอบรูปแบบ มีการอธิบายรูปแบบเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้นำเสนอรูปแบบกับผู้รับรู้รูปแบบนั้น ๆ

องค์ประกอบของรูปแบบ

นักวิชาการ กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบโดยทั่วไป มีองค์ประกอบรวมที่สำคัญที่ต้องคำนึงถึง ดังนี้

Kibler (1970 : 40) ได้สรุปองค์ประกอบของรูปแบบไว้ 4 ประการ คือ

1. จุดมุ่งหมายของรูปแบบ เป็นผลที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบ

2. การวัดพฤติกรรมพื้นฐาน เป็นการตรวจสอบความพร้อมด้านความรู้และทักษะเบื้องต้นของผู้เรียนก่อนการจัดการเรียนการสอนจริง

3. การจัดกระบวนการเรียนการสอน เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

4. การประเมินผลรวม เป็นการประเมินผลเพื่อตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด Brown, et. al. (1977) กล่าวว่า รูปแบบการเรียนการสอนมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์และเนื้อหา ผู้สอนต้องกำหนดวัตถุประสงค์และเนื้อหาให้ชัดเจน ต้องกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่สามารถวัดหรือสังเกตได้ เมื่อกำหนดวัตถุประสงค์แล้วต้องมีการเลือกเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมตามผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

2. การจัดการเรียนรู้หรือประสบการณ์การเรียนรู้ ผู้สอนควรจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ โดยคำนึงถึงขนาดของผู้เรียน วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม และเนื้อหา

3. ทรัพยากร ได้แก่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก

4. ผลลัพธ์ เป็นการพิจารณาผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ การประเมินผลและพิจารณาเพื่อเสนอแนะในการปรับปรุงระบบการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

Joyce & Weil (2000 : 13-14) ได้สรุปองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักการของรูปแบบ เป็นการกล่าวถึงความเชื่อแนวคิดทฤษฎีที่รองรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งหลักการของรูปแบบจะเป็นตัวกำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นตอนต่าง ๆ ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้

2. จุดประสงค์ เป็นการระบุความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบ

3. เนื้อหา เป็นการระบุเนื้อหาและกิจกรรมต่างๆ ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ

4. กระบวนการ เป็นขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้เมื่อนำรูปแบบไปปฏิบัติ

5. การวัดและประเมินผล เป็นการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบ

ทิตินา แคมมณี (2556 : 4) ได้สรุปองค์ประกอบของรูปแบบ ดังนี้

1. มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักการของรูปแบบนั้น ๆ

2. มีการบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ

3. มีการจัดระบบ คือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้น ๆ

4. มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการและเทคนิคต่าง ๆ อันจะช่วยให้กระบวนการนั้นเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

บุญเลี้ยง ทุมทอง (2559 : 62) ได้สรุปองค์ประกอบของรูปแบบ มีดังนี้

1. หลักการของรูปแบบการสอน เป็นส่วนที่กล่าวถึงความเชื่อและแนวคิด ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานของการออกแบบและพัฒนารูปแบบการสอน ซึ่งจะเป็นการกำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม และขั้นตอนการดำเนินงานของรูปแบบการสอน

2. จุดประสงค์ของรูปแบบการสอน เป็นส่วนที่ระบุถึงความคาดหวังหรือสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบการสอน

3. กระบวนการจัดการเรียนการสอน เป็นส่วนที่ระบุถึงขั้นตอน วิธีการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของรูปแบบการสอน

4. การวัดและประเมินผล เป็นส่วนของการประเมินผลการเรียนตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

นอกจากนี้จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบบริหารเพื่อการประกันคุณภาพภายในที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ไมตรี บุญทศ, 2554) พบว่า รูปแบบมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ 3) กลไกการดำเนินงานของรูปแบบ 4) สรุปสาระสำคัญของรูปแบบ และรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของเยาวทิศา นามคุณ (2559) พบว่า รูปแบบมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เป้าหมายของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน 2) มาตรฐานและตัวบ่งชี้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน 3) การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามมาตรฐานการศึกษา และตัวบ่งชี้ และ 4) รายงานผลและการกำหนดแนวทางในการพัฒนา และรูปแบบการบริหารคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคเหนือของ ดำรงค์ บุญกลาง (2560) พบว่า รูปแบบมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) สาระสำคัญ ประกอบด้วยการบริหาร 7 ด้าน 4) แนวทางการนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติ และ 5) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปสู่ความสำเร็จ

จากการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบดังกล่าวข้างต้น นำมาสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนราชานุบาล
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1

Kibler (1970 : 40)	Brown, et. al. (1977)	Joyce & Weil (2000 : 13-14)	ทิตนา แซมมณี (2558 : 222)	บุญเลี้ยง ทุมทอง (2559 : 62)	ไมตรี บุญทศ (2554)	เยาวทิwa นามคุณ (2559)	ดำรงค์ บุญกลาง (2560)	สรุป องค์ประกอบ ของรูปแบบ
		หลักการหรือ แนวคิดที่เป็น พื้นฐาน	หลักการ แนวคิด หรือ ความเชื่อที่ เป็นพื้นฐาน	หลักการของ รูปแบบ			หลักการและ เหตุผล	หลักการ
จุดมุ่งหมาย ของรูปแบบ	วัตถุประสงค์	จุดประสงค์		จุดประสงค์ ของรูปแบบ	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	วัตถุประสงค์	วัตถุประสงค์
	เนื้อหา	เนื้อหา				มาตรฐานและ ตัวบ่งชี้ในการ ประกัน คุณภาพ การศึกษา ภายใน		มาตรฐาน การศึกษา

ตารางที่ 1 (ต่อ)

Kibler (1970 : 40)	Brown, et. al. (1977)	Joyce & Weil (2000 : 13-14)	ทิตนา แซมมณี (2558 : 222)	บุญเลี้ยง ทุมทอง (2559 : 62)	ไมตรี บุญทศ (2554)	เยาวทิพา นามคุณ (2559)	ดำรงค์ บุญกลาง (2560)	สรุป องค์ประกอบ ของรูปแบบ
การจัด กระบวนการ เรียนการสอน/ กิจกรรม	การจัดการ เรียนรู้หรือ ประสบการณ์ การเรียนรู้	กระบวนการ	การจัดระบบ หรือ กระบวนการ	กระบวนการ ของรูปแบบ		การดำเนินการ ประกัน คุณภาพ การศึกษา ภายในตาม มาตรฐาน การศึกษาและ ตัวบ่งชี้	สาระสำคัญ ประกอบด้วย การบริหาร 7 ด้าน	กระบวนการ บริหารจัดการ
การ ประเมินผล	ผลลัพธ์	การวัดและ ประเมินผล		การวัดและ ประเมินผล		รายงานผล และการ กำหนด แนวทางในการ พัฒนา		ผลลัพธ์
					เงื่อนไขการนำ รูปแบบไปใช้		เงื่อนไขการนำ รูปแบบไปสู่ ความสำเร็จ	เงื่อนไข ความสำเร็จ

ดังนั้นสรุปได้ว่า รูปแบบมีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) มาตรฐานการศึกษา 4) กระบวนการบริหารจัดการ 5) ผลลัพธ์ และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ ผู้วิจัยนำไปใช้กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

การพัฒนาและประเมินผลรูปแบบ

การออกแบบและพัฒนาารูปแบบต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้รูปแบบที่ดีและมีประสิทธิภาพ บุญเลี้ยง ทุมทอง (2559 : 62-63) ได้สรุปขั้นตอนการพัฒนาารูปแบบไว้ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และข้อค้นพบจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันหรือปัญหาจากเอกสาร ผลการวิจัยต่าง ๆ หรือการสังเกต การสอบถามผู้เกี่ยวข้อง

2. การกำหนดหลักการ เป้าหมาย และองค์ประกอบอื่น ๆ ของรูปแบบให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานและสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ การกำหนดเป้าหมายของรูปแบบ จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเลือกรูปแบบไปใช้ให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของการใช้ เพื่อให้การบริหารจัดการหรือการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสูงสุด

3. การกำหนดแนวทางการนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการและเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อให้การใช้รูปแบบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การประเมินผลรูปแบบ เป็นการทดสอบความมีประสิทธิภาพของรูปแบบที่สร้างขึ้น โดยทั่วไปผู้ประเมินรูปแบบใช้วิธีการ ดังนี้

- 4.1 ประเมินความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎี โดยคณะผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องภายในระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ

- 4.2 ประเมินความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติการ โดยนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นทดลองใช้ในสถานการณ์จริง ในลักษณะของการวิจัยเชิงทดลองหรือกึ่งทดลอง

5. การปรับปรุงรูปแบบ แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

- 5.1 ระยะก่อนนำรูปแบบไปทดลองใช้ การปรับปรุงรูปแบบในระยะนี้ใช้ผลจากการประเมินความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎี เป็นข้อมูลในการปรับปรุง

- 5.2 ระยะหลังนำรูปแบบไปทดลองใช้ การปรับปรุงรูปแบบในระยะนี้อาศัยข้อมูลจากการทดลองใช้เป็นตัวชี้ในการปรับปรุง และอาจมีการนำรูปแบบไปทดลองใช้หรือปรับปรุงซ้ำ จนกว่าจะได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

บุญชม ศรีสะอาด (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึง การวิจัยโดยใช้รูปแบบจำแนกออกได้เป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัยจะสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อนเป็นรูปแบบตามสมมติฐาน โดยการศึกษาค้นคว้าแนวความคิด รูปแบบที่มีผู้พัฒนาไว้แล้วในเรื่องเดียวกันหรือเรื่องอื่น ๆ และผลการศึกษาหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้อาจกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบ ในการพัฒนารูปแบบนี้ต้องใช้หลักของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญ และการศึกษาค้นคว้ามักจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา รูปแบบอย่างยิ่ง ผู้วิจัยอาจคิดโครงสร้างของรูปแบบขึ้นมาก่อน แล้วปรับปรุงโดยอาศัยข้อเสนอแนะจากการศึกษาค้นคว้า ทฤษฎี แนวความคิด รูปแบบ หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หรือทำการศึกษางานองค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรแต่ละตัว แล้วคัดเลือกองค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรที่สำคัญ ประกอบกันขึ้นเป็นโครงสร้างของรูปแบบก็ได้

ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของรูปแบบ หลังจากที่ได้พัฒนารูปแบบในขั้นแรกแล้ว จำเป็นต้องมีการทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว เพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนั้นถึงแม้ว่าจะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎี แนวความคิด รูปแบบของผู้อื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมา แต่ก็ยังเป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐาน ซึ่งจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทำการทดลองนำไปใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อทดสอบดูว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่ (ในขั้นนี้บางครั้งจึงใช้คำว่า การทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบ)

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริง หรือทดลองใช้รูปแบบที่พัฒนาในสถานการณ์จริงจะช่วยให้ทราบอิทธิพล หรือความสำคัญขององค์ประกอบย่อย หรือตัวแปรต่าง ๆ ในรูปแบบและอิทธิพลหรือความสำคัญของกลุ่มองค์ประกอบ หรือกลุ่มตัวแปรในรูปแบบ ผู้วิจัยอาจปรับปรุงแบบใหม่โดยตัดองค์ประกอบหรือตัวแปรที่พบว่า มีอิทธิพลหรือมีความสำคัญน้อยออกจากรูปแบบของตน ซึ่งจะทำให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

วาร์โร เฟิงส์วอร์ธ (2553 : 9-11) ได้สรุป การพัฒนารูปแบบจากแนวคิดและกระบวนการพัฒนารูปแบบ โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อน เป็นรูปแบบตามสมมติฐาน (Hypothesis Model) โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้อาจจะศึกษาเป็นรายกรณีหน่วยงานที่ดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งผลการศึกษานำมาใช้กำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบ ดังนั้น การพัฒนารูปแบบในขั้นตอนนี้จะต้องอาศัยหลักการของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญ ซึ่งโดยทั่วไปการศึกษาในขั้นตอนนี้จะมีขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นร่างกรอบความคิดการวิจัย

2. การศึกษาจากบริบทจริงในขั้นตอนนี้อาจจะดำเนินการได้หลายวิธี ดังนี้

2.1 การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการในปัจจุบันของหน่วยงาน โดยศึกษาความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งวิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสอบถาม การสำรวจ การสนทนากลุ่ม เป็นต้น

2.2 การศึกษารายกรณี (Case study) หรือพหุกรณีหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จ หรือมีแนวปฏิบัติที่ดีในเรื่องที่ศึกษา เพื่อนำมาเป็นสารสนเทศที่สำคัญในการพัฒนารูปแบบ

2.3 การศึกษาข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ วิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม เป็นต้น

3. การจัดทำรูปแบบในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยจะใช้สารสนเทศที่ได้จากข้อ 1 และข้อ 2 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อนำมาจัดทำรูปแบบ

นอกจากนี้ผู้ศึกษาอาจจะศึกษาเพิ่มเติม โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) หรือการสนทนากลุ่มในการพัฒนารูปแบบก็ได้

ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ภายหลังที่ได้พัฒนารูปแบบในขั้นตอนแรกแล้ว จำเป็นที่จะต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว เพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นถึงแม้จะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎี แนวความคิดรูปแบบของบุคคลอื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมา แต่ก็ยังเป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐาน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่ การเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทดลองใช้รูปแบบในสถานการณ์จริงจะช่วยให้ทราบอิทธิพล หรือความสำคัญขององค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรต่าง ๆ ในรูปแบบ ผู้วิจัยอาจจะปรับปรุงรูปแบบใหม่ โดยการตัดองค์ประกอบหรือตัวแปรที่พบว่าไม่มีอิทธิพล หรือมีความสำคัญน้อยกว่ารูปแบบ ซึ่งจะทำให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมยิ่งขึ้น การทดสอบรูปแบบอาจจะกระทำได้ 4 ลักษณะ ดังนี้

1. การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินมาตรฐานที่กำหนด การประเมินที่พัฒนาโดย The Joint Committee on Standards of Educational Evaluation ภายใต้การดำเนินงานของ Stufflebeam และคณะ ได้นำเสนอหลักการประเมินเพื่อเป็นบรรทัดฐานของกิจกรรม การตรวจสอบรูปแบบ ประกอบด้วยมาตรฐาน 4 ด้าน ดังนี้

1.1 มาตรฐานความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) เป็นการประเมินความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง

1.2 มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (Unity Standards) เป็นการประเมินการสนองตอบต่อความต้องการของผู้ใช้รูปแบบ

1.3 มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) เป็นการประเมินความเหมาะสม ทั้งในด้านกฎหมายและศีลธรรมจรรยา

1.4 มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy Standards) เป็นการประเมินความน่าเชื่อถือ และได้สาระครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการอย่างแท้จริง

2. การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ การทดสอบรูปแบบในบางเรื่องไม่สามารถกระทำได้ โดยข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการประเมินค่าพารามิเตอร์ของรูปแบบ หรือดำเนินการทดสอบรูปแบบด้วยวิธีการทางสถิติ แต่งานวิจัยบางเรื่องนั้นต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าได้ตัวเลขแล้วสรุป ซึ่ง Eisner ได้เสนอแนวคิดของการทดสอบหรือประเมินรูปแบบ โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิโดยมีแนวคิด ดังนี้

2.1 การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จะเน้นการวิเคราะห์และวิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่ถูกพิจารณานั้น ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานกับปัจจัยต่าง ๆ ในการพิจารณาเข้าด้วยกันตามวิจญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับข้อมูลคุณภาพ ประสิทธิภาพและความเหมาะสมของสิ่งที่จะทำการประเมิน

2.2 รูปแบบการประเมินที่เป็นความชำนาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมินโดยพัฒนามาจากการวิจารณ์งานศิลปะ (Art Criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากการวัดคุณค่าที่ไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใด ๆ และต้องใช้ความรู้ ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง แนวคิดนี้ได้นำมาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงมากขึ้น ทั้งนี้เพราะเป็นองค์ความรู้เฉพาะสาขา ผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้นจริง ๆ จึงจะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ดังนั้น ในวงการศึกษานิยมนำรูปแบบนี้มาใช้ในเรื่องที่ต้องการความลึกซึ้งและความเชี่ยวชาญเฉพาะ

2.3 รูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมิน โดยให้ความเชื่อถือกับผู้ทรงคุณวุฒินั้นเที่ยงธรรม และมีดุลยพินิจที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ นั้นจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั่นเอง

2.4 รูปแบบที่ยอมให้มีความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิ ตามอัธยาศัยและความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่จะนำมาพิจารณา การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ

3. การทดสอบรูปแบบโดยการสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มักจะใช้การพัฒนาแบบโดยใช้เทคนิคเดลฟาย เมื่อผู้วิจัยได้พัฒนาแบบโดยใช้เทคนิคเดลฟายเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในรอบสุดท้ายมาจัดทำ เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะ

เป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) เพื่อนำไปสำรวจความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

4. การทดสอบรูปแบบโดยการทดลองใช้รูปแบบ การทดสอบรูปแบบโดยการทดลองใช้รูปแบบนี้ ผู้วิจัยจะนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย มีการดำเนินการตามกิจกรรมอย่างครบถ้วน และนำข้อค้นพบที่ได้จากการประเมินไปปรับปรุงรูปแบบต่อไป

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาและประเมินผลรูปแบบ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนการสร้างหรือพัฒนารูปแบบ เป็นการศึกษาค้นคว้าแนวความคิด รูปแบบที่มีผู้พัฒนาไว้แล้วในเรื่องเดียวกันหรือเรื่องอื่น ๆ และผลการศึกษาหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลการศึกษานำมาใช้กำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้น และ (2) ขั้นตอนการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ทำได้ 4 ลักษณะ ประกอบด้วย การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินมาตรฐานที่กำหนด ได้แก่ มาตรฐานความเป็นไปได้ มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ มาตรฐานด้านความเหมาะสม และมาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ การทดสอบรูปแบบโดยการสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และการทดสอบรูปแบบโดยการทดลองใช้รูปแบบ

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยการพัฒนารูปแบบ โดยได้แบ่งขั้นตอนออกเป็น 3 ขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาและประเมินผลรูปแบบดังกล่าวข้างต้น คือ

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการสร้างหรือพัฒนารูปแบบ คือ การศึกษาค้นคว้าแนวความคิด รูปแบบเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนำมาใช้กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ และประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นทดลองใช้รูปแบบ เป็นการนำรูปแบบที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการประเมินผลรูปแบบ เป็นการประเมินผลตามเป้าหมายที่กำหนด และประเมินผลความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง

นโยบายการปฏิรูปการศึกษา

คุณภาพการศึกษาเป็นสิ่งที่รัฐบาลให้ความสำคัญ เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศโดยรวม นโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษา มีดังนี้ (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2561 : 11-22)

ศาสตร์พระราชา หลักการทรงงานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9

แนวคิดหรือหลักการทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตการทำงานเป็นอย่างยิ่ง มีดังนี้

1. จะทำอะไรต้องศึกษาข้อมูลให้เป็นระบบ
2. ระเบิดจากภายใน ต้องสร้างความเข้มแข็งจากภายในให้เกิดความเข้าใจและอยากทำ
3. แก้ปัญหาจากจุดเล็กโดยมองภาพรวมของปัญหาก่อนเสมอ
4. ทำตามลำดับขั้นตอนโดยลงมือทำในสิ่งที่จำเป็นก่อน
5. ภูมิสังคม ภูมิศาสตร์ สังคมศาสตร์ การพัฒนาใด ๆ ต้องคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศของบริเวณนั้น ๆ รวมถึงคุณลักษณะนิสัยประชาชน วัฒนธรรมประเพณีแต่ละท้องถิ่น
6. ทำงานแบบองค์รวม ใช้วิธีคิดเพื่อการทำงาน โดยมองสิ่งต่าง ๆ เป็นระบบครบวงจรอย่างมิติเชื่อมต่อกัน
7. ไม่ติดตำรา โดยการทำงานควรยืดหยุ่นตามสภาพและสถานการณ์นั้น ๆ
8. รู้จักประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด
9. ทำให้ง่าย การปรับปรุงและแก้ไขงานไม่ยุ่งยากซับซ้อน
10. การมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้สาธารณชนได้มาร่วมแสดงความคิดเห็น
11. ต้องยึดประโยชน์ส่วนรวม
12. บริการที่จุดเดียวใช้หลักการ “การบริการรวมที่จุดเดียว : One Stop Service”
13. ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ
14. นำความจริงในเรื่อง ธรรมชาติและกฎเกณฑ์ธรรมชาติมาเป็นหลักการแนวทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญหา และปรับปรุงสถานะที่ไม่ปกติเข้าสู่ปกติ
15. plugged สำนึกให้เห็นคุณค่าเห็นประโยชน์กับสิ่งที่จะทำ
16. การให้และการเสียสละ เป็นการกระทำอันมีผลเป็นกำไร
17. การพึ่งพาตนเอง
18. สามารถอยู่อย่างพออยู่ พอกิน ให้ได้เสียก่อน แล้วค่อยขยายขยายให้มีขีดสมรรถนะที่ก้าวหน้าต่อไป
19. ดำเนินชีวิตบนทางสายกลางเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ
20. ความซื่อสัตย์สุจริตจริงใจต่อกัน
21. ทำงานอย่างมีความสุข
22. ควรเพียรการเริ่มต้นทำงานหรือทำสิ่งใด ต้องอาศัยความอดทนและความมุ่งมั่น
23. รู้ รัก สามัคคี

รู้ คือ รู้ปัญหาและรู้วิธีแก้ปัญหานั้น

รัก คือ เมื่อเรารู้ถึงปัญหาและวิธีแก้แล้ว ต้องลงมือแก้ปัญหานั้น

สามัคคี คือ การแก้ปัญหิต่าง ๆ ด้วยความร่วมมือร่วมใจ

การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ด้าน

1. มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง มีความรู้ความเข้าใจต่อชาติบ้านเมือง ยึดมั่นในศาสนา มั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์ มีความเอื้ออาทรต่อครอบครัวและชุมชนของตน
2. มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม รู้จักแยกแยะสิ่งที่ผิด-ชอบ ชั่ว-ดี ปฏิบัติแต่สิ่งที่ชอบ สิ่งที่ดีงาม ปฏิเสธสิ่งที่ผิด สิ่งชั่ว ช่วยกันสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง
3. มีงานทำ มีอาชีพ การเลี้ยงดูลูกหลานในครอบครัว หรือการฝึกฝนอบรมในสถานศึกษา ต้องมุ่งให้เด็กและเยาวชนรักงาน สู้งานทำงานสำเร็จ การฝึกฝนอบรมทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตร ต้องมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนทำงานและมีงานทำในที่สุด ต้องสนับสนุนผู้สำเร็จหลักสูตรมีอาชีพ มีงานทำ จนสามารถเลี้ยงตัวเองและครอบครัว
4. เป็นพลเมืองดี การเป็นพลเมืองเป็นหน้าที่ของทุกคน ครอบครัว สถานศึกษา และสถานประกอบการต้องส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสทำหน้าที่เป็นพลเมืองดี การเป็นพลเมืองดี เช่น งานอาสาสมัคร งานบำเพ็ญประโยชน์ งานสาธารณกุศล ให้ทำด้วยความมีน้ำใจและเอื้ออาทร

แผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)

แผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ได้ระบุวิสัยทัศน์ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการ คือ

1. เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะทักษะ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์
3. เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณธรรมจริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. พัฒนาประเทศก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แผนการศึกษาแห่งชาติ ได้วางเป้าหมายไว้ 2 ด้าน คือ เป้าหมายด้านผู้เรียน โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะ และทักษะการเรียนรู้ที่ศตวรรษที่ 21 (3Rs 8Cs)

เป้าหมายของการจัดการศึกษา 5 ประการ ซึ่งมีตัวชี้วัดเพื่อการบรรลุเป้าหมาย 53 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย เป้าหมายและตัวชี้วัดที่สำคัญ ดังนี้

1. ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ และมีมาตรฐานอย่างทั่วถึง
2. ผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับบริการการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานอย่างเท่าเทียม
3. ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถเต็มตามศักยภาพ
4. ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมาย
5. ระบบการศึกษาที่สนองตอบ และก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่พลวัต

นโยบายรัฐบาลด้านการศึกษา

1. นโยบายด้านการศึกษา ข้อที่ 4 การศึกษาและเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม เพื่อสร้างสังคมให้เข้มแข็งอย่างมีคุณภาพและคุณธรรมควบคู่กัน ดังนี้
 - 1.1 จัดให้มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ ทั้งในระบบและการศึกษาทางเลือกไปพร้อมกัน
 - 1.2 ปรับเปลี่ยนการจัดสรรงบประมาณและการเรียนรู้ สนับสนุนการศึกษาให้สอดคล้องกับความจำเป็นของผู้เรียน และลักษณะของพื้นที่ของโรงเรียน ปรับปรุงและบูรณาการระบบการกู้ยืมเพื่อการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ
2. นโยบายด้านการศึกษา ข้อที่ 8 การพัฒนาและส่งเสริมการใช้ประโยชน์ จากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรมเพื่อนำไปสู่การผลิตและบริการที่ทันสมัย
 - 2.1 สนับสนุนการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการวิจัยและพัฒนาของประเทศ เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายให้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 1 ของรายได้ประชาชาติ และมีสัดส่วนรัฐต่อเอกชน 30 : 70 เพื่อให้ประเทศสามารถแข่งขันและก้าวหน้าทัดเทียมประเทศอื่น
 - 2.2 เร่งเสริมสร้างสังคมนวัตกรรม โดยส่งเสริมระบบการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงระหว่างวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ผลักกำลังคนในสาขาที่ขาดแคลน เชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้กับการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม มีช่องทางการใช้เทคโนโลยีระหว่างหน่วยงานและสถานศึกษา
 - 2.3 การปฏิรูประบบให้สิ่งจูงใจ ระเบียบและกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานวิจัยและพัฒนาไปต่อยอดหรือใช้ประโยชน์ ส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนาการวิจัยและพัฒนาในระดับภาคหรือกลุ่มจังหวัด ให้สอดคล้องความต้องการของท้องถิ่นและนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้
 - 2.4 ส่งเสริมให้โครงการลงทุนขนาดใหญ่ของประเทศใช้ประโยชน์ จากผลการศึกษาวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรมของไทยตามความเหมาะสม โดยให้มีนโยบายจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐที่เอื้ออำนวยสร้างโอกาสการพัฒนาเทคโนโลยีของประเทศ

2.5 ปรับปรุงและจัดเตรียมให้มีโครงสร้างพื้นฐาน ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านการวิจัยและพัฒนา และด้านนวัตกรรมซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาในการต่อยอด สู่การใช้เชิงพาณิชย์ของภาคอุตสาหกรรม

2.6 ให้องค์กรภาคประชาสังคม ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนทั่วไปมีโอกาสจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ทั้งถึง และร่วมปฏิรูปการศึกษาและเรียนรู้ กระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.7 พัฒนาคนในทุกช่วงวัยโดยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างความรู้และทักษะใหม่ที่สามารถประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย รองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

2.8 ส่งเสริมอาชีวศึกษาและการศึกษาระดับวิทยาลัยชุมชน เพื่อสร้างแรงงานที่มีทักษะตรงตามความต้องการท้องถิ่นและตลาดแรงงาน

2.9 พัฒนาระบบการผลิตและพัฒนาครูที่มีคุณภาพ และมีจิตวิญญาณของความเป็นครู ส่งเสริมให้ครูมีวุฒิตามวิชาที่สอน ให้สามารถนำเทคโนโลยีและเครื่องมือมาใช้เป็นเครื่องมือช่วยครู เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2.10 ทะนุบำรุงและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา และศาสนาอื่น ๆ สนับสนุนให้ทุกองค์กรมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต

2.11 อนุรักษ์ฟื้นฟูและเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน และวัฒนธรรมสากล และการสร้างสรรค์งานศิลปะและวัฒนธรรมที่เป็นสากล เพื่อเข้าสู่สากลวัฒนธรรมของอาเซียนและประชาคมโลก

2.12 ปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี รวมทั้งสนับสนุนการผลิตสื่อคุณภาพเปิดพื้นที่สาธารณะให้เยาวชน และประชาชนได้มีโอกาสแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

นโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

1. นโยบายที่ 1 ด้านจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคง

1.1 เสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลัก และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยน้อมนำแนวพระราชดำริ สืบสานพระราชปณิธานและพระบรมราโชบายด้านการศึกษาหรือศาสตร์พระราชา มาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

1.2 ปลูกฝังผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

1.2.1 ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรม ทั้งในและนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรและค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ

1.2.2 เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ อย่างเช่น อาชญากรรมและความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ สิ่งเสพติด ภัยพิบัติจากธรรมชาติ ภัยจากโรคอุบัติใหม่ ภัยจากไซเบอร์ ฯลฯ

2. นโยบายที่ 2 ด้านพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน

2.1 เสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ ด้วยการปรับหลักสูตรการวัดและประเมินผลที่เหมาะสม

2.1.1 ปรับปรุงหลักสูตรระดับปฐมวัย และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพ และจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรตามความจำเป็นและความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น และสังคม

2.1.2 ส่งเสริมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความมั่นใจ ในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ภาษาประเทศคู่ค้า และภาษาอาเซียนอย่างน้อย 1 ภาษา

2.1.3 พัฒนาระบบการวัดและประเมินผลทุกระดับ ให้มีคุณภาพและมาตรฐานนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเต็มตามศักยภาพ

2.2 พัฒนาคุณภาพกระบวนการเรียนรู้

2.2.1 พัฒนาผู้เรียนระดับก่อนประถมศึกษา ให้มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ให้มีความพร้อมเข้าสู่การเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น

2.2.2 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถอ่านออกเขียนได้ตามช่วงวัย

2.2.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน

2.2.4 ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ผ่านกิจกรรมการปฏิบัติจริง (Active Learning) เน้นทักษะกระบวนการ ให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา รวมถึงคิดสร้างสรรค์ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้งในและนอกห้องเรียน

2.2.5 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2.2.6 ปลุกฝังทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์

2.2.7 สนับสนุนการผลิต จัดหา และใช้สื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยี นวัตกรรม และสิ่งอำนวยความสะดวกที่หลากหลาย รวมทั้งการพัฒนาห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ในการจัดการเรียนรู้ได้ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

2.2.8 ส่งเสริมการจัดหลักสูตรทักษะอาชีพ ควบคู่ไปกับวิชาสามัญ เช่น ทวิศึกษา (Dual education) หลักสูตรระยะสั้น

2.2.9 ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ) ให้เต็มตามศักยภาพด้วยรูปแบบที่เหมาะสม

2.2.10 ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพอย่างเข้มแข็งต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม

2.3 สร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน

2.3.1 ยกระดับผลการประเมินระดับนานาชาติตามโครงการ PISA (Programme for International Student Assessment)

2.3.2 ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศในด้านต่าง ๆ

2.3.3 ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงบูรณาการแบบสหวิทยาการ เช่น สะเต็มศึกษา (STEM education) เพื่อพัฒนาระบบการคิด และการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม สอดคล้องกับประเทศไทย 4.0

2.4 ส่งเสริมสนับสนุนการทำวิจัย และนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

2.4.1 ส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา

2.4.2 ส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล โดยเน้นให้มีการวิจัยในชั้นเรียน

3. นโยบายที่ 3 ด้านการส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.1 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้สามารถจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพในรูปแบบที่หลากหลาย

3.1.1 TEPE Online (Teachers and Educational personnel Enhancement Based on Mission and Functional Areas as Majors)

3.1.2 ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC)

3.1.3 การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการปฏิบัติจริง (Active learning)

3.1.4 การพัฒนาครูทั้งระบบที่เชื่อมโยงกับการเลื่อนวิทยฐานะ ฯลฯ

3.2 พัฒนาระบบการบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพ โดยเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.2.1 การกำหนดแผนอัตรากำลัง การสรรหา การบรรจุแต่งตั้ง การประเมินและการพัฒนา

3.2.2 การสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน

4. นโยบายที่ 4 ด้านโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียม การเข้าถึงบริการทางการศึกษา

4.1 เพิ่มโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ

4.1.1 ส่งเสริมประชากรวัยเรียนทุกคน ให้ได้รับโอกาสในการเข้ารับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและเสมอภาค

4.1.2 สร้างความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระบบส่งเสริมความประพฤตินักเรียน ระบบคุ้มครองนักเรียน และการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม

4.2 ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

4.2.1 ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการศึกษาที่เหมาะสม สำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ไม่อยู่ในทะเบียนราษฎร เช่น เด็กไร้สัญชาติ เด็กพลัดถิ่น เด็กต่างด้าว เด็กไทยที่ไม่มีเลขประจำตัวประชาชน เป็นต้น

4.2.2 ส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการจัดการศึกษา ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่อย่างทั่วถึง เช่น การพัฒนาคุณภาพศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Distance Learning Information Technology : DLIT) ฯลฯ

5. นโยบายที่ 5 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

5.1 ส่งเสริม สนับสนุนการสร้างจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และน้อมนำแนวคิดตามหลักปรัชญาพอเพียง สู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

5.2 ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

5.3 สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

6. นโยบายที่ 6 ด้านพัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

6.1 พัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ

6.1.1 พัฒนาระบบการวางแผน การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ การกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล เพื่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักธรรมาภิบาล

6.1.2 พัฒนาระบบงบประมาณและการสนับสนุนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐาน

6.1.3 พัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการจัดการศึกษาที่มีมาตรฐานเชื่อมโยงและเข้าถึงได้

6.1.4 สร้างความเข้มแข็งและยกระดับคุณภาพสถานศึกษาตามบริบทพื้นที่ เช่น โรงเรียนที่ประสบปัญหาวิกฤตทางการศึกษา (ICU) โรงเรียนประชารัฐ (ดีใกล้บ้าน) โรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนห้องเรียนกีฬา โรงเรียนมาตรฐานสากล ฯลฯ

6.1.5 ส่งเสริมระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาให้เข้มแข็ง

6.1.6 ยกย่องเชิดชูเกียรติสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานบริหารงาน การศึกษาพิเศษ สถานศึกษา และองค์กรบุคคลที่มีผลงานเชิงประจักษ์

6.2 สร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

6.2.1 ส่งเสริมการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษา โดยใช้พื้นที่เป็นฐาน (Area-based management) รูปแบบการบริหารแบบกระจายอำนาจ “CLUSTERS” เป็นต้น

6.2.2 เขตพื้นที่การศึกษาจัดทำแผนบูรณาการจัดการศึกษา ร่วมกับสำนักงาน ศึกษาธิการจังหวัด และสำนักงานศึกษาธิการภาค

6.2.3 สร้างความเข้มแข็งในการยกระดับคุณภาพการศึกษารูปแบบเครือข่าย เช่น เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์พัฒนากลุ่มสาระการเรียนรู้ สหวิทยาเขตกลุ่ม โรงเรียน ฯลฯ

6.2.4 ส่งเสริมและพัฒนาโรงเรียน ด้วยพลังประชารัฐอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

6.3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

6.3.1 ส่งเสริมสนับสนุนผู้ปกครอง ชุมชน สังคม และสาธารณชน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ สร้างความตระหนักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การกำกับดูแล ตลอดจนการมีส่วนร่วม รับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

6.3.2 ประสานสถาบันหรือหน่วยงานทางการศึกษา ให้คัดเลือกผู้เรียนเข้าศึกษาต่อ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

จากนโยบายการปฏิรูปการศึกษาดังกล่าวข้างต้น รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบาย การปรับเปลี่ยนระบบการประกันคุณภาพขึ้นใหม่ โดยให้มีการประกันคุณภาพภายในและการประเมิน คุณภาพภายนอก โดยใช้หลักการว่า สถานศึกษาสามารถออกแบบระบบการประกันคุณภาพภายใน ที่เหมาะสมได้ด้วยตนเอง โดยจะต้องไม่เป็นภาระกับครูในการหาหลักฐานต่าง ๆ และให้มีการประเมิน คุณภาพภายนอกที่ต้องมีความสอดคล้องกับการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา รวมถึงผลที่ ได้จากการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกนั้น สามารถนำไปใช้พัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาได้ด้วย

การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

คุณภาพการศึกษา เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะของการจัดการศึกษาที่มีมาตรฐาน ให้เกิดผลอย่างยั่งยืนแก่ผู้เรียนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร และสามารถสนองความต้องการของผู้มี ส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ นักเรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงมีความ

แตกต่างกันไปตามบริบทพื้นที่ นักการศึกษาและนักวิชาการได้กล่าวถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนี้

ความหมายของคุณภาพการศึกษา

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของคุณภาพการศึกษา ดังนี้

Sallis (1993 : 29-30) ได้ให้ความหมายของ คุณภาพการศึกษา หมายถึง การศึกษาเป็นการบริหารมิใช่การผลิต ดังนั้น คุณภาพการศึกษาที่เกิดขึ้นจึงเป็นคุณภาพของการบริการ ซึ่งมีลักษณะที่เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ นอกจากนั้นคุณภาพที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นขณะให้บริการ และการใช้วิธีการตรวจตราเพื่อควบคุมคุณภาพ จึงจำเป็นที่จะต้องควบคุมคุณภาพด้วยการประเมินการดำเนินงานอยู่ตลอดเวลา

Cheng & Tam (1997 : 22-31) ให้ความหมายของคุณภาพการศึกษาว่า เป็นคุณลักษณะของกลุ่มองค์ประกอบของปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตของระบบการศึกษาโดยดำเนินการให้บรรลุตามความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกองค์กร

แนวคิดของ UNICEF (2004 : 4) ได้พิจารณาคุณภาพการศึกษาจาก 5 ประการ ได้แก่ ผู้เรียน สภาพแวดล้อมในการเรียน เนื้อหาสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนการสอน และผลลัพธ์ ดังนี้

1. ผู้เรียนที่มีสุขภาพแข็งแรง มีภาวะโภชนาการที่ดี มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ และได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือการเรียนรู้จากครอบครัวและชุมชน
2. สภาพแวดล้อมที่ถูกต้องเหมาะสม ปลอดภัย ป้องกันการคุกคามทางเพศ และมีการจัดหาทั้งทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเพียงพอเหมาะสม
3. เนื้อหาสาระการเรียนรู้ต้องสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างหลักสูตร หนังสือ สื่อ อุปกรณ์การเรียน และทักษะพื้นฐาน โดยเฉพาะการอ่านออก เขียนได้ และการคิดคำนวณ รวมถึงทักษะชีวิตที่ได้จะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับสุขภาพที่ดี ความปลอดภัย ความรู้เรื่องเพศศึกษา การโภชนาการ การป้องกันการติดเชื้อต่าง ๆ
4. กระบวนการเรียนการสอนที่ครูเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในบรรยากาศของห้องเรียน และนอกห้องเรียน มีการบริหารจัดการที่ดี ครูมีทักษะการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อนำมาพัฒนาผู้เรียน และลดช่องว่างความแตกต่างในการเรียนรู้ของผู้เรียน
5. ผลลัพธ์ที่ได้จากการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องสะท้อนถึงความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เชื่อมโยงกับเป้าหมายการศึกษาของชาติ และการมีส่วนร่วมของสังคม

UNESCO (2005) ได้เสนอว่า การศึกษาที่มีคุณภาพสามารถพิจารณาจากกรอบและตัวชี้วัดการศึกษาที่สะท้อนถึงคุณภาพการศึกษา ดังนี้

1. ลักษณะของผู้เรียน มีตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษา คือ นักเรียนมีสุขภาวะที่ดี มีภาวะโภชนาการที่สมบูรณ์ และมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

2. กระบวนการเรียนการสอน มีตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษา คือ ครูมีคุณภาพในการสอน และมีเทคนิคการสอนที่กระตือรือร้น การวัดและประเมินผลการเรียนรู้นิยามชัดเจน โดยครอบคลุมวัดความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณค่า

3. เนื้อหาสาระ มีตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษา คือ หลักสูตรสอดคล้อง และสนองความต้องการของสังคม รวมถึงที่พัฒนามาจากความรู้และประสบการณ์ของครูและนักเรียน

4. ระบบ มีตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษา คือ สิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์การศึกษา มีเพียงพอเหมาะสม สภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นระเบียบเรียบร้อย ถูกสุขลักษณะและมีความปลอดภัย การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เคราพและผูกพันกับชุมชนท้องถิ่นและวัฒนธรรม

แนวคิดของ Hoyle (2009) ได้กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพ หรือการปรับปรุงการศึกษา เป็นการดำเนินการทั่วทั้งองค์การ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกิจกรรม (Activities) และกระบวนการ (Processes) เพื่อให้เกิดสิทธิประโยชน์แก่ทั้งองค์การ ผู้ปกครอง และชุมชน การปรับปรุงคุณภาพตามแนวทางของ ISO 9000 สามารถดำเนินการได้ 2 วิธีพื้นฐาน ได้แก่

1. การพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพ โดยวิธีการควบคุมที่ดีกว่า (Better control) ซึ่งเป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนมาตรฐานการศึกษาชุดเดิม ไม่ใช่กระบวนการที่สงวนรักษา หรือการสร้างมาตรฐานใหม่ มาตรฐานที่ได้จากวิธีนี้เป็นมาตรฐานที่ได้รับการปรับปรุงผ่านกระบวนการของการเลือกการวิเคราะห์ และการปรับแก้ไขของผู้ที่มีประสบการณ์ในการใช้

2. การพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพ โดยวิธีการสร้างมาตรฐาน หรือนวัตกรรม (Raise standards/Innovation) เป็นกระบวนการที่ไม่เกี่ยวกับการสงวนรักษา หรือการปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาที่มีอยู่เดิม แต่จะสร้างมาตรฐานขึ้นมาใหม่ผ่านกระบวนการที่เริ่มต้น จากการศึกษาความเป็นไปได้และพัฒนาผ่านกระบวนการวิจัยและพัฒนา (R&D) มาตรฐานที่สร้างขึ้นใหม่จะผ่านการทดลองนำมาใช้งานแบบทำซ้ำ มาตรฐานดังกล่าวนี้ถือว่า เป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านนวัตกรรม เทคโนโลยี การตลาดและการจัดการ

แนวคิดของ Ofsted (1994 อ้างถึงใน รัตนา ดวงแก้ว, 2556 : 12) ได้กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษา จะใช้ในความหมายแตกต่างกันใน 4 ลักษณะ ได้แก่

1. การยกระดับมาตรฐาน (Raise standards)
2. การเพิ่มคุณภาพ (Enhance quality)
3. การเพิ่มประสิทธิภาพ (Increase efficiency)
4. การบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม สังคม และวัฒนธรรม

อริวิช นาครทรรพ (2540 : 34-36) ได้กล่าวว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง การบ่งชี้คุณลักษณะที่มีความเป็นเลิศทางด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการบริหารและด้านวิชาการ โดยผ่านกระบวนการผลิตอย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตตามกรรมวิธีการวัดด้วยเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของสังคม

รัตนา ดวงแก้ว (2556 : 11) ได้กล่าวว่า คุณภาพการศึกษา คือ คุณภาพของผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด ทั้งนี้ คุณภาพของผู้เรียนดังกล่าวเกิดจากความร่วมมือของทุก ๆ ฝ่าย ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนที่เอาใจใส่การจัดการศึกษา หน่วยงานระดับนโยบายและระดับปฏิบัติมีระบบการบริหารที่ได้มาตรฐาน และโดยเฉพาะระดับปฏิบัติซึ่งหมายถึง สถานศึกษามีระบบการเรียนการสอนที่ลงถึงระดับห้องเรียนอย่างมีคุณภาพ อันเป็นผลมาจากการมีผู้บริหารและครูมืออาชีพ รวมทั้งมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ให้การปรึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

สุภัทรา เอื้อวงศ์ (2557 : 15) ได้สรุปความหมายคุณภาพการศึกษา หมายถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่มีความเป็นเลิศทางด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการบริหารและด้านวิชาการ โดยผ่านกระบวนการผลิตและเป็นระบบซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตตามกรรมวิธีการวัดด้วยเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของสังคม

กล่าวโดยสรุป คุณภาพการศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพโดยพิจารณาจากตัวชี้วัดการศึกษาที่สะท้อนถึงคุณภาพการศึกษา ได้แก่ คุณภาพผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอน หลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์การศึกษามีเพียงพอเหมาะสม และสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ ผ่านการดำเนินการทั่วทั้งองค์การเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกิจกรรม (Activities) และผ่านกระบวนการผลิตอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตตามกรรมวิธีการวัดด้วยเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของสังคม

การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2561 : 22-28) ได้ระบุการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ดังนี้

1. การยกระดับทักษะภาษาอังกฤษ โดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1.1 ใช้กรอบมาตรฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษที่เป็นสากล ได้แก่ The Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) เป็นกรอบความคิดหลักในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของประเทศไทย ทั้งในการออกแบบหลักสูตร การพัฒนาการเรียนการสอน การทดสอบ การวัดผล การพัฒนาครู รวมถึงการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้

1.2 ปรับจุดเน้นการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ให้เป็นไปตามธรรมชาติของการเรียนรู้ โดยเน้นการสื่อสาร (Communication Language Teaching : CLT) โดยปรับการเรียนการสอนจากการเน้นไวยากรณ์มาเป็นเน้นการสื่อสารที่เริ่มจากการฟัง ตามด้วยการพูด การอ่าน และการเขียนตามลำดับ

1.3 ส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีมาตรฐาน ตามกรอบมาตรฐานหลักด้วยหลักสูตรแบบเรียนสื่อการเรียนการสอน แต่ด้วยวิธีการที่แตกต่างกันได้ ทั้งนี้ตามความพร้อมของแต่ละสถานศึกษา และแสดงถึงความถนัดและความสนใจของผู้เรียน

1.4 ส่งเสริมการยกระดับความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ ได้แก่

1.4.1 ขยายโครงการพิเศษด้านการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ได้แก่

- 1) English Program (EP)
- 2) Mini English Program (MEP)
- 3) International Program (IP) สำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถทางวิชาการสูง
- 4) English Bilingual Education (EBE) โดยจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และศิลปศึกษาแบบสองภาษา (ภาษาไทย-ภาษาอังกฤษ)
- 5) English for Integrated Studies (EIS) ด้วยการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์เป็นภาษาอังกฤษ

1.4.2 พัฒนาห้องเรียนพิเศษภาษาอังกฤษ (Enrichment class) เพื่อให้ผู้เรียนที่มีศักยภาพทางภาษาอังกฤษ สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารทางสังคม (Social interaction) และด้านวิชาการ (Academic literacy) และพัฒนาห้องเรียนสนทนาภาษาอังกฤษ (Conversation class) ที่เน้นทักษะการฟังและการพูดอย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรและรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการใช้ภาษาอังกฤษสำหรับประกอบอาชีพโดยเฉพาะสำหรับผู้เรียนที่จะจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และในโรงเรียนขยายโอกาส

1.4.3 จัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความสามารถ ด้านภาษาอังกฤษ เช่น

- 1) การเข้าค่ายภาษาอังกฤษแบบเข้ม ระยะ 2-4 สัปดาห์ (84-170 ชั่วโมง) ในช่วงปิดภาคเรียนสำหรับนักเรียนทั่วไป และค่ายนานาชาติสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถสูง
- 2) การเพิ่มชั่วโมงเรียนอย่างต่อเนื่อง ครึ่งวัน/ทั้งวัน/หรือมากกว่านั้น
- 3) การจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศที่ส่งเสริมกระตุ้นการฝึกทักษะ และการสื่อสาร เช่น English Literacy Day, English Zone, English Conner, การประกวดแข่งขันต่าง ๆ

ป้ายสารนิเทศ และการเพิ่มกิจกรรมการอ่านในและนอกห้องเรียน ด้วยเนื้อหาสาระที่หลากหลาย เป็นต้น

1.4.4 ให้มีการเรียนการสอนวิชาสนทนาภาษาอังกฤษเป็นการทั่วไป และมีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบเข้มข้น รวมถึงจัดให้เป็นสาระเพิ่มเติมในลักษณะวิชาเลือกได้ด้วย เพื่อให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจความถนัดและศักยภาพ

1.5 ยกระดับความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของครู ให้สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ที่เน้นการสื่อสาร (CLT) และเป็นไปตามกรอบความคิดหลัก CEFR โดยจัดให้มีการประเมินความรู้พื้นฐานภาษาอังกฤษสำหรับครู (ผู้สอน) เพื่อให้มีการฝึกอบรมครู ตลอดจนพัฒนาระบบติดตามแก้ปัญหาและช่วยเหลือครู และให้มีกลไกการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ และมีความหลากหลายเพื่อตอบสนองความแตกต่าง รวมถึงระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษเพื่อให้สามารถยกระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษได้จริง นอกจากนี้ควรมีระบบการฝึกฝน และการสอบวัดระดับความสามารถออนไลน์เพื่อการพัฒนาต่อเนื่องด้วย

1.6 ส่งเสริมให้มีการใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยพัฒนาความสามารถทางภาษาของครูและผู้เรียน ทั้งการส่งเสริมให้มีการผลิต การสรรหา e-content, Learning applications รวมถึง แบบฝึกและแบบทดสอบที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ สำหรับการเรียนรู้รวมทั้งส่งเสริมให้มีการใช้ช่องทางการเรียนรู้ผ่านโลกดิจิทัล ตัวอย่างเช่น การเรียนรู้ การฟัง การออกเสียงที่ถูกต้องตาม Phonics จากสื่อดิจิทัล

2. โรงเรียนคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดกรอบแนวคิดที่สำคัญของโรงเรียนคุณภาพ 5 ด้าน ที่มีความเชื่อมโยงกันในทุกมิติ และถือเป็นการสร้างให้นักเรียนมีคุณธรรมนำความรู้ ดังนี้

2.1 ความพอเพียง : ดำรงชีวิตด้วยความพอเพียง ประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ รู้จักความพอดีพอเหมาะ และใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย

2.2 ความกตัญญู : เป็นพื้นฐานด้านคุณธรรมของทุกคน และเป็นสัญลักษณ์ของคนดี เราจึงต้องมีความกตัญญูต่อพ่อแม่ เปรียบเสมือนพระในบ้าน และกตัญญูต่อครูอาจารย์เปรียบเสมือนพระที่โรงเรียน

2.3 ความซื่อสัตย์สุจริตสร้างชาติ : ความซื่อสัตย์เป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิต คำพูด หรือการกระทำทุกอย่างควรมาจากใจ

2.4 ความรับผิดชอบ : ความรับผิดชอบซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเจริญสมาธิต่อไปในวันข้างหน้า ยึดมั่นกฎกติกาในการทำงานอย่างเสมอต้นเสมอปลาย คงเส้นคงวาในความดี ปากตรงกับใจและอย่างหลงลืมตัว

2.5 คุณธรรมจริยธรรม : การยึดมั่นคุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องสำคัญ และต้องดำรงตนให้เป็นแบบอย่างของสังคม

ตัวชี้วัดโรงเรียนคุณธรรม 7 ข้อ ดังนี้

- 1) มีอุดมการณ์คุณธรรมต่อการพัฒนาในโรงเรียนคุณธรรม
- 2) มีกลไกและเครื่องมือในการปฏิบัติคุณธรรมจริยธรรมร่วมกันทั้งโรงเรียน
- 3) มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์มีคุณธรรม จริยธรรม ความพอเพียง ความกตัญญูและความซื่อสัตย์ สุจริต อดทน และเสียสละในโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น
- 4) พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดน้อยลง
- 5) มีกระบวนการมีส่วนร่วมและสร้างความรับผิดชอบจากผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียน
- 6) มีองค์ความรู้ นวัตกรรมด้านคุณธรรม และบูรณาการร่วมกันไว้ในชั้นเรียน
- 7) เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรม

3. สะเต็มศึกษา (STEM education) เป็นการจัดการศึกษาที่มีแนวคิดและลักษณะ ดังนี้

3.1 เป็นการบูรณาการข้ามกลุ่มสาระวิชา (Interdisciplinary integration) นั่นคือเป็นการบูรณาการระหว่างศาสตร์สาขาต่าง ๆ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ (S) เทคโนโลยี (T) วิศวกรรมศาสตร์ (E) และคณิตศาสตร์ (M) ทั้งนี้ได้นำจุดเด่นของธรรมชาติ ตลอดจนวิธีการสอนของแต่ละสาขาวิชานำมาผสมผสานกัน

3.2 เป็นการบูรณาการที่สามารถจัดสอนได้ในทุกระดับชั้น ตั้งแต่ชั้นอนุบาล-มัธยมศึกษาตอนปลาย โดยพบว่า ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดเป็นนโยบายทางการศึกษาให้แต่ละรัฐนำ STEM education มาใช้ ผลจากการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนใช้วิธีสอนแบบ Project-based learning, Problem-based learning, Design-based learning ทำให้นักเรียนสามารถสร้างสรรค์พัฒนาชิ้นงานได้ดี และสามารถบูรณาการให้ผู้เรียนนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

4. การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นภารกิจที่สำคัญที่สุดของสถานศึกษาที่ควรดำเนินการ เพื่อพัฒนานักเรียนทุกคนที่ได้เข้าเรียนและจบการศึกษาอย่างมีคุณภาพ รวมถึงคุณภาพสูงตามเกณฑ์เป้าหมาย และมาตรฐานของหลักสูตรให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ

ขั้นที่ 1 Taking stock คือ การตรวจสอบสภาพปัจจุบัน เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือผลการประเมินคุณภาพโรงเรียน เพื่อวิเคราะห์ว่าโรงเรียนเรามีคุณภาพมากน้อยเพียงใด เป็นการวิเคราะห์และจัดทำฐานข้อมูล (Baseline) เช่น พิจารณาจากผลการสอบ O-NET, NT หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประจำปีของสถานศึกษา

ขั้นที่ 2 Setting goal เป็นการกำหนดเป้าหมายความสำเร็จ

- 1) ผลการประเมินคุณภาพภายในระดับดีมาก
- 2) กลุ่มสาระการเรียนรู้หลักอย่างน้อยร้อยละ 90 อยู่ในระดับดีมาก

3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉพาะการประเมิน O-NET จะต้องเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 3 ของฐานเดิม

ขั้นที่ 3 Developing strategies and implementing มุ่งพัฒนากลยุทธ์แล้วนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ

ขั้นที่ 4 Documenting process เป็นขั้นตอนการประเมินรวบรวมเอกสารหลักฐานที่แสดงถึงความก้าวหน้าของงานตามเป้าหมาย

ทั้งนี้ การดำเนินงานแต่ละขั้นตอนเน้นการมีส่วนร่วมของครู อาจารย์ ผู้เกี่ยวข้องฝ่ายต่าง ๆ เช่น กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่ายผู้ปกครอง สมาคมศิษย์เก่า เป็นต้น

5. หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม การป้องกันการทุจริต

5.1 ชื่อหลักสูตร “รายวิชาเพิ่มเติม การป้องกันการทุจริต”

5.2 จุดมุ่งหมายของรายวิชา เพื่อให้นักเรียน

5.2.1 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม

5.2.2 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความสะอาดและความไม่ทนต่อการทุจริต

5.2.3 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต

5.2.4 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

5.2.5 สามารถคิดแยกแยะ ระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้

5.2.6 ปฏิบัติตนเป็นผู้สะอาดและไม่ทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ

5.2.7 ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต

5.2.8 ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

5.2.9 ตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและป้องกันการทุจริต

5.3 คำอธิบายรายวิชา

การศึกษาเกี่ยวกับ การแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ความสะอาดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต ฐานที่หนึ่งของพลเมือง และรับผิดชอบต่อสังคม ในการต่อต้านการทุจริตโดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ การฝึกปฏิบัติจริง การทำโครงการผ่านกระบวนการเรียนรู้ใน 5 ขั้นตอน (5 STEPs) การอภิปราย การสืบสอบ การแก้ปัญหา ทักษะการอ่าน และการเขียนเพื่อให้มีความตระหนักและ เห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการทุจริต

5.4 ผลการเรียนรู้

5.4.1 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม

- 5.4.2 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต
- 5.4.3 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
- 5.4.4 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
- 5.4.5 สามารถคิดแยกแยะ ระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้
- 5.4.6 ปฏิบัติตนเป็นผู้ละเอียดและไม่ทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ
- 5.4.7 ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
- 5.4.8 ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
- 5.4.9 ตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและป้องกันการทุจริต

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ ๑๑ หมายถึง การดำเนินการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา โดยผ่านกระบวนการผลิตอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตตามกรรมวิธีการวัดด้วยเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ และเป็นที่ ยอมรับของสังคม เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ยกย่องระดับทักษะภาษาอังกฤษ การจัดการศึกษา สะเต็มศึกษา โรงเรียนคุณธรรม และหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมการป้องกันการทุจริต สำหรับการพัฒนา คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนราชานุบาล ได้มุ่งยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยยกระดับผลสัมฤทธิ์ ทางวิชาการของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้สูงขึ้นกว่าปีการศึกษาที่ผ่านมา โดยการจัด โครงการและกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ มีกระบวนการบริหารจัดการและกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่สนับสนุนคุณภาพผู้เรียน และพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนราชานุบาล ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยกำหนดค่าเป้าหมายตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยรวมของ สถานศึกษาในระดับดีเลิศ

แนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นสิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องปฏิบัติเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และเพื่อให้เป็นไปตามสาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษา

Murgatroyd & Morgan (1993 : 45) ได้มีการระบุว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็น การดำเนินงาน เกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาและกระบวนการตรวจสอบ หรือ การประเมินว่า คุณภาพการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษามากน้อยเพียงไร

Frazier (1997 : 116-117) ได้กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการที่มีเป้าหมายให้ความสำคัญกับการป้องกันข้อผิดพลาด โดยใช้การวิเคราะห์กระบวนการอย่างเป็นระบบ และมีการออกแบบกระบวนการ เพื่อสามารถรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการประเมิน และควบคุมปัญหาเพื่อการตัดสินใจและสามารถให้ข้อมูลแก่ผู้เกี่ยวข้องได้

วันชัย ศิริชนะ (2537 : 4) ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาว่า เป็นกระบวนการหรือกลไกต่าง ๆ ที่จะรักษาคุณภาพการศึกษาได้มาตรฐาน และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

อุทุมพร จามรมาน (2543 : 1-2) ได้กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการระบุนความชัดเจนในวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ตลอดจนวิธีการปฏิบัติเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ

รุ่ง แก้วแดง (2543 : ก) ได้กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการบริหารจัดการที่มีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

สุภัทรา เอื้อวงศ์ (2557 : 16) ได้สรุปว่า การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการทำกิจกรรมหรือการปฏิบัติการกิจหลักอย่างมีระบบตามแบบแผนที่กำหนดไว้ โดยมีการควบคุมคุณภาพ (Quality control) การตรวจสอบคุณภาพ (Quality auditing) และการประเมินคุณภาพ (Quality assessment) ตลอดจนการรับรองคุณภาพ (Quality accreditation) จนสามารถทำให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพ และมาตรฐานของระบบและกระบวนการผลิต ผลผลิตและผลลัพธ์ของการจัดการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นการทำกิจกรรมตามปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผลผลิตอย่างต่อเนื่อง โดยอยู่บนพื้นฐานของการป้องกันไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ และผลผลิตไม่มีคุณภาพ รวมถึงส่งเสริมการดำเนินงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพส่งผลต่อผลผลิตที่มีคุณภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ (2561 : 3) ระบุความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษาของแต่ละระดับและประเภทการศึกษา โดยมีกลไกในการควบคุมตรวจสอบระบบการบริหารคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชนว่า สถานศึกษานั้นสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล

กล่าวโดยสรุป การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการที่มีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มีการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน มีการทำกิจกรรมหรือการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษาตามกระบวนการการควบคุมตรวจสอบระบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดทำขึ้น โดยการติดตามตรวจสอบคุณภาพและการประเมินผลตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภทของสถานศึกษา เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชนว่าสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และบรรลุเป้าหมายตามที่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล

ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นระบบที่มีการดำเนินการโดยบุคลากรในสถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัด ควบคู่กับการดำเนินการตรวจสอบและประเมินผลจากหน่วยงานภายนอก ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา จึงมีดังนี้

สุภัทรา เอื้อวงศ์ (2557 : 18-19) ได้สรุปความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ ดังนี้

1. ป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ เป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเกิดความเสมอภาค ในโอกาสที่จะได้รับการบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง
2. ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่เชื่อถือได้ เกิดความเชื่อมั่นและสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน
3. ทำให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษา มุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพและมาตรฐาน อย่างจริงจัง ซึ่งมีผลให้การศึกษา มีพลังที่จะพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง
4. ทำให้ผู้เรียนและผู้ปกครองมีหลักประกันและความมั่นใจว่า สถานศึกษาจะจัดการศึกษา ที่มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด
5. ช่วยส่งเสริมให้ผู้สอนมีงานทำงานอย่างเป็นระบบ เน้นคุณภาพ มีความเป็นมืออาชีพ มีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบ สามารถตรวจสอบได้ มีการพัฒนาตนเองและผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชน
6. มีส่วนส่งเสริมให้ผู้บริหารได้ใช้ภาวะผู้นำและความรู้ ความสามารถในการบริหารอย่างเป็นระบบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน
7. เป็นแนวทางในการทำงานของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ทำหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาเยาวชนให้มีคุณภาพตามที่สังคมคาดหวัง
8. ช่วยให้หน่วยงานที่กำกับมีแนวทาง ในการกำกับดูแลการดำเนินการของสถานศึกษา ให้เกิดคุณภาพ
9. ช่วยให้หน่วยงานที่รับผลผลิตจากการศึกษาในแต่ละระดับ ได้ผลผลิตมีคุณภาพเข้าสู่ระบบ ซึ่งอาจเป็นทั้งการศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพ
10. ช่วยสร้างคนที่มีคุณภาพ เป็นดี มีความรู้ความสามารถออกไปรับใช้ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560 : 2-3) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา ไว้ดังนี้

1. ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่เชื่อถือได้ เกิดความเชื่อมั่นและสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน
2. ป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค และทำให้เกิดความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง
3. ทำให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพ และมาตรฐานอย่างจริงจัง ซึ่งมีผลให้การศึกษาที่มีพลังที่จะพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง
4. ช่วยกระตุ้นให้สถานศึกษาได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
5. ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้มาตรฐาน ชี้นำในเรื่องของการมีคุณธรรม และจริยธรรม การดำรงชีวิตตามหลักศาสนา และวัฒนธรรมอันดีงาม เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพสามารถประกอบอาชีพ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

กล่าวโดยสรุป การประกันคุณภาพ เป็นการบริหารจัดการและการดำเนินการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการและผู้ที่เกี่ยวข้อง และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

หลักการประกันคุณภาพการศึกษา

หลักการประกันคุณภาพการศึกษา คือ การสร้างความมั่นใจให้ผู้บริโภคหรือบริการทั้งทางตรงและทางอ้อมว่า การดำเนินงานของสถาบันการศึกษามีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานกำหนด เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติและมาตรฐานการศึกษาระดับต่าง ๆ มีการป้องกันไม่ให้เกิดผลผลิตหรือการบริการที่ไม่ได้คุณภาพ รวมถึงมีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา จึงใช้หลักการมีส่วนร่วมในการทำงาน (Participation) หมายถึง หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ปุชนิยบุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการ คณะทำงานของสถานศึกษาร่วมกันคิด ตัดสินใจ สนับสนุนส่งเสริม และติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษา ตลอดจนร่วมภาคภูมิใจในความสำเร็จของสถานศึกษา เพื่อประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาโดยรวม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ บทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา (จันทรานี สงวนนาม, 2553 : 135-140, ปารณทัตต์ แสนวิเศษ, 2555 : 569-570; อิศักดิ์ อุปไมยอิชัย, 2560 : 88-89 และ Meador, 2016)
 - 1.1 บทบาทการเป็นผู้นำ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการปฏิบัติตน เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาสถานศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ริเริ่มโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เสริมสร้างความสัมพันธ์กับบุคคล ชุมชน

และสถานศึกษา และพัฒนาสภาพแวดล้อมทางการศึกษาให้มีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญ

1.2 บทบาทเป็นผู้บริหารงานในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีแนวคิด การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษา ทั้งงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไป โดยเน้นการมีส่วนร่วมของครู บุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชน โดยเป็นผู้วางแผน วิเคราะห์นโยบายสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา จัดให้มีแผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการ วิธีการ ร่วมตัดสินใจในการดำเนินงาน ควบคุม สั่งการ ประสานงาน ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของทุกหน่วยงาน

1.3 บทบาทเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงานในโครงการและกิจกรรมของโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.4 บทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการบริหารจัดการศึกษา เช่น การส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา สื่อการเรียนรู้ หนังสือ ตำรา เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา (ICT) อุปกรณ์การเรียนรู้ ตลอดจนการให้บริการ และการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ เพื่อจัดบรรยากาศของโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.5 บทบาทเป็นผู้ประสานความสัมพันธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเป็นผู้ประสานงาน และสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในและนอกโรงเรียน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน นักเรียน และชุมชน รวมทั้งองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

1.6 บทบาทเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนครู และบุคลากรในการจัดทำงานวิจัยในชั้นเรียน การพัฒนาตนเอง เช่น การเข้ารับการฝึกอบรม การประชุมสัมมนา การหาความรู้และประสบการณ์ที่ทันต่อความเจริญก้าวหน้า ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา รวมทั้งเป็นผู้สร้างกำลังใจและแรงจูงใจแก่ผู้ร่วมงาน

1.7 บทบาทเป็นผู้ประเมินและติดตามผล ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติตนเป็นผู้ติดตามและประเมินโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการส่งเสริมการประเมินผลภายในสถานศึกษา เพื่อชี้ให้เห็นจุดอ่อนและจุดแข็ง และนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป นอกจากนี้ควรมองหาวิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1.8 บทบาทเป็นผู้รายงานผลการปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะต้องให้ความสำคัญกับการเผยแพร่รายงานข้อมูลข่าวสาร รายงานผลการปฏิบัติงานให้หน่วยงานในสังกัด

ชุมชน และสาธารณชนได้ทราบ โดยใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน และสร้างการมีส่วนร่วมมากขึ้น

1.9 บทบาทเป็นผู้แก้ไขปัญหาและปรับปรุงพัฒนางาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรรับฟังปัญหา ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

1.10 บทบาทเป็นผู้ร่วมรับผิดชอบและร่วมรับประโยชน์

2. บทบาทการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษา (ประภา ธาณิรัตน์, 2550 : 120-128; สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2551 : 8-10; ปารณทัตต์ แสนวิเศษ, 2555 : 569-570; อธิศักดิ์ อุปไมยอริชัย, 2560 : 87-88 ; พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียรวิทย์ ยินดีสุข, 2557 : 13 และสุคนธ์ สนิธพานนท์, 2558 : 29-30)

2.1 บทบาทหน้าที่ในการพัฒนาหลักสูตร ครูต้องมีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์หลักสูตร และพัฒนาหลักสูตรระดับต่าง ๆ เพื่อใช้ในโรงเรียนให้สอดคล้องกับท้องถิ่น

2.2 บทบาทหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอน ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจ และความชำนาญในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้เทคนิควิธีการสอน สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

2.3 บทบาทหน้าที่ในการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ครูต้องมีความรู้ด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง โดยรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากกระบวนการเรียนรู้ การทำงาน การปฏิบัติงาน และผลผลิตที่ได้อาจเป็นความรู้ สิ่งประดิษฐ์ ชิ้นงาน หรือภาระงาน ตลอดจนค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

2.4 บทบาทหน้าที่ในการจัดการชั้นเรียน ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการเรียนรู้ทางปัญญา และกระบวนการทางสังคม ครูผู้สอนต้องมีการส่งเสริมการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม ทั้งด้านกายภาพและด้านจิตใจ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

2.5 บทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้อำนวยความสะดวก ครูผู้สอนต้องมีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน สามารถให้ความรู้ ชี้แนะ คำแนะนำปรึกษา และสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ผ่านสื่อ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่มากมายในปัจจุบัน

2.6 บทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้วิจัยปฏิบัติการ เนื่องจากการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้หรือการจัดการเรียนรู้ ครูจึงเป็นผู้มีบทบาททั้งการจัดการเรียนรู้และบทบาทในการวิจัย เมื่อมีปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน หรือปัญหาในการจัดการเรียนการสอนของครูเกิดขึ้น ครูจึงต้องค้นหาวิธีการแก้ปัญหา หรือพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการวิจัย

2.7 บทบาทหน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรม ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ครูต้องมีบทบาทในการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีทักษะสังคม โดยฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะด้านการงานและการอยู่ร่วมกันในสังคม ทักษะความรับผิดชอบ ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะการอ่านและการรับรู้ข่าวสาร รู้คุณค่าและสืบทอดจารีตประเพณี และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร

2.8 บทบาทหน้าที่ในการพัฒนาตนเอง ครูต้องพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับมาตรฐานวิชาชีพครู เช่น การศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาตนเอง สร้างผลงานทางวิชาการและเผยแพร่ผลงาน เข้าร่วมอบรม สัมมนา ผลิตรายการสื่อการเรียนรู้ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี การทำงานเป็นทีม รับฟังความคิดเห็น มีศรัทธาและภูมิใจในอาชีพ

2.9 บทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน ครูมีบทบาทสำคัญในการประสานการทำงานที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยเฉพาะผู้ปกครองนักเรียน ที่รับผิดชอบ เพื่อส่งผลต่อความร่วมมือและเสริมสร้างพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้

2.10 บทบาทหน้าที่ในการพัฒนาโรงเรียน ในโรงเรียนขนาดเล็กครูมีบทบาทร่วมวางแผนเพื่อบริหารงบประมาณ และพัฒนาโรงเรียนให้มีการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

3. บทบาทการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553 : 1-28; อีระ รุญเจริญ, 2547 : 12-13; อีระ รุญเจริญ, 2547 : 13-16; วรลักษณ์ จันทน์ผา, 2555 : 291-294 และปารณทัตต์ แสนวิเศษ, 2555 : 569-570)

3.1 บทบาทหน้าที่ในการกำหนดหลักสูตร และให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรท้องถิ่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่กำหนด และให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

3.2 บทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่กำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา แผนงานโครงการหรือกิจกรรม ให้ความเห็นชอบ และให้ข้อเสนอแนะการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

3.3 บทบาทหน้าที่ในการส่งเสริม และสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่ในการส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและของชาติ

3.4 บทบาทหน้าที่ในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่ในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงาน ทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไป

3.5 บทบาทหน้าที่ในการกำกับ ให้ความร่วมมือ ให้คำแนะนำ และเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่ในการกำกับ ให้ความร่วมมือ ให้คำแนะนำ และเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

3.6 บทบาทหน้าที่ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ และประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะมีหน้าที่ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

3.7 บทบาทหน้าที่ในการให้ความเห็นชอบ รายงานผลการดำเนินงานประจำปี คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่ให้ความเห็นชอบ รายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณชน

3.8 บทบาทให้ข้อเสนอแนะ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะและร่วมปฏิบัติการในการพัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ให้เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอน และเป็นศูนย์บริการความรู้แก่ชุมชน

3.9 บทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้ร่วมรับผิดชอบและรับประโยชน์ เนื่องจากสถานศึกษาตั้งอยู่ในชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงเป็นผู้ร่วมรับผิดชอบและรับผลประโยชน์จากการบริหารจัดการสถานศึกษาและดำเนินงาน โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา

4. บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียน (ปารณทัตต์ แสนวิเศษ, 2555 : 569-570; พัฒนา ชัชพงศ์, 2555; ภัทรกร ปุยสุวรรณ, 2557 : 354-356 และธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย, 2560 : 89)

4.1 บทบาทหน้าที่ในการจัดให้ลูกได้รับการศึกษาตามที่กำหนด ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

4.2 เข้าใจพัฒนาการและความแตกต่างรายบุคคลของลูก ให้ความรัก ความอบอุ่น ให้การอบรมเลี้ยงดู เอาใจการสร้างความสุขนิสัยที่ดี พัฒนาพฤติกรรมสุขภาพและป้องกันปัญหาต่าง ๆ

4.3 บทบาทหน้าที่ในการจัดสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ให้เอื้ออำนวยต่อกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาความสามารถของเด็ก และการคิดสร้างสรรค์ได้ด้วยตนเอง

4.4 บทบาทหน้าที่ในการอบรมบ่มนิสัยให้ลูกมีคุณธรรม จริยธรรม สามารถถ่ายทอดขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมได้ตามศักยภาพ

4.5 บทบาทหน้าที่ในการให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ และประเมินผู้เรียน

4.6 บทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วมระดมทรัพยากร ทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมและโครงการของโรงเรียน

5. บทบาทการมีส่วนร่วมของนักเรียน (ปารณทัตต์ แสนวิเศษ, 2555 : 569-570; พิมพ์ใจ การ์ตัน, 2557 : 21-28 และพัทธนันท์ ปั่นแก้ว, 2558)

5.1 บทบาทหน้าที่เป็นผู้ประสานงานและผู้สื่อสารที่ดี ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง

5.2 บทบาทหน้าที่เป็นผู้เรียนที่ดี ตั้งใจเรียน และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ

5.3 บทบาทหน้าที่ในการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ชุมชน และบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม

5.4 บทบาทหน้าที่ในการช่วยกันสร้าง และรักษาชื่อเสียงเกียรติคุณของโรงเรียน

5.5 บทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้มีระเบียบ วินัย จริยธรรมที่ดี

5.6 บทบาทหน้าที่ในการให้ความเคารพเชื่อฟังบิดา มารดา ผู้ปกครอง ครูอาจารย์

5.7 บทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วมและสนับสนุนการอนุรักษ์ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น

6. บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชน (ปารณทัตต์ แสนวิเศษ, 2555 : 569-570; อีรศักดิ์ อุปไมยอติชัย, 2560 : 89-90; สาธิต ปรัชญาอริยะกุล, 2560 : 280-282)

6.1 บทบาทหน้าที่ในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียน

6.2 บทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนภารกิจของโรงเรียน

6.3 บทบาทหน้าที่ในการร่วมคิดและศึกษาปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และความต้องการของชุมชน

6.4 บทบาทหน้าที่ในการวางแผน และร่วมปฏิบัติโครงการและกิจกรรมของโรงเรียน

6.5 บทบาทหน้าที่ในการร่วมติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงโครงการและกิจกรรม

6.6 บทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วมระดมทรัพยากรการเรียนรู้

6.7 บทบาทหน้าที่ในการประสานสัมพันธ์กับสถานศึกษา เพื่อสร้างบรรยากาศให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ และพัฒนาชุมชนเป็นสังคมแห่งปัญญา

6.8 บทบาทหน้าที่ในการดูแลเอาใจใส่พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในชุมชน

3. หลักการแสดงภาระรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability) หมายถึง สถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกำหนดเป้าหมาย (Goal) และจุดเน้นที่ต้องการพัฒนา (Focus areas)

กล่าวโดยสรุป หลักการที่นำมาใช้ในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เป็นไปตามภาระหรือพันธกิจจนมีความน่าเชื่อถือได้ ทำให้เกิดความมั่นใจ เป็นที่พึงพอใจ และนำไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวัฒนธรรมของคุณภาพในการจัดการศึกษา คือ หลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา กล่าวคือ คุณภาพการศึกษาจึงเกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่าย ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนที่เอาใจใส่ในการจัดการศึกษา รวมทั้งหน่วยงานระดับนโยบายและระดับปฏิบัติที่มีระบบการบริหารที่ได้มาตรฐาน ดังนี้ ในการพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จึงได้กำหนดหลักการ คือ หลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในด้วยวัฒนธรรมการทำงานเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วม : รู้ทุกคน ทำทุกคน ทำทุกวัน

มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตรฐานการศึกษา เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ และคุณภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง มาตรฐานถูกกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นหลักเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผลและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรฐานการศึกษา จึงเป็นมาตรฐานที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยองค์รวม การกำหนดให้มีมาตรฐานการศึกษา จึงเป็นการให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา 2 ประการ ได้แก่ 1) สถานศึกษาทุกแห่งมีเกณฑ์เปรียบเทียบกับมาตรฐาน ซึ่งเป็นการมาตรฐานเดียวกัน และ 2) มาตรฐานทำให้สถานศึกษาเข้าใจชัดเจนว่าจะพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปในทิศทางใด นอกจากนี้การกำหนดมาตรฐานยังเป็นการกำหนดความคาดหวังที่ชัดเจนให้กับครู ผู้บริหาร พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

มาตรฐานการศึกษามีประโยชน์ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561ก : 1-2)

1. ผู้เรียน ทำให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาตนเองตามความคาดหวังของสังคมและประเทศชาติว่า ต้องการคนที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างไร จะทำอะไรจึงเป็นผู้มีคุณสมบัติตามที่มาตรฐานการศึกษากำหนด
2. ครู ใช้มาตรฐานเป็นกรอบแนวทางในการออกแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองตามคุณลักษณะ และคุณสมบัติตามมาตรฐานที่กำหนด เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่มาตรฐานกำหนดไว้
3. ท้องถิ่นและสถานศึกษา ใช้มาตรฐานเป็นแนวทางร่วมมือกันในการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้

4. พ่อแม่ผู้ปกครอง ประชาชน และผู้นำชุมชน ใช้มาตรฐานเป็นเครื่องมือสื่อสารให้ประชาชน ได้รับทราบกระบวนการจัดการศึกษา จัดการเรียนการสอนที่จะทำให้คนไทยในท้องถิ่นเข้าใจและ เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้การจัดการศึกษาช่วยยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด

5. ประเทศชาติ ใช้มาตรฐานเป็นเครื่องมือที่ทำให้ทุกองค์ประกอบของระบบการศึกษา ขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กัน สู่เป้าหมายเดียวกัน และทำให้เกิดภาพการจัดการศึกษาที่มีความหมาย

กระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศใช้กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 นโยบายการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่สองที่กำหนดเป้าหมาย และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพ คนไทยและการศึกษาไทยในอนาคต และมีนโยบายให้ปฏิรูประบบการประเมินและการประกันคุณภาพ ทั้งภายในและภายนอกของทุกระดับ ก่อนจะมีการประเมินคุณภาพในรอบต่อไป กระทรวงศึกษาธิการ จึงประกาศให้ใช้มาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย และมาตรฐานการศึกษาระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับลงวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2561 มาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับ กำหนดเกณฑ์ การตัดสินคุณภาพของมาตรฐาน 5 ระดับ คือ ระดับกำลังพัฒนา ระดับปานกลาง ระดับดี ระดับดีเลิศ และระดับยอดเยี่ยม รายละเอียดของมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้ (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561ก : 6-21)

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน

ผลการเรียนรู้ที่เป็นคุณภาพของผู้เรียน ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ซึ่งประกอบด้วย ความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร การคิดคำนวณ การคิดประเภทต่าง ๆ การสร้างนวัตกรรม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตร การมีความรู้ ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่เป็นค่านิยมที่ดีตาม ที่สถานศึกษากำหนด ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกัน บทความ แตกต่างและหลากหลาย รวมทั้งสุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

1.1.1 มีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ

ผู้เรียนมีทักษะในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณตามเกณฑ์ ที่สถานศึกษากำหนดในแต่ละระดับ

1.1.2 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ รวมถึงอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหา

ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด จำแนกแยกแยะ ใคร่ครวญไตร่ตรอง พิจารณาอย่าง รอบคอบ โดยใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหา อย่างมีเหตุผล

1.1.3 มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม

ผู้เรียนมีความสามารถในการรวบรวมความรู้ ได้ทั้งด้วยตัวเองและการทำงานเป็นทีม เชื่อมโยงองค์ความรู้ และประสบการณ์มาใช้ในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ อาจเป็นแนวความคิด โครงการ โครงงาน ชิ้นงาน ผลผลิต

1.1.4 มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน อย่างสร้างสรรค์ และมีคุณธรรม

1.1.5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา

ผู้เรียนบรรลุและมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ตามหลักสูตรสถานศึกษาจากพื้นฐานเดิมในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ กระบวนการต่าง ๆ รวมทั้งมีความก้าวหน้าในผลการทดสอบระดับชาติหรือผลการทดสอบอื่น ๆ

1.1.6 มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ

ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะพื้นฐานในการจัดการ เจตคติที่ดีพร้อมที่จะศึกษาในระดับชั้นที่สูงขึ้น และการทำงานหรืองานอาชีพ

1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

1.2.1 การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด

ผู้เรียนมีพฤติกรรมเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม เคารพในกฎกติกา มีค่านิยมและจิตสำนึกตามที่สถานศึกษากำหนด โดยไม่ขัดกับกฎหมายและวัฒนธรรมอันดีของสังคม

1.2.2 ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย

ผู้เรียนมีความภูมิใจในท้องถิ่น เห็นคุณค่าของความเป็นไทย มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีไทย รวมทั้งภูมิปัญญาไทย

1.2.3 การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย

ผู้เรียนยอมรับและอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านเพศ วัย เชื้อชาติ ศาสนา ภาษาวัฒนธรรม ประเพณี

1.2.4 สุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม

ผู้เรียนมีการรักษาสุขภาพกาย สุขภาพจิต อารมณ์ และสังคม และแสดงออกอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างมีความสุข เข้าใจผู้อื่น ไม่มีความขัดแย้งกับผู้อื่น

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ

เป็นการจัดระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา มีการกำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์ และพันธกิจอย่างชัดเจน สามารถดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้าน ตามหลักสูตร

สถานศึกษาในทุกกลุ่มเป้าหมาย จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ดำเนินการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ และจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการเรียนรู้ รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

2.1 มีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน

สถานศึกษากำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจ ไว้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น วัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาลและของต้นสังกัด รวมทั้งทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

2.2 มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา

สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ทั้งในส่วนการวางแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา การนำแผนไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษามีการติดตามตรวจสอบประเมินผลและปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง มีการบริหารอัตรากำลังทรัพยากรทางการศึกษา และระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีระบบการนิเทศภายใน การนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมการวางแผน ปรับปรุงและพัฒนา และร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษา

2.3 ดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้าน ตามหลักสูตรสถานศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมาย

สถานศึกษาบริหารจัดการเกี่ยวกับงานวิชาการ ทั้งด้านการพัฒนาหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้าน เชื่อมโยงวิถีชีวิตจริง และครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มที่เรียนแบบควรวรรณ หรือกลุ่มที่เรียนร่วมด้วย

2.4 พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ

สถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาครู บุคลากร ให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ และจัดให้มีชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มาใช้ในการพัฒนางานและการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.5 จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคม ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

สถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ และมีความปลอดภัย

2.6 จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้

สถานศึกษาจัดระบบการจัดหา การพัฒนาและการบริการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อใช้ในการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐาน และตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษา สร้างโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด และปฏิบัติจริง มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดี ครูรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล ดำเนินการตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบและนำผลมาพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำผลที่ได้มาให้ข้อมูลป้อนกลับ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

3.1 จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษา ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง มีแผนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปจัดกิจกรรมได้จริง มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้เฉพาะสำหรับผู้ที่มีความจำเป็น และต้องการความช่วยเหลือพิเศษ ผู้เรียนได้รับการฝึกทักษะ แสดงออก แสดงความคิดเห็น สรุปลองค์ความรู้ นำเสนอผลงานและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้

3.2 ใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อที่หลากหลาย

3.3 มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก ครูผู้สอนมีการบริหารจัดการชั้นเรียน โดยเน้นการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวก ให้เด็กรักครู ครูรักเด็ก และเด็กรักเด็ก เด็กรักที่จะเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข

3.4 ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียน มีการตรวจสอบและประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนโดยใช้เครื่องมือและวิธีการวัด และประเมินผลที่เหมาะสมกับเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อนำไปใช้พัฒนาการเรียนรู้

3.5 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ รวมทั้งให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้

จากรายละเอียดมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเด็นที่ผู้วิจัยนำมาพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษา มีดังนี้

ตารางที่ 2 ประเด็นการพัฒนากการประกันคุณภาพการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน

มาตรฐานการศึกษา	ประเด็นการพัฒนา
มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน	<p>1. ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน</p> <p>1.1 ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด</p> <p>1.2 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตามหลักสูตรสถานศึกษา ตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด</p> <p>1.3 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมี วิจารณ์ญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยให้เหตุผล ประกอบการจัดสนใจและแก้ปัญหาได้</p> <p>1.4 ผู้เรียนมีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม มีการนำ ไปใช้และเผยแพร่</p> <p>1.5 ผู้เรียนมีความสามารถ ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน อย่างสร้างสรรค์ และมีคุณธรรม</p> <p>1.6 ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีพร้อมที่จะ ศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้น และการทำงานหรืองานอาชีพ</p>
	<p>2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน</p> <p>2.1 ผู้เรียนมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดี ตามเป้าหมาย ที่สถานศึกษากำหนด เป็นแบบอย่างได้</p> <p>2.2 ผู้เรียนมีความภูมิใจในท้องถิ่น เห็นคุณค่าของความเป็น ไทย มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญา ไทย</p> <p>2.3 ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง และมีความ หลากหลาย</p> <p>2.4 ผู้เรียนมีสุขภาวะทางร่างกาย และจิตสังคมตามเป้าหมาย ที่สถานศึกษากำหนด</p>

ตารางที่ 2 (ต่อ)

มาตรฐานการศึกษา	ประเด็นการพัฒนา
มาตรฐานด้านกระบวนการ บริหารและการจัดการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. กำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของสถานศึกษาให้ชัดเจน สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ความต้องการชุมชน นโยบายรัฐบาล แผนการศึกษาแห่งชาติ เป็นไปได้ในการปฏิบัติ ทนต่อการเปลี่ยนแปลง 2. มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาที่ชัดเจน มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีการนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุง พัฒนางานอย่างต่อเนื่อง และเป็นแบบอย่างได้ 3. ดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้าน ตามหลักสูตรสถานศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมาย เชื่อมโยงกับชีวิตจริง และเป็นแบบอย่างได้ 4. พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ ตามความต้องการของครูและสถานศึกษา และจัดให้มีชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนางาน 5. จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและมีความปลอดภัย 6. จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา

ตารางที่ 2 (ต่อ)

มาตรฐานการศึกษา	ประเด็นการพัฒนา
มาตรฐานด้านกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	<ol style="list-style-type: none"> จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด และปฏิบัติจริงตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษามีแผนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปจัดกิจกรรมได้จริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ มีนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้และมีการเผยแพร่ ใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนโดยใช้เครื่องมือและวิธีการวัด และประเมินผลที่เหมาะสมกับเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน และนำผลมาพัฒนาผู้เรียน มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก เด็กรักที่จะเรียนรู้และเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข มีชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพระหว่างครูและผู้เกี่ยวข้อง และให้ข้อมูลสะท้อนกลับ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

จากมาตรฐานการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป้าหมายความสำเร็จตามมาตรฐานของสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และออกแบบรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชน โดยกำหนดจุดมุ่งหมายของรูปแบบ คือ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยองค์รวมของโรงเรียนราชานุบาล ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีองค์ประกอบสำคัญ คือ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน กระบวนการบริหารและการจัดการ และกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

กระบวนการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1. กระบวนการประกันคุณภาพภายใน ตามแนวคิดของระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษา มี 3 ขั้นตอน คือ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2546 : 7-8)

1.1 การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน

1.2 การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

1.3 การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับกระทรวงศึกษา

2. กระบวนการประกันคุณภาพภายใน ตามแนวคิดหลักการบริหารที่เป็นกระบวนการ PDCA 4 ขั้นตอน ได้แก่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2546 : 12-49)

2.1 ขั้นการเตรียมการ

2.1.1 การเตรียมความพร้อมของบุคลากร

1) การสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการประกันคุณภาพภายใน และการทำงานเป็นทีม

2) การพัฒนาความรู้และทักษะเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน

2.1.2 การแต่งตั้งคณะกรรมการ หรือคณะทำงานตามโครงสร้างการบริหาร

2.2 ขั้นการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

2.2.1 วางแผน (Plan) ได้แก่ การกำหนดเป้าหมาย หรือมาตรฐานการศึกษา จัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย กำหนดแนวทางการดำเนินงานหรือวิธีปฏิบัติงาน ระยะเวลางบประมาณ ผู้รับผิดชอบ

2.2.2 ดำเนินงานตามแผน (Do) ได้แก่ การส่งเสริม สนับสนุน จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากร กำกับ ติดตาม และให้การนิเทศ

2.2.3 ตรวจสอบประเมินผล (Check) ได้แก่ การวางกรอบการประเมิน จัดทำหรือจัดทำเครื่องมือ เก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล แปลความหมาย ตรวจสอบและปรับปรุงคุณภาพการประเมิน

2.2.4 นำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน (Act) ได้แก่ ปรับปรุงการปฏิบัติงานของบุคลากร วางแผนในระยะต่อไป และจัดทำข้อมูลสารสนเทศ

2.3 ขั้นการจัดทำรายงานประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี

2.3.1 รวบรวมผลการดำเนินงานและผลการประเมิน

2.3.2 วิเคราะห์และสังเคราะห์จำแนกตามมาตรฐานการศึกษา

2.3.3 เขียนรายงาน

3. กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561

กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ได้ระบุการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561 : 3-5)

3.1 การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพ ตามมาตรฐานของสถานศึกษาของแต่ละระดับและประเภทการศึกษา โดยมีกลไกในการควบคุมตรวจสอบระบบการบริหารคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชนว่า สถานศึกษานั้นสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษา และบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล

3.2 ให้สถานศึกษาแต่ละแห่ง จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา แต่ละระดับและประเภท การศึกษาที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาและดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ จัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินการ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเอง ให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี และเพื่อให้การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ให้หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษามีหน้าที่ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และแนะนำสถานศึกษา เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3.3 เมื่อได้รับรายงานผลการดำเนินการประเมินตนเองของสถานศึกษาแล้ว ให้หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาจัดส่งรายงานดังกล่าวพร้อมประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการให้มีการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบ ซึ่งรวบรวมได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานศึกษาแห่งนั้นให้แก่สำนักงาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการประเมินคุณภาพภายนอก

ให้สำนักงานดำเนินการประเมินผล และติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษา และจัดส่งรายงานผลการประเมินและการติดตามตรวจสอบดังกล่าว พร้อมข้อเสนอแนะให้แก่สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น ๆ เพื่อจะให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

ในการดำเนินงาน สำนักงานอาจจัดให้บุคคลหรือหน่วยงานที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานดำเนินการประเมินผล รวมถึงติดตาม ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาได้

ให้หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น ติดตามผลการดำเนินงาน ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษา

4. แนวทางการดำเนินงานพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และการรองรับการประเมินภายนอกรอบสี่

จากประกาศกฎกระทรวงศึกษาธิการการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ได้ประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 11 ก หน้า 3 เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2561 ดังกล่าวข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561ก : 31-34) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงาน พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และการรองรับการประเมินภายนอกรอบสี่ ดังนี้

4.1 สถานศึกษาแต่ละแห่ง ต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 โดยมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของ สถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับ และประเภทการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศกำหนด พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษา และดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ จัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษา ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) ให้แก่หน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานที่กำกับดูแล สถานศึกษาเป็นประจำทุกปี

4.2 ให้ปีการศึกษา 2561 สถานศึกษาจะได้มีการนำมาตรฐานการศึกษาที่กระทรวง ศึกษาธิการจะกำหนดประกาศใช้ไปเทียบเคียงและจัดทำเป็น “มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา” จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา และดำเนินงานตามแผนฯ ตลอดช่วงปีการศึกษา 2561 และจัดทำ SAR ตามกรอบมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา หลังสิ้นปีการศึกษา 2561 (ประมาณเดือน มี.ค.-เม.ย. 62) แล้วจัดส่ง SAR ให้หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษา

4.3 เมื่อหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาได้รับ SAR จาก สถานศึกษาก็จะมีการสรุป วิเคราะห์ สังเคราะห์ผลการดำเนินงาน และจัดส่ง SAR พร้อมประเด็น ต่าง ๆ ที่ต้องการให้มีการประเมินผลและติดตามตรวจสอบให้แก่ สมศ. เพื่อใช้เป็นข้อมูลและแนวทาง ในการประเมินคุณภาพภายนอก

4.4 การประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา และการตัดสินระดับคุณภาพมาตรฐาน เป็นไปตามหลักการตัดสิน โดยอาศัยความเชี่ยวชาญ (Expert judgment) และการตรวจทานผล การประเมินโดยคณะกรรมการประเมินในระดับเดียวกัน (Peer review) โดยเทียบกับเกณฑ์หรือ มาตรฐานที่กำหนดไว้ คณะกรรมการประเมินต้องมีความรู้รอบด้าน และวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน

ในการตัดสินเพื่อให้ระดับคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งจะไม่ใช้การให้คะแนนตามความคิดเห็นของคนใดคนหนึ่ง

4.5 การประเมินคุณภาพภายในเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่ต้องตรวจสอบ และประเมินตนเองตามสภาพบริบทของสถานศึกษาที่แท้จริง โดยให้ความสำคัญกับการประเมินเชิงคุณภาพ ผสมกับการประเมินเชิงปริมาณควบคู่กันไป การตัดสินคุณภาพของสถานศึกษาให้ใช้เกณฑ์การให้คะแนนผลงาน หรือกระบวนการที่ไม่แยกส่วน หรือแยกองค์ประกอบในการกำหนดคะแนนประเมิน แต่เป็นการประเมินในภาพรวมของผลการดำเนินงาน หรือกระบวนการดำเนินงาน (Holistic rubrics)

4.6 การกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานภายในของสถานศึกษา ให้สถานศึกษากำหนดเป้าหมายและเกณฑ์ประเมินตามสภาพบริบทของสถานศึกษาเอง เพื่อตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานตามภารกิจของสถานศึกษา โดยให้ยึดหลักการดำเนินงานเพื่อพัฒนา และสะท้อนคุณภาพการดำเนินงานตามเป้าหมายที่กำหนดตามมาตรฐานของสถานศึกษา

4.7 การประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา ให้เน้นการประเมินตามหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เกิดจากการปฏิบัติตามสภาพจริงของสถานศึกษา (Evidence based) โดยเลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสม และสะท้อนคุณภาพการดำเนินงานของมาตรฐานของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน และมีเป้าหมาย การประเมินเพื่อการพัฒนา ลดภาระการจับเก็บข้อมูลและเอกสารที่ไม่จำเป็นในการประเมิน แต่ข้อมูลต้องมีความน่าเชื่อถือและสามารถตรวจสอบผลการประเมินได้ตามสภาพบริบทของสถานศึกษานั้น ๆ

4.8 คณะที่ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา ควรศึกษามาตรฐานการศึกษาและประเด็นพิจารณาที่กำหนดให้เข้าใจถ่องแท้ ก่อนดำเนินการประเมินคุณภาพสถานศึกษาของตน หลังประเมินแล้วให้แจ้งผลการประเมิน และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษา สรุปและเขียนรายงานการประเมินตนเอง (Self-assessment report)

4.9 ในการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ควรให้สถานศึกษาดำเนินการ โดยให้มีการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และในการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ให้ใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสม

4.10 ให้สถานศึกษาสรุปและจัดทำรายงานการประเมินตนเอง ที่สะท้อนคุณภาพผู้เรียน และผลสำเร็จของการบริหารจัดการศึกษา นำเสนอรายงานต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และหน่วยงานต้นสังกัด เผยแพร่รายงานต่อสาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสามารถเตรียมรับการประเมินคุณภาพภายนอกต่อไป

4.11 โครงสร้างรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาไม่มีรูปแบบตายตัว จึงให้สถานศึกษาจัดทำในสิ่งที่สถานศึกษาต้องการนำเสนอได้ สิ่งสำคัญที่สุดของรายงานการประเมินตนเอง

คือ กระบวนการพัฒนาคุณภาพ ซึ่งหมายรวมถึง กิจกรรม โครงการ งานที่สถานศึกษาดำเนินการที่จะสะท้อนให้เห็นถึงหลักการ แนวคิดของผู้บริหารสถานศึกษา การมีเป้าหมายหรือรูปแบบที่ชัดเจนในการพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งทุกกิจกรรม โครงการ งานส่งผลถึงการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

4.12 ข้อควรตระหนักในการประเมินคุณภาพภายใน

4.12.1 ผู้ประเมินควรมีความรู้ลึก และเข้าใจบริบทของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทั้งในแง่ของภาระงาน โครงสร้าง เทคนิคต่าง ๆ ที่ใช้ในการบริหาร และการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และมีประสบการณ์เพียงพอ เพื่อการช่วยชี้แนะการปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน และตรงประเด็นเกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาอย่างแท้จริง

4.12.2 ผู้ประเมินควรวิเคราะห์ข้อถกเถียงด้วยใจเป็นกลาง โดยพิจารณาจากข้อมูลหลักฐานที่เก็บรวบรวมจากหลาย ๆ ด้าน ทั้งข้อมูลปัจจุบัน และผลการประเมินการดำเนินงานที่ผ่านมา (อาจพิจารณาย้อนหลัง 3 ปี) ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้าในการพัฒนาว่าอยู่ในระดับใด

4.12.3 สิ่งที่มีคุณค่ามากที่สุด ที่ได้รับการประเมินภายในของสถานศึกษา คือ การได้รับข้อชี้แนะ คำแนะนำ แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาที่เป็นรูปธรรม และปฏิบัติได้จริง ดังนั้น ผู้ประเมินจึงควรรู้ความเคลื่อนไหวของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง การพัฒนาการเรียนการสอน

4.12.4 การกำหนดระยะเวลาดำเนินการประเมินภายในของสถานศึกษานั้น ให้สถานศึกษากำหนดเองตามความเหมาะสม แต่ควรสอดคล้องกับสภาพและบริบทของการดำเนินงาน เพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหลักฐานต่าง ๆ เช่น แผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา แผนการเรียนรู้ บันทึกหลังสอน รายงานประชุม เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า เอกสารหลักฐานต่าง ๆ นั้น เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานไม่ใช่การสร้างเอกสารหลักฐานเพิ่มเติม

4.12.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนของการสังเกตและสัมภาษณ์นั้น ควรกระทำด้วยความระมัดระวัง ต้องสร้างความรู้สึกเป็นมิตรมากกว่าการจับผิดหรือการกล่าวโทษ และควรพูดคุยสอบถามด้วยความสุภาพ และสร้างความไว้วางใจเป็นอันดับแรก ก่อนที่จะสอบถามเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

5. แนวปฏิบัติการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561 : 1-3) ได้ประกาศแนวทางปฏิบัติการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 ขึ้นเพื่อให้หน่วยงานต้นสังกัด สำนักงานบริหารการศึกษาศึกษาพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้งประถมศึกษาและมัธยมศึกษาใช้เป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินการเพื่อการพัฒนาส่งเสริม กำกับดูแล และติดตามตรวจสอบคุณภาพ

การศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการดำเนินการดังต่อไปนี้

5.1 ให้สถานศึกษาแต่ละแห่ง จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนา และเพื่อกลไกในการควบคุม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เกิดการพัฒนา และสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคม ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

5.2 จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ดังนี้

5.2.1 กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ให้สามารถเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัย และหรือระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระทรวงประกาศใช้ และให้สถานศึกษากำหนดเป้าหมายความสำเร็จ ตามมาตรฐานของสถานศึกษาตามบริบท ทั้งนี้ ให้สามารถเพิ่มเติมมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา นอกเหนือจากที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ได้ โดยให้สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องดำเนินการและรับผิดชอบร่วมกัน

5.2.2 จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยสะท้อนคุณภาพความสำเร็จอย่างชัดเจนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

5.2.3 ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

5.2.4 ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยกำหนดผู้รับผิดชอบและวิธีการที่เหมาะสม

5.2.5 ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษา ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษา และนำผลการติดตามไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนา

5.2.6 จัดทำรายงานการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report : SAR) ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา นำเสนอรายงานผลการประเมินตนเองต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบ และจัดส่งรายงานดังกล่าวต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประจำปี

5.2.7 พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ โดยพิจารณาจากรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) และตามคำแนะนำของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5.3 สถานศึกษาแต่ละแห่งให้ความร่วมมือกับ สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามข้อเสนอแนะ ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

(สมศ.) และหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษา

จากประกาศกฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 11 ก หน้า 3 เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2561 สรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และการรองรับการประเมินภายนอกรอบสี่ คือ การให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยมีกระบวนการดังนี้

1. กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัยและหรือระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระทรวงประกาศใช้ และให้สถานศึกษากำหนดเป้าหมายความสำเร็จตามมาตรฐานของสถานศึกษาตามบริบท
2. จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ
3. ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
4. ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยกำหนดผู้รับผิดชอบและวิธีการที่เหมาะสม
5. ติดตามผลการดำเนินการและนำผลการติดตามไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนา
6. จัดส่งรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) ให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี
7. พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ โดยพิจารณาจากรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) และตามคำแนะนำของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
8. ให้ความร่วมมือกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามข้อเสนอแนะ

การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา

การประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาแนวใหม่ มุ่งเน้นกระบวนการตัดสินคุณภาพของสถานศึกษา โดยการประเมินแบบองค์รวม (Holistic assessment) เป็นการประเมินและตัดสินผลตามหลักการตัดสินโดยอาศัยความเชี่ยวชาญ (Expert judgment) เทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยบุคคลระดับเดียวกัน (Peer review) ตรวจสอบทบทวนโดยอาศัยเทคนิคการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ร่องรอยหลักฐานมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นร่องรอยเชิงประจักษ์ (Evidence based assessment) และการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback)

แก่สถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2561 : 50-63)

1. การประเมินแบบองค์รวม (Holistic assessment)

การประเมินแบบองค์รวม เป็นแนวคิดที่ถูกนำมาใช้ประเมินคุณภาพในยุคการจัดการศึกษาอิงมาตรฐานและหลักสูตรการเรียนการสอนอิงมาตรฐาน โดยการประเมินแบบองค์รวมเป็นวิธีการให้คะแนนสิ่งที่จะประเมิน (ผลงาน กิจกรรม กระบวนการ องค์กร) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอยู่ภายใน โดยพิจารณาจากภาพรวมตามเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนด และมีการอธิบายระดับคุณภาพไว้ชัดเจน ด้วยวิธีการประเมินหลาย ๆ วิธี กล่าวคือ เป็นการพิจารณาคุณภาพผลงานหรือคุณภาพความสำเร็จทุกมาตรฐานโดยรวม แล้วจึงตัดสินระดับคุณภาพเพียงค่าเดียว ซึ่งการประเมินแบบองค์รวมหรือการประเมินแบบบูรณาการ (Integrated assessment) มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1.1 มุ่งประเมินงานกิจกรรมขององค์กรในภาพรวม มากกว่าจะประเมินองค์ประกอบย่อย ๆ

1.2 ส่วนย่อยหรือหน่วยย่อยจะถูกประเมินรวมไปด้วยกัน

1.3 ต้องใช้ผู้ประเมินที่เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ (Profession judgment) ซึ่งจะช่วยลดเวลาการประเมินลงได้มาก และช่วยขจัดความไม่น่าเชื่อถือในการประเมินได้

1.4 อยู่บนพื้นฐานของร่องรอยหลักฐานที่ดำเนินงานอยู่แล้ว (Evidence based) ซึ่งร่องรอยหลักฐานเป็นได้ ทั้งงานเอกสารและไม่ใช่งานเอกสาร รวบรวมได้จาก 2 แหล่ง คือ ผู้ประเมินและผู้ถูกประเมิน ควรเก็บร่องรอยหลักฐานโดยใช้หลายวิธี เก็บและใช้ร่องรอยหลักฐานหลายเหตุการณ์ จะทำให้การประเมินน่าเชื่อถือมากขึ้น

การประเมินแบบองค์รวมนั้น ผู้ประเมินต้องสามารถชี้ร่องรอยที่สะท้อนศักยภาพของสิ่งที่ประเมินเฉพาะที่จำเป็น และมีเทคนิคที่จะรวบรวมข้อมูลเหตุการณ์ให้เพียงพอ แล้วจึงทบทวนร่องรอยหลักฐานและตัดสินใจ

เกณฑ์การให้คะแนนแบบองค์รวม (Holistic rubrics) เป็นเกณฑ์การให้คะแนนผลงานหรือกระบวนการที่ไม่ได้แยกส่วน หรือแยกองค์ประกอบในการให้คะแนน คือ จะประเมินในภาพรวมของผลงานหรือกระบวนการนั้น ซึ่งจะสะดวกและง่ายสำหรับผู้ประเมิน แต่ผู้ประเมินจำเป็นต้องมีทักษะความชำนาญ ความเชี่ยวชาญและมีความรู้รอบด้าน เพื่อที่จะประเมินได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การตัดเกรดหรือจัดลำดับผลงานการเขียนของนักเรียน ที่ครูสามารถทำได้ในเวลารวดเร็วที่สุดในทุก ๆ เนื้อหา เพียงครูอ่านผลงานการเขียนของนักเรียนรอบหนึ่ง ครูก็จะสามารถสร้างรูปคให้คะแนนผลงานการเขียนของนักเรียนได้ โดยอิงเนื้อหาที่ครูเคยสอน และฝึกหัดนักเรียนมาก่อนแล้วดำเนินงานตัดสินผลงานการเรียนของนักเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนดนั้น

การประเมินเพื่อเรียงลำดับที่แบบองค์รวม (Holistic grading) และการทบทวนโดยบุคคลระดับเดียวกัน (Peer review) เป็นการประเมินที่มีผู้ประเมินเป็นคู่ หรือผู้ประเมินกลุ่มเล็ก ๆ ทำหน้าที่ร่วมกันพิจารณาตัดสินผลประเมินแบบองค์รวม ที่เรียกว่า Peer review จัดลำดับผลงานโดยใช้เกณฑ์นี้ เพื่อถ่วงดุลความลำเอียงจะช่วยให้การประเมินมีความน่าเชื่อถือได้มากขึ้น

การประเมินเพื่อเรียงลำดับที่แบบองค์รวม (Holistic grading) และการอาศัยความเชี่ยวชาญ (Expert judgment) เป็นการประเมินที่จำเป็นต้องอาศัยผู้ประเมินที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญกลุ่มเล็กหลายคนร่วมกัน ตัดสินผลงานอย่างเป็นเอกฉันท์ เรียกว่า การตัดสินโดยอาศัยความเชี่ยวชาญ ซึ่งการที่จะสามารถตัดสินคุณภาพของผลงานที่มีลักษณะซับซ้อนเช่นนี้ ได้อย่างเที่ยงตรงและเชื่อถือได้นั้น กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำเป็นต้องดำเนินการสืบเสาะหาความจริงเพิ่มเติม จนได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่พอเพียงเพื่อร่วมอภิปรายผลและร่วมตัดสินใจภายใต้เวลาจำกัดนั้น

2. การตัดสินโดยอาศัยความเชี่ยวชาญ (Expert judgment)

การตัดสินโดยอาศัยความเชี่ยวชาญ เป็นการประเมินที่อาศัยทักษะความเชี่ยวชาญของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับการฝึกฝน หรือมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ทำการประเมินโดยเฉพาะ โดยมีฐานความเชื่อว่า บุคคลผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านสามารถจำแนกและระบุได้ว่า ความสำคัญยิ่งเกี่ยวกับสิ่งที่ประเมินคืออะไร โดยใช้เทคนิคการแยกแยะคุณภาพของสิ่งนั้นอย่างละเอียด แนวคิดและหลักการ มีดังนี้

2.1 การประเมินสถานศึกษา (School evaluation) คือ วิพากษ์วิจารณ์สถานศึกษา (School criticism)

2.2 จุดมุ่งหมายของการวิพากษ์วิจารณ์ไม่ใช่แค่การรวบรวมความเห็น มุมมองต่าง ๆ ทั้งหมด โดยการสรุปสาระลงด้วยถ้อยคำเพียงข้อความเดียวเท่านั้น แต่เป็นการขยายการรับรู้ให้เป็นที่เข้าใจอย่างกระจ่างชัดของบุคคลที่อยากทราบคุณค่าในสิ่งที่ประเมินนั้น

2.3 กระบวนการประเมินจากหลายมุมมอง ถือว่าเป็นหลักการสำคัญของรูปแบบการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ

2.4 การวิพากษ์วิจารณ์ทางการศึกษา (Educational criticism) ต้องอาศัยความสามารถทางภาษาของผู้ประเมินในการพรรณนาคุณภาพ และลักษณะที่สิ่งที่ประเมินอย่างชัดเจนและน่าสนใจ (ตามที่ตนรับรู้และเข้าใจอย่างชัดเจน) ให้บุคคลอื่น ๆ ที่ยังไม่สามารถมองเห็นคุณภาพ (หรือคุณค่า) ในสิ่งนั้น

2.5 การรับรู้ (Perception) ของผู้ประเมินโดยอาศัยความเชี่ยวชาญ และการแสดงให้บุคคลอื่นได้รับรู้ (ในสิ่งที่ผู้ประเมินรับรู้มาแล้ว) ออกมาด้วยภาษาหรือเครื่องหมาย/สัญลักษณ์ในรูปแบบต่าง ๆ คือ แนวคิดและหลักการพื้นฐานของการประเมินรูปแบบนี้

2.6 ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseur) ในฐานะผู้ประเมินรับรู้และเข้าใจคุณค่า (Appreciation) ในสิ่งที่ประเมินตามมุมมองบนฐานความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ส่วนตัว

2.7 ผู้วิพากษ์วิจารณ์ (Critics) คือ ผู้ถอดความสิ่งที่ประเมินตามที่ตนรับรู้และเข้าใจ ในรูปภาพ (ที่สามารถเข้าถึงได้) สื่อความหมายดังกล่าวออกไปยังบุคคลอื่นหรือสาธารณชน เพื่อให้สามารถและเห็นในสิ่งที่ประเมินนั้นอีกครั้ง ด้วยศิลปะแห่งการเปิดเผยความจริงที่บุคคลทั่วไปอาจไม่รู้ และเข้าใจมาก่อน

วิธีการประเมิน คือ

- 1) ใช้ทักษะ ความสามารถในการสังเกตของผู้ประเมิน
- 2) มีความไวต่อการรับรู้สิ่งที่มองบางสิ่งที่ซับซ้อนยากแก่การเข้าใจ (แต่มีความสำคัญ)
- 3) อาศัยประสบการณ์ที่ชำนาญการก่อนหน้า ในการเข้าใจคุณค่าในสิ่งที่ประเมิน
- 4) ใช้การพิจารณาและทำความเข้าใจอย่างละเอียด ประณีตในสิ่งที่ประเมิน
- 5) ใช้วิธีการเชิงคุณภาพ (ด้วยภาษาหรือรูปภาพ) เพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณค่าในสิ่งประเมินเป็นหลัก (แต่ไม่ได้ปฏิเสธการใช้ตัวเลข เพื่อประกอบการพรรณาส่งที่ประเมินให้ผู้อื่นรับรู้และเข้าใจได้ง่าย)

6) ดำเนินการด้วยรูปแบบ วิธีการที่ยืดหยุ่น ไม่เป็นทางการ ไม่มีกฎเกณฑ์ สูตรสำเร็จ มักเกิดขึ้นแบบฉับพลัน มากกว่าการวางแผน กำหนดวิธีการเข้มงวดไว้ล่วงหน้า

7) เน้นรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมผัสสิ่งที่ประเมิน โดยผ่านการตรวจเยี่ยมด้วยการเข้าชม เพื่อรับรู้และเข้าใจสิ่งที่ประเมินด้วยประสบการณ์ตรงของตนเอง

8) ข้อมูลหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยง ระหว่างส่วนประกอบมิติสำคัญต่าง ๆ กับการมีคุณค่าหรือคุณภาพของสิ่งที่ประเมิน ผู้ประเมินรับรู้และเข้าใจได้จากความเชี่ยวชาญและเห็นความสัมพันธ์เชิงคุณภาพ และมีประสบการณ์เกี่ยวข้อง ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการประเมิน

9) ข้อมูลหลักฐานในบทวิพากษ์วิจารณ์ (Criticism) ที่สะท้อนทัศนะ มุมมองเกี่ยวกับสิ่งที่ประเมินจากความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ของผู้ประเมินควรหลากหลาย และไม่จำกัดเฉพาะผู้ประเมินรายใดรายหนึ่ง ประธานหรือหัวหน้าคณะผู้ประเมินควรตระหนักถึงเนื้อหา และรูปแบบของข้อความในบทวิพากษ์วิจารณ์ โดยอาจเจาะลึกบางประเด็น หรือขยายมุมมองให้กว้างขวางเป็นที่เข้าใจได้โดยทั่วไป แทนที่จะตัดมุมมองใด ๆ ออกไป

10) แม้ว่าการประเมินโดยอิงผู้เชี่ยวชาญและการวิพากษ์วิจารณ์ มักใช้วิธีการเชิงคุณภาพ แต่ไม่ปฏิเสธการใช้วิธีการเชิงปริมาณ ถ้าการใช้มันช่วยแสดงให้บุคคลที่ต้องการทราบผลการประเมินรับรู้และเข้าใจถึงคุณค่า หรือคุณภาพของสิ่งที่ประเมินกระจายชัดเจน การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น คลิปวิดีโอ (Video clip) นอกจากการใช้ถ้อยคำทางภาษาช่วยพรรณนาให้มองเห็นคุณภาพชีวิตที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนและโรงเรียนได้อย่างกระจ่างชัดด้วยภาพ เสียง และการเคลื่อนไหว

11) การประเมินรูปแบบนี้มีจุดเน้น 4 มิติหลัก ซึ่งได้แก่ การพรรณนา การตีความ การประเมินค่า และการสรุปสาระสำคัญ โดยทั่วไปจุดเน้นทั้ง 4 มิติ มีลักษณะบูรณาการระหว่างกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

- 1) ใช้กิจกรรมการตรวจเยี่ยม (Site visit)
- 2) มีการระบุสารสนเทศที่ต้องการจำเป็น
- 3) ตั้งคำถามการประเมินใช้การสัมภาษณ์ระหว่างรวบรวมข้อมูล ณ พื้นที่การประเมิน
- 4) พัฒนาเครื่องมือรวบรวมข้อมูล ณ พื้นที่ เช่น แบบการสัมภาษณ์ แบบตรวจสอบรายการ
- 5) คัดเลือกบุคคลผู้ตรวจเยี่ยม
- 6) การติดต่อสื่อสารและจัดเตรียมก่อนการตรวจเยี่ยม

การดำเนินการประเมินและตัดสินใจโดยอาศัยความเชี่ยวชาญ เป็นการพิจารณาให้น้ำหนักความสำคัญแก่หลักฐานที่มีอยู่ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สอดคล้องกับหลักฐานที่ปรากฏ โดยผู้เชี่ยวชาญรายบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีทักษะ หรือได้รับการฝึกอบรมหรือมีประสบการณ์เฉพาะทางซึ่งเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ประเมิน ผู้เชี่ยวชาญจึงเป็นผู้ที่มีเครื่องมือทางความคิดที่จำเป็นต่อการประเมิน ได้แก่ ความรู้ในการเลือกหลักฐานที่จะนำมาใช้ในการตอบคำถามการประเมิน ความสามารถในการให้น้ำหนักความสำคัญกับความถูกต้องตรงประเด็นของหลักฐานต่าง ๆ และความสามารถในการตีความสำคัญของข้อเท็จจริงหรือข้อสันนิษฐานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งความสามารถในการคิดค้นมุมมองจากข้อมูลสารสนเทศที่อาจจะมีความจำกัด หรือความขัดแย้งในตนเองรวมอยู่ด้วย

ข้อดีของการประเมินโดยอาศัยความเชี่ยวชาญ คือ สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว ใช้ทรัพยากรและเวลาในการดำเนินการไม่มาก และให้ผลการประเมินได้อย่างถูกต้องและเชื่อถือได้

ข้อจำกัดของการประเมินโดยอาศัยความเชี่ยวชาญ คือ มีลักษณะเป็นอัตวิสัย (ขึ้นอยู่กับมุมมองและประสบการณ์ของผู้ประเมินแต่ละคนหรือคณะ) มีความเสี่ยงต่อการเกิดความคลาดเคลื่อนหรือความลำเอียงตามมุมมองส่วนบุคคล ข้อจำกัดด้านเวลาและทักษะการประเมินและแรงกดดันหรือเป้าหมายการเมือง และยากต่อการวัดค่าประเมินในเชิงปริมาณ เพื่อสื่อความให้ผู้บริหารหรือผู้อ่านที่มีภูมิหลังในเชิงปริมาณเข้าใจและเห็นคุณค่า

3. การประเมินโดยวิธีทบทวน โดยบุคคลระดับเดียวกัน (Peer review)

การประเมินโดยวิธีทบทวน โดยบุคคลระดับเดียวกัน (Peer review) เป็นกระบวนการตรวจเยี่ยม ติดตาม ประเมิน โดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่คล้ายกัน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์และให้ข้อสังเกต ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนาในการปฏิบัติ โดยมีนักวิชาการ หน่วยงานได้ให้แนวคิดความหมาย ดังนี้

การประเมินโดยวิธีทบทวน โดยบุคคลระดับเดียวกัน (Peer review) หมายถึง กระบวนการตรวจสอบความเหมาะสมของการบริหารจัดการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งผู้ทำหน้าที่ประเมิน

เปรียบเสมือนเพื่อนที่มีความปรารถนาดีต่อสถานศึกษา มีความรู้ความสามารถ มีใจเป็นกลาง ปราศจากอคติในการพิจารณา ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับสิ่งที่เข้าไปพิจารณา และให้ผลป้อนกลับในการประเมินที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพดีขึ้นด้วยท่าทีที่เป็นมิตร โดยมี 3 โมเดล ได้แก่ โมเดลการประเมิน (Evaluation model) โมเดลการพัฒนา (Development model) และโมเดลความร่วมมือรวมพลัง (Collaborative model) สองโมเดลแรกผู้ประเมินหรือผู้ทำหน้าที่ประเมินจะมีบทบาทเหนือกว่าผู้ถูกประเมิน ซึ่งด้วยความเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์สูง สามารถใช้ความชำนาญของตนเองในการตัดสินคุณภาพของการปฏิบัติงานผู้อื่น ต่างกับที่โมเดลแรกเน้นการตัดสินคุณภาพตามแบบได้มากกว่าโมเดลที่สอง ซึ่งเน้นการให้ข้อมูลเพื่อการปรับปรุงพัฒนาจากการวิเคราะห์หรือวินิจฉัยของผู้ประเมิน ความรู้สึกเป็นเจ้าของผลการประเมิน ในกลุ่มของผู้ถูกประเมินจะไม่มีในสองโมเดลนี้ เนื่องจากผู้รับการประเมินจะเป็นผู้รับฟังผลการประเมิน โดยไม่ได้มีส่วนร่วมในการประเมินเหมือนโมเดลที่สาม หรือโมเดลที่สามคือ โมเดลความร่วมมือรวมพลัง (Collaborative peer-supported review) เป็นการพิจารณาแบบเปิดยืดหยุ่น และกระบวนการไม่เป็นแบบสั่งการ เปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้เกิดขึ้น ผลการประเมินจะไม่ชี้ขาดจากมุมมองของตนเองฝ่ายเดียว ให้ผู้รับการประเมินแต่ละคนมีโอกาสเลือก และสร้างเส้นทางตามความรู้ที่ตนเองมีอยู่ กระบวนการแบบนี้จะสนับสนุนให้มีการสะท้อนเชิงวิพากษ์ และจะทำให้แต่ละคนให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา ตามมาตรฐานที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

4. การประเมินบนพื้นฐานของหลักฐาน (Evidence-based assessment)

การประเมินบนพื้นฐานของหลักฐาน (Evidence-based assessment) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล สังเคราะห์ และตีความข้อมูลจากหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการตัดสินใจผู้ประเมินจึงต้องสืบค้น วิเคราะห์ และนำข้อมูลหลักฐานที่มีความชัดเจน มีเหตุมีผลไปใช้ประกอบการพิจารณา และการตัดสินคุณค่าอย่างรอบคอบ

หลักฐานเชิงประจักษ์ คือ ข้อมูล ความรู้ ข้อเท็จจริง แนวทางปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับที่สังเกตหรือพิสูจน์หรือยืนยันได้ หรือผลงานวิจัยที่มีการประเมินค่าด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความรู้ที่ผ่านการทดลองใช้หรือพิสูจน์ในทางปฏิบัติแล้ว สมมติฐานทางทฤษฎีที่ได้รับการพิสูจน์ยืนยันว่าเป็นความจริง โดยมีข้อมูลหรือหลักฐานประกอบการยืนยัน เพื่อนำมาช่วยในการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพ และประสิทธิผลและเป็นที่พึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง

หลักฐานเชิงประจักษ์ อาจได้มาด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจสอบเอกสารหลักฐาน หรือใช้หลายวิธีประกอบกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องมากที่สุด ในลักษณะของการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) โดยใช้แหล่งข้อมูลต่างกัน ช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลหรือวิธีการเก็บข้อมูลต่างกัน ดังนั้นผู้ประเมินจึงต้องมีทักษะในการจำแนก รวบรวม และนำหลักฐานมาใช้ได้อย่างเหมาะสมตามจุดมุ่งหมายการประเมิน ความน่าเชื่อถือของหลักฐาน สามารถแบ่งได้หลายระดับดังนี้

1) ความน่าเชื่อถือน้อย เช่น ข้อมูลจากการบอกเล่า หรือประสบการณ์ส่วนตัว หรือข้อคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ อย่างไรก็ตามข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาต่อไป

2) ความน่าเชื่อถือปานกลาง เช่น ผลการวิจัยที่ทำเฉพาะกลุ่ม ไม่มีตัวเทียบ การศึกษาแบบนี้อาจเกิดอคติได้ง่าย

3) ความน่าเชื่อถือสูง คือ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยที่มีการสุ่มตัวอย่าง ควบคุมตัวแปร การศึกษาแบบนี้จะไม่จำเพาะเจาะจง และจะมีการเปรียบเทียบค่อนข้างดีกว่าแบบที่ 2

ขั้นตอนการประเมินบนพื้นฐานของหลักฐาน

1) ระบุประเด็นการประเมิน เช่น ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ระบบการวัดและประเมินผล การนำผลการประเมินไปใช้

2) กำหนดหลักฐานที่ใช้ในการประเมินที่เป็นไปได้ทั้งหมด

3) ตรวจสอบความถูกต้อง น่าเชื่อถือของหลักฐาน

4) คัดเลือกหลักฐานที่ดีที่สุด เพื่อประกอบการพิจารณาตัดสิน

5) พิจารณาตัดสินคุณค่าโดยเชื่อมโยงหลักฐานกับประเด็นการประเมิน

โดยสรุป การประเมินแบบองค์รวมเป็นวิธีการให้คะแนนสิ่งที่จะประเมิน (ผลงาน กิจกรรม กระบวนการ องค์กร) โดยใช้การประเมินและตัดสินผลตามหลักการตัดสิน โดยอาศัยความเชี่ยวชาญ (Expert judgment) ซึ่งเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยบุคคลระดับเดียวกัน (Peer review) ตรวจสอบทบทวนโดยอาศัยเทคนิคการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ร่องรอยหลักฐานมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นร่องรอยเชิงประจักษ์ (Evidence based assessment) และการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่สถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทของผู้เกี่ยวข้อง

ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน เขตพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เข้ามามีบทบาทในการประกันคุณภาพภายใน ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2546 : 51-52)

1. ผู้บริหาร มีบทบาทในการบริหารจัดการ ส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวก และให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลให้มีการประกันคุณภาพภายในที่ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม โดยผู้บริหารควรจะเป็นแกนนำในการจัดทำแผน รวมทั้งกำกับ ติดตามให้มีการดำเนินงานตามแผน และการนำผลการประเมินตนเองมาใช้ในการปรับปรุงสถานศึกษา รวมถึงการรายงานผลให้สาธารณชนรับทราบ

2. ครูและบุคลากรในสถานศึกษา มีบทบาทร่วมกับผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน และการทำงานที่มีการวางแผนและเป้าหมายที่ชัดเจน สอดคล้องกับแผนพัฒนาสถานศึกษา และจุดมุ่งหมายหลักการ หรือมาตรฐานการศึกษาที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้ามามีบทบาทในการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุน การพัฒนาและการประเมินคุณภาพของผู้บริหาร และครูตามหน้าที่ที่กำหนดในมาตรา 40 ของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ

4. ผู้เรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีบทบาทโดยเข้ามามีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพและ การจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยให้ข้อคิดเห็น ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน และให้ข้อมูลย้อนกลับ เกี่ยวกับการเรียนการสอนของสถานศึกษา รวมทั้งคอยติดตามผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา และมีส่วนร่วมในการนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุงผู้เรียนที่บ้าน

5. ชุมชน มีบทบาทโดยเข้ามาส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมให้และใช้ข้อมูล เพื่อกำหนด เป้าหมาย จัดทำแผนพัฒนา ตรวจสอบ ประเมินผล และปรับปรุงสถานศึกษา

6. เขตพื้นที่ และหน่วยงานที่กำกับดูแล มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ และการสนับสนุนทรัพยากร รวมทั้งกำกับ ติดตามให้สถานศึกษาได้พัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตาม แผนพัฒนาสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษา

7. สื่อมวลชน มีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ สนับสนุนการดำเนินงานประกันคุณภาพ ภายในของสถานศึกษา และเผยแพร่ข้อมูลในเชิงสร้างสรรค์ เช่น รายงานข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษา ที่ประสบความสำเร็จในการประกันคุณภาพภายใน

จากการศึกษาแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพ เป็นกระบวนการบริหารจัดการและการดำเนินการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา อย่างต่อเนื่องตามกระบวนการการควบคุมตรวจสอบ ระบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา ที่สถานศึกษาจัดทำขึ้น โดยมีการติดตามตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินผลตามมาตรฐานการศึกษา แต่ละระดับและประเภทของสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้องว่า สามารถ จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพและมีคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด โดยมีหลักการ คือ หลักการมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และมีจุดมุ่งหมาย คือ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยองค์รวม ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีองค์ประกอบสำคัญ คือ การพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียน กระบวนการบริหารและการจัดการ และกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีกระบวนการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 8 ขั้นตอน ได้แก่

1. กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาระดับ การศึกษาปฐมวัยและหรือระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระทรวงประกาศใช้ และให้สถานศึกษากำหนด เป้าหมายความสำเร็จ ตามมาตรฐานของสถานศึกษาตามบริบท

2. จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและ ความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ

3. ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
4. ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยกำหนดผู้รับผิดชอบและวิธีการที่เหมาะสม
5. ติดตามผลการดำเนินการ และนำผลการติดตามไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนา
6. จัดส่งรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) ให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี
7. พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ โดยพิจารณาจากรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) และตามคำแนะนำของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
8. ให้ความร่วมมือกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามข้อเสนอแนะ

แนวคิดและทฤษฎีการบริหารคุณภาพสถานศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการบริหารคุณภาพสถานศึกษา เพื่อนำมาสร้างกระบวนการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนราชานุบาล ดังนี้

ทฤษฎีเชิงระบบแบบเปิด (Open system theory)

ทฤษฎีเชิงระบบแบบเปิดตั้งอยู่บนฐานความคิดว่า องค์การเป็นระบบหนึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นเอกภาพ เพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายขององค์กรร่วมกัน องค์ประกอบดังกล่าวมี 5 ประการ ได้แก่ (รัตนา ดวงแก้ว, 2559 : 13-18)

1. ปัจจัยป้อนเข้า (Inputs) องค์การที่เป็นเชิงระบบ ดังเช่นสถานศึกษาได้รับทรัพยากรจากสภาพแวดล้อมใน 4 ลักษณะ ได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และข้อมูลสารสนเทศ ทั้งนี้ คน หมายถึง บุคลากรที่เป็นสมาชิกขององค์การ เงิน หมายถึง งบประมาณที่ใช้ในการลงทุนเพื่อการดำเนินการทั้งในระยะสั้นและระยะยาว วัสดุอุปกรณ์ หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกทั้งหลาย รวมทั้งเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน และข้อมูลสารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลข่าวสาร หลักสูตร ความรู้ และสถิติต่าง ๆ ที่ใช้ในการบริหารจัดการศึกษา

2. กระบวนการเปลี่ยนแปลง (Transformational process) ภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเกี่ยวข้องกับการประสานและการใช้ทรัพยากรทั้ง 4 ลักษณะ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษา นั่นคือ พัฒนาให้ผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ตามที่โรงเรียนได้ตั้งความคาดหวังไว้ อันจะส่งผลต่อการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมต่อไป และผู้บริหารสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จได้

ผลผลิตตามที่กำหนดไว้ก็ต้องดำเนินการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบภายในองค์กร ทั้งการบริหารจัดการทั่วไป การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ โดยต้องใช้ความรู้และทักษะการบริหารจัดการที่หลากหลายทั้งทักษะในการตัดสินใจ ทักษะการทำงานกับคนอื่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการวางแผน และทักษะที่จะจัดการกับความเปลี่ยนแปลงได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีทักษะการเป็นผู้นำการเรียนการสอน ดังนั้น กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารและบุคลากรในองค์กรจะส่งผลต่อเป้าหมาย หรือปัจจัยนำออกด้านผู้เรียนทั้งในระดับสถานศึกษาและระดับเขตพื้นที่

3. ปัจจัยนำออก (Output) ภารกิจสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาคือ ต้องสร้างความมั่นใจและใช้ทรัพยากรที่มาจากสภาพแวดล้อมในการดำเนินการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ได้ผลผลิตตามที่กำหนดไว้ในบริบทของสถานศึกษา ปัจจัยนำออกก็คือ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษาที่อาจจะปรากฏในลักษณะของผลิตภัณฑ์ ผลที่ได้รับ ผลลัพธ์ หรือภาพความสำเร็จของระบบการศึกษา ทั้งนี้ลักษณะของปัจจัยนำออกจะแตกต่างกันไปตามลักษณะของสถานศึกษา แต่ส่วนใหญ่จะปรากฏในลักษณะของผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน สมรรถนะการสอนของครู ความก้าวหน้าของนักเรียนและของครู อัตราการตกซ้ำชั้น การลาออกของครูและบุคลากร การขาดเรียนของนักเรียน การขาดสอนของครู ความสัมพันธ์ของสมาชิกในองค์กร ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ทศนคติของนักเรียนต่อโรงเรียนและความพึงพอใจของครูในการปฏิบัติงาน

4. ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ข้อมูลจากปัจจัยนำออก ทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับแก่ระบบและข้อมูลย้อนกลับไม่ว่าในเชิงบวกหรือเชิงลบ จะช่วยให้การบริหารจัดการศึกษาประสบความสำเร็จได้ ถ้าองค์กรได้ข้อมูลย้อนกลับเชิงลบก็สามารถนำมาปรับแก้ไขกระบวนการ หรือปัจจัยนำเข้า หรือทั้งสองส่วน ซึ่งจะส่งผลถึงคุณภาพของปัจจัยนำออกในอนาคตได้

5. สภาพแวดล้อม (Environment) สภาพแวดล้อมภายนอกไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม หรือเทคโนโลยี ต่างส่งผลกระทบต่อองค์กรการศึกษาทั้งสิ้น ดังจะเห็นเป็นรูปธรรมได้จากสภาพแวดล้อมเหล่านี้กำลังผลักดันให้ทั้งระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติแสดงความรับผิดชอบที่เชื่อถือได้ (Accountability) ในการจัดการศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพต้องสามารถบริหารจัดการองค์กรอย่างมีกลยุทธ์ โดยวิเคราะห์สถานการณ์ของสภาพแวดล้อมเพื่อให้สามารถจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการจำเป็นของสังคมได้อย่างแท้จริง

จากแนวคิดทฤษฎีเชิงระบบแบบเปิดดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษามีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และข้อมูลสารสนเทศ 2) กระบวนการ (Process) เป็นการประสานและการใช้ทรัพยากร จากปัจจัยนำเข้าทั้ง 4 ลักษณะ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษา 3) ปัจจัยนำออก (Output) คือ ภาพความสำเร็จของระบบการศึกษา ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ 4) ข้อมูลย้อนกลับ

(Feedback) คือ ข้อมูลย้อนกลับที่สามารถนำมาปรับแก้ไขกระบวนการ หรือปัจจัยนำเข้าเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ 5) สภาพแวดล้อม (Environment) ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายนอกด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม หรือเทคโนโลยี ที่ส่งผลกระทบต่อองค์การการศึกษา

ทรัพยากรการบริหารจัดการ

ทรัพยากรการบริหารจัดการหรือปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 3M-11M (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2552 : 20-29) ดังนี้

1. ทรัพยากรมนุษย์หรือทรัพยากรบุคคล (Man)
2. งบประมาณ (Money)
3. การจัดการงานทั่วไป (Management)
4. วัสดุอุปกรณ์ (Material)
5. คุณธรรม (Morality)
6. การให้บริการประชาชน (Market)
7. ข้อมูลข่าวสาร (Message)
8. วิธีการ ระเบียบ แบบแผน หรือเทคนิค (Method)
9. กรอบเวลาในการปฏิบัติงาน (Minute)
10. การประสานงานหรือการประนีประนอม (Mediation)
11. การวัดผลหรือการประเมินผลการปฏิบัติงาน (Measurement)

จันทราณี สงวนนาม (2553 : 28-29) ได้กล่าวว่า การบริหารงานทุกประเภทในทุกองค์การ จำเป็นต้องมีปัจจัย หรือทรัพยากรพื้นฐานทางการบริหาร โดยทั่วไปถือว่าปัจจัยที่สำคัญของการบริหาร มี 4 ประการ ซึ่งรู้จักกันในนาม 4M's ได้แก่

1. คน (Man) ได้แก่ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในองค์การที่ร่วมกันทำงาน
2. เงิน (Money) ได้แก่ งบประมาณที่ใช้ในการบริหารทุก ๆ ส่วนขององค์การ
3. วัสดุสิ่งของ (Materials) ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ
4. การจัดการ (Management) ได้แก่ การบริหารงานองค์การของผู้บริหาร

สุรพันธ์ ฉันทแดนสุวรรณ (2560 : 17-18) กล่าวว่า ทรัพยากรหรือปัจจัยที่นักบริหารต้องให้ความสนใจ เพื่อให้การดำเนินการตามวัตถุประสงค์ขององค์การประสบความสำเร็จ ต้องประกอบด้วยปัจจัย ดังต่อไปนี้

1. คน (Man) เป็นทรัพยากรบุคคลที่เป็นหัวใจขององค์การ ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการจัดการองค์การ ดังนั้น การบริหารจึงให้ความสำคัญกับคนมากที่สุด
2. เงิน (Money) เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนให้กิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การให้ดำเนินการต่อไปได้

3. วัสดุ (Materials) วัสดุหรือวัตถุดิบซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญจำเป็นต้องมีคุณภาพ

4. วิธีการบริหาร หรือวิธีการปฏิบัติ (Management or Method) การมีวิธีปฏิบัติที่ดีส่งผลต่อการประสบความสำเร็จขององค์กร

จากปัจจัยทางการบริหารจัดการดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ปัจจัยทางการบริหารที่เป็นทรัพยากรทางการบริหารพื้นฐานสำคัญ ได้แก่ ทรัพยากรการบริหารที่สอดคล้องกับปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์หรือทรัพยากรบุคคล (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) ข้อมูลข่าวสาร (Message) และทรัพยากรการบริหารที่สอดคล้องกับกระบวนการจัดการ ได้แก่ การจัดการงานทั่วไป (Management) คุณธรรม (Morality) การให้บริการประชาชน (Market) วิธีการ ระเบียบแบบแผน หรือเทคนิค (Method) กรอบเวลาในการปฏิบัติงาน (Minute) การประสานงานหรือการประนีประนอม (Mediation) และการวัดผลหรือการประเมินผลการปฏิบัติงาน (Measurement) สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ทรัพยากรการบริหาร (Resources) ที่เป็นปัจจัยพื้นฐานของการบริหารจัดการเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนราชานุบาล จึงหมายถึง ทรัพยากรมนุษย์หรือทรัพยากรบุคคล (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และข้อมูลสารสนเทศ (Message)

การบริหารคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management : TQM)

การบริหารคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management : TQM) คือ ระบบการบริหารจัดการที่มุ่งหวังการสร้างผลตอบแทนทางธุรกิจ ด้วยวิธีการสร้างความมั่นใจและความพึงพอใจตลอดจนถึงการสร้างความประทับใจให้แก่ลูกค้า (กิตติศักดิ์ พลอยพานิชเจริญ, 2557 : 140-141)

จุดมุ่งหมายของการบริหารคุณภาพโดยรวม คือ การสร้างหลักประกันคุณภาพ (Quality Assurance : QA) ให้เกิดแก่ผลิตภัณฑ์ โดยการทำให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ด้วยความมั่นใจ และมีการใช้ผลิตภัณฑ์ตลอดช่วงอายุของผลิตภัณฑ์ด้วยความมั่นใจ และมีความพึงพอใจ ตลอดจนถึงมีความประทับใจ

ปรัชญาของการบริหารคุณภาพโดยรวม ประกอบด้วย 1) การสร้างความร่วมมือจากบุคลากรทั่วทั้งองค์กร โดยจัดแนวความคิดตามลำดับขั้นบังคับบัญชาขององค์กร 2) การดำเนินการด้วยองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีระบบ และ 3) มีการตัดสินใจด้วยเหตุและผลเพื่อสามารถสร้างองค์ความรู้จากบทเรียนที่ได้รับ

หลักการทำงานของการบริหารคุณภาพโดยรวม จะต้องทำความเข้าใจถึงปัญหาของธุรกิจที่เกิดจากการทำความเข้าใจกับความต้องการของลูกค้า ตลอดจนการเทียบเคียง (Benchmarking) กับคู่แข่งในตลาดเพื่อกำหนดปัญหาของกระบวนการธุรกิจ จากนั้นให้ใช้กระบวนการบริหารจัดการ PDCA เป็นมาตรฐานในการแก้ปัญหาในรูปแบบของแผนการ แล้วดำเนินการควบคุมและปรับปรุงโดย

ลำดับ ทั้งนี้มีเป้าหมายสำคัญ คือ การทำให้บุคลากรเข้าใจถึงธรรมชาติของกระบวนการ เพื่อให้บุคลากรได้มีการเรียนรู้และเกิดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

กระบวนการบริหารจัดการ PDCA ตามแนวคิด Deming Cycle ถูกนำมาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการบริหารในแทบทุกเรื่อง ประกอบด้วย (กิตติศักดิ์ พลอยพานิชเจริญ, 2557 : 63-65)

1. การวางแผน (Plan) หมายถึง การวางแผนการดำเนินงานอย่างรอบคอบ ครอบคลุมถึงการกำหนดหัวข้อที่ต้องการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง พัฒนาสิ่งใหม่ และการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย โดยเป้าหมายจะต้องมีการกำหนดถึงตัวผลสำเร็จพร้อมระดับที่ต้องการภายในระยะเวลาที่กำหนด และกำหนดวิธีที่ทำให้บรรลุเป้าหมาย โดยการวิเคราะห์ปัญหา (Gap analysis) ข้อจำกัดต่าง ๆ กำหนดกิจกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ

2. การปฏิบัติตามแผนงาน (Do) ประกอบด้วย การดำเนินการปฏิบัติตามแผนงานโดยมีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ คือ การเตรียมความพร้อมของทรัพยากรต่าง ๆ ได้แก่ ทรัพยากรบุคคล กำหนดตัวบุคคลและมอบหมายงานให้ดำเนินงาน พร้อมทั้งให้ความรู้และคำแนะนำในการทำงานตามแผน เช่น การอบรม การถ่ายทอดความรู้ เทคนิค ทักษะ ทักษะ แนวความคิด เป็นต้น และกำหนดวิธีปฏิบัติตามแผนงาน เป็นการจัดทำวิธีปฏิบัติงานแต่ละขั้นตอน ประกอบด้วย จุดประสงค์ ขั้นตอนย่อย รวมถึงข้อบังคับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานด้วย

3. การตรวจสอบ ติดตาม (Check) เมื่อมีการดำเนินงานตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้แล้ว กิจกรรมขั้นต่อไป คือ การดำเนินการตรวจสอบ ติดตามว่าผลการดำเนินงานนี้เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้หรือไม่ และถ้าผลการดำเนินงานไม่ได้เป็นไปตามเป้าหมายของแผนงานแล้ว ก็มีความจำเป็นต้องดำเนินการปฏิบัติการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า (Correction) ให้ผลลัพธ์ของการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายก่อนเสมอ การตรวจสอบ ติดตามนี้ สามารถทำได้ 2 วิธี คือ 1) การตรวจสอบผลลัพธ์ ซึ่งเป็นการตรวจสอบผลลัพธ์ที่ใช้ตัดสินใจว่า ผลการดำเนินงานเป็นไปตามแผนการหรือไม่ โดยต้องวิเคราะห์ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback analysis) เพื่อค้นหาสาเหตุที่ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ควรจะเป็น เพื่อกำหนดมาตรการในการป้องกันการเกิดซ้ำต่อไป 2) การตรวจสอบสาเหตุ ซึ่งเป็นการตรวจสอบสาเหตุที่ใช้ตัดสินใจผลการดำเนินงานว่า เป็นไปตามข้อกำหนดของแผนการหรือไม่ โดยต้องทำความเข้าใจกระบวนการทำงาน ซึ่งการตรวจสอบสามารถทำได้แบบเดินไปมาเพื่อตรวจสอบ (Walk around)

4. การปฏิบัติการแก้ไข (Act) เป็นกระบวนการบริหาร ถ้าต้องการปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่องแล้ว จำเป็นต้องดำเนินการปรับปรุงพัฒนา (Corrective action) คือ การป้องกันการเกิดซ้ำของปัญหา รวมถึงป้องกันการเกิดขึ้นของปัญหาที่คาดการณ์ว่าจะเกิดขึ้นอีกด้วย เรียกว่า การดำเนินการกิจกรรมการปฏิบัติป้องกัน โดยการนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ว่า มีขั้นตอนการปฏิบัติงานใดที่ควร

ปรับปรุง พัฒนาสิ่งที่ได้อยู่แล้วให้ดีขึ้นต่อไป และสังเคราะห์รูปแบบการดำเนินการใหม่ที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินงานปีถัดไป

Montgomery (2010) ได้กำหนดกลุ่มตัวชี้วัดหลัก 10 ด้าน ของการบริหารจัดการคุณภาพ โดยรวม ได้แก่

1. การมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน (Objective)
2. การให้ความสำคัญกับประชาชนและผู้รับบริการ (Customer focus)
3. การปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง (Continuous improvement)
4. การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง (Company-wide involvement)
5. การมีภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Leadership)
6. การให้การศึกษาและการฝึกอบรมบุคลากร (Education and training)
7. การมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้ออำนวย (Supportive structure)
8. การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Communications)
9. การควบคุมโดยกระบวนการทางสถิติหรือการวัดผลการปฏิบัติงาน (Statistical process control or measurement)
10. การปฏิบัติงานเป็นทีม (Teamwork)

โดยสรุป การบริหารคุณภาพโดยรวม (Total quality management : TQM) เป็นระบบบริหารจัดการที่มุ่งหวังสร้างผลตอบแทนทางธุรกิจด้วยการสร้างความมั่นใจ ความพึงพอใจ และความประทับใจแก่ลูกค้า โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ การสร้างหลักประกันคุณภาพให้เกิดแก่ลูกค้า มีหลักการบริหารจัดการ คือ การสร้างความร่วมมือจากบุคลากรทั่วทั้งองค์กร และมีหลักการดำเนินงาน คือ การร่วมกันทำความเข้าใจถึงปัญหา และความต้องการของลูกค้า ตลอดจนเทียบเคียงสมรรถนะกับคู่แข่งธุรกิจเพื่อกำหนดปัญหา จากนั้นใช้กระบวนการบริหารจัดการ PDCA ได้แก่ 1) การวางแผน (Plan) เป็นการกำหนดหัวข้อที่ต้องการปรับปรุงพัฒนา กำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัดผลสำเร็จ ระยะเวลา วิธีการดำเนินงาน และกำหนดกิจกรรม 2) การปฏิบัติตามแผนงาน (Do) เป็นการเตรียมความพร้อมของทรัพยากรบุคคล ได้แก่ กำหนดตัวบุคคล และมอบหมายงานให้ดำเนินงาน รวมถึงให้ความรู้และคำแนะนำในการทำงาน กำหนดวิธีปฏิบัติตามแผนงานและข้อบังคับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน 3) การตรวจสอบ ติดตาม (Check) เป็นดำเนินงานตามแผนงานที่ได้กำหนด ตรวจสอบผลลัพธ์และสาเหตุ และวิเคราะห์ข้อมูลย้อนกลับ และ 4) การปฏิบัติการแก้ไข (Act) เป็นการปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง และทำการสังเคราะห์รูปแบบการดำเนินการใหม่ที่เหมาะสม สำหรับการดำเนินงานปีถัดไป โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ เพื่อให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้และเกิดการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (RBM)

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Results based management : RBM) เป็นวิธีการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นผลการปฏิบัติงาน ปรับปรุงผลการดำเนินงานขององค์กรที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีความรับผิดชอบต่อประชาชนและยกระดับผลการปฏิบัติงานขององค์กร ให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้ดียิ่งขึ้น โดยใช้การสร้างตัวชี้วัดผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมวัดผลการปฏิบัติงานเทียบกับเป้าหมายที่กำหนด

1. ความหมายของการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์

The ICRC's Economic Security Unit (2008 : 13) กล่าวว่า การบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ หมายถึง กลยุทธ์การบริหารจัดการที่มุ่งเน้นผลการดำเนินงานและผลสำเร็จของงาน (ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ) โดยมีจุดมุ่งหมาย คือ การปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ผลกระทบ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องขององค์กร การบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ประกอบด้วย โครงสร้างองค์กร รูปแบบการบริหารจัดการ ปัจจัยนำเข้า และกิจกรรมต่าง ๆ

Lawrie, Kalff & Andersen (2009) ได้ให้ความหมายการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ว่าเป็นการวิเคราะห์ หรือประเมินผลหน่วยงานที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ หรือความสำเร็จเป็นหลักโดยมีการวัดผลการปฏิบัติงานด้วยระบบการประเมินผลที่อาศัยตัวชี้วัดที่ชัดเจน เป็นตัวสะท้อนหรือแสดงผลของหน่วยงานเพื่อนำมาสู่การพัฒนาหน่วยงานและการแสดงผลต่อสาธารณะ ทำให้ผู้บริหารทราบผลความก้าวหน้าของการดำเนินงานเป็นระยะ และสามารถแก้ไขปัญหาได้ทันทั่วทั้งที่ และเป็นการควบคุมทิศทางการปฏิบัติงานให้มุ่งสู่วิสัยทัศน์ของหน่วยงาน โดย

ผลสัมฤทธิ์ (Results) = ผลผลิต (Outputs) + ผลลัพธ์ (Outcomes)

ผลผลิต (Outputs) หมายถึง งาน บริการ หรือกิจกรรมที่หน่วยงาน หรือบุคลากรของหน่วยงานทำเสร็จสมบูรณ์และส่งมอบให้ประชาชนผู้รับบริการ ผลผลิตยังหมายรวมถึงผลงานที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมโดยตรง

ผลลัพธ์ (Outcomes) หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นตามมา ผลกระทบ หรือเงื่อนไขที่เกิดจากผลผลิต ผลลัพธ์มีความสัมพันธ์โดยตรงกับประชาชนผู้รับบริการและสาธารณชน

ผลสัมฤทธิ์ (Results) หมายถึง งาน บริการ หรือกิจกรรมที่เกิดจากการทำงานได้ผลผลิตตามเป้าหมาย และเกิดผลลัพธ์ตรงตามวัตถุประสงค์ กล่าวคือ ผลผลิตสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริงหรือเป็นที่พึงพอใจ

UNESCO (2018) ให้คำจำกัดความของการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ หมายถึง กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม ที่มุ่งเน้นการวางแผนการดำเนินงานเพื่อกำหนดผลสำเร็จ

ของงาน และผลกระทบที่เกิดขึ้น เพื่อปรับปรุงให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้

ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2543 : 146) กล่าวว่า การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์เป็นการบริหารที่เน้นการวางแผน การกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกลยุทธ์การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม ผู้บริหารในแต่ละระดับขององค์กรต้องยอมรับและคำนึงถึงผลงาน รวมทั้งต้องให้ความสำคัญกับการจัดวางระบบการตรวจสอบผลงานและการให้รางวัลตอบแทนผลงาน

ทิพาดี เมฆสุวรรณ (2543 : 3) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ว่าเป็นการบริหารโดยมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์ หรือความสัมฤทธิ์ผลเป็นหลัก ใช้ระบบการประเมินผลงานที่อาศัยตัวชี้วัดเป็นตัวสะท้อนผลงานที่ออกมาเป็นรูปธรรม เพื่อการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นและแสดงผลงานต่อสาธารณะ

โชติ บดีรัฐ (2558 : 232) ให้ความหมายของการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ เป็นการบริหารที่ให้ความสำคัญต่อผลการดำเนินงาน และการตรวจวัดผลสำเร็จในการดำเนินงานขององค์กร ทั้งในแง่ของปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์ ซึ่งจะต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน รวมทั้งการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ไว้ล่วงหน้า โดยอาศัยการมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหาร สมาชิกขององค์กร ตลอดจนผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานขององค์กร

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ เป็นวิธีการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการวางแผน การกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกลยุทธ์การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการด้านผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน ในแง่ของผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) การพัฒนาคุณภาพและสร้างความพึงพอใจต่อผู้รับบริการ โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร สมาชิกขององค์กร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร และมีการประเมินผลการดำเนินงานด้วยตัวชี้วัดที่ชัดเจน ซึ่งเป็นตัวสะท้อนหรือแสดงผลของหน่วยงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. ลักษณะขององค์กรที่บริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์

องค์กรที่บริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ มีลักษณะดังต่อไปนี้ (ทิพาดี เมฆสุวรรณ, 2543 : 21-23 และโชติ บดีรัฐ, 2558 : 234-235)

2.1 มีพันธกิจ วัตถุประสงค์ขององค์กรที่ชัดเจน และมีเป้าหมายที่เป็นรูปธรรม โดยเน้นที่ผลผลิตและผลลัพธ์ ไม่เน้นกิจกรรมหรือการทำงานตามระเบียบ

2.2 ผู้บริหารทุกระดับในองค์กรมีเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน และเป้าหมายเหล่านั้น กระชับ ไม่คลุมเครือ และเป็นเป้าหมายที่มาจากพันธกิจขององค์กร

2.3 เป้าหมายสามารถวัดได้อย่างเป็นรูปธรรม ด้วยการกำหนดตัวบ่งชี้ และสามารถติดตามผลการปฏิบัติงานได้ และสามารถเทียบเคียงสมรรถนะผลงานกับองค์กรอื่นที่มีลักษณะงานที่เทียบเคียงได้

2.4 การตัดสินใจในการจัดสรรงบประมาณในหน่วยงานหรือโครงการต่าง ๆ พิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก

2.5 เจ้าหน้าที่ทุกคนดำเนินงานตามเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้ และรับผิดชอบต่อผลงานที่กำหนดไว้อย่างเหมาะสม

2.6 มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจ การบริหารเงิน การบริหารคน สู่หน่วยงานระดับล่าง เพื่อให้สามารถทำงานบรรลุผลได้อย่างเหมาะสม

2.7 มีวัฒนธรรมและอุดมการณ์ร่วมกันเพื่อการทำงานที่สร้างสรรค์

2.8 เจ้าหน้าที่มีขวัญและกำลังใจดี เนื่องจากการปรับปรุงงานและใช้ดุลยพินิจในการทำงานที่กว้างขวางขึ้น ทำให้ผู้รับบริการได้รับความพึงพอใจ

3. กระบวนการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์

ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2543 : 151-152) และโชติ บดีรัฐ (2558 : 233-234) ได้ระบุขั้นตอนของการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร องค์กรต้องกำหนดทิศทางโดยรวมว่า ต้องการทำอะไร โดยทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอกองค์กร (SWOT Analysis) เพื่อให้ได้เป้าประสงค์สุดท้ายหรือวิสัยทัศน์ขององค์กร อันจะนำไปสู่การกำหนดพันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกลยุทธ์การดำเนินงาน รวมทั้งปัจจัยแห่งความสำเร็จขององค์กร และสร้างตัวชี้วัดผลการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ

2. การกำหนดรายละเอียดของตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน โดยการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน เพื่อนำมาช่วยในการกำหนดความชัดเจนของตัวบ่งชี้ ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เวลา และสถานที่

3. การวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน ผู้บริหารจะต้องจัดให้มีการตรวจสอบและรายงานผลการดำเนินงานของแต่ละตัวบ่งชี้ตามเงื่อนไขที่กำหนด เพื่อแสดงความก้าวหน้าและสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงานว่า จะเป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการหรือไม่ อย่างไร

4. การให้รางวัลตอบแทน หลังจากที่ได้พิจารณาผลการดำเนินงานแล้ว ผู้บริหารจะต้องมีการให้รางวัลตอบแทนตามระดับของผลงานที่ได้ตกลงไว้ และอาจจะให้ข้อเสนอแนะหรือกำหนดมาตรการบางประการ เพื่อให้มีการปรับปรุงผลงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

Lawrie, Kalff & Andersen (2009) และวิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2559 : 277-278) ได้สรุปขั้นตอนการบริหารจัดการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ 8 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์วิสัยทัศน์และพันธกิจของหน่วยงาน เพื่อให้รู้ทิศทางของหน่วยงานในอนาคต และวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน
2. การกำหนดปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ หมายถึง การกำหนดเกณฑ์ในการกำหนดปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ เช่น มุ่งความสำคัญไปที่ผลผลิตและผลลัพธ์ มีความเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์และพันธกิจ รวมทั้งมีความหมายเฉพาะเจาะจง และเข้าใจง่าย
3. การกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหลัก หมายถึง การกำหนดเกณฑ์ในการกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหลัก เช่น ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและคุณภาพ
4. การกำหนดแหล่งข้อมูล เพื่อให้รู้ว่าข้อมูลของผลการปฏิบัติงาน ตามตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหลักมีอยู่ในหน่วยงานใดบ้าง และจัดเก็บอยู่ในรูปแบบของแฟ้มข้อมูล รายงานประจำเดือน หรือระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ
5. การที่ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงาน กำหนดเป้าหมายของตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหลัก เพื่อเป็นเกณฑ์สำหรับนำผลการปฏิบัติงานมาเปรียบเทียบกับว่า ดีเพียงพอหรือไม่เพียงใด
6. การรวบรวมข้อมูล หน่วยงานดำเนินการรวบรวมข้อมูลผลการปฏิบัติงานตามตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหลักในรอบระยะเวลาที่กำหนด
7. การบันทึกและการอนุมัติข้อมูล เป็นการดำเนินงานโดยอุปกรณ์ที่ทันสมัย
8. การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อพิจารณาผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริง โดยเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่ผู้บริหารระดับสูงได้กำหนดไว้ จากนั้นจึงวิเคราะห์หาสาเหตุที่ผลการปฏิบัติงานต่ำหรือสูงกว่าเป้าหมายเกินไป เพื่อหาแนวทางแก้ไขและเสนอทางเลือกต่อผู้บริหารในการปรับปรุงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานของหน่วยงานและบุคลากรต่อไป

จากกระบวนการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ดังกล่าวข้างต้น สรุปขั้นตอนของการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ 8 ขั้นตอน ดังนี้ 1) วิเคราะห์สภาพแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอกองค์กร (SWOT Analysis) 2) กำหนดพันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กลยุทธ์การดำเนินงาน และปัจจัยแห่งความสำเร็จขององค์กร 3) กำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน และแหล่งข้อมูลของผลการปฏิบัติงานตามตัวชี้วัด 4) กำหนดเป้าหมายของตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน 5) รวบรวมข้อมูลผลการปฏิบัติงานตามตัวชี้วัด 6) บันทึกและการอนุมัติข้อมูล 7) วิเคราะห์ข้อมูลผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริง โดยการเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ และ 8) วิเคราะห์หาสาเหตุที่ผลการปฏิบัติงานต่ำหรือสูงกว่าเป้าหมายเกินไป เพื่อหาแนวทางแก้ไขและเสนอทางเลือกในการปรับปรุงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานของหน่วยงานและบุคลากรต่อไป

4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์

เงื่อนไขความสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ มีดังนี้ (ทิพาวดี เมฆสวรรค์, 2543 : 40-44 และโชติ บดีรัฐ, 2558 : 236-237)

4.1 ผู้บริหารระดับสูงมีความเข้าใจและสนับสนุน คือ การสนับสนุนการจัดทำระบบวัดผลการปฏิบัติงาน การใช้ข้อมูลการวัดผลการปฏิบัติงาน การจัดสรรงบประมาณ การสร้างสิ่งจูงใจเพื่อให้เจ้าหน้าที่ทำงานโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ รวมถึงการมอบอำนาจการตัดสินใจเพื่อแลกเปลี่ยนกับความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน

4.2 การจัดระบบข้อมูลผลการปฏิบัติงานที่เน้นปัจจัยนำเข้า และกิจกรรมเพื่อให้ผู้บริหารมีข้อมูลในการตัดสินใจได้ดีขึ้น

4.3 การพัฒนาบุคลากรและองค์กร ผู้บริหารต้องมีความรู้ในการวางแผนกลยุทธ์ การวัดผลการปฏิบัติงาน การใช้ข้อมูลผลการปฏิบัติงานเพื่อการตัดสินใจในการทำงาน และการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้มีความรู้ความชำนาญมากยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ เป็นวิธีการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นในการวางแผน การกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกลยุทธ์การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการ ด้านผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานในแง่ของผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) การพัฒนาคุณภาพและสร้างความพึงพอใจต่อผู้รับบริการ โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร สมาชิกขององค์กร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร และมีการประเมินผลการดำเนินงานด้วยตัวชี้วัดที่ชัดเจน ซึ่งเป็นตัวสะท้อนหรือแสดงผลของหน่วยงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ กระบวนการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์มี 8 ขั้นตอน ดังนี้ 1) วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร (SWOT Analysis) 2) กำหนดพันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กลยุทธ์การดำเนินงาน และปัจจัยแห่งความสำเร็จขององค์กร 3) กำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงานและแหล่งข้อมูลของผลการปฏิบัติงานตามตัวชี้วัด 4) กำหนดเป้าหมายของตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน 5) รวบรวมข้อมูลผลการปฏิบัติงานตามตัวชี้วัด 6) บันทึกและการอนุมัติข้อมูล 7) วิเคราะห์ข้อมูลผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริง โดยเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ และ 8) วิเคราะห์หาสาเหตุที่ผลการปฏิบัติงานต่ำหรือสูงกว่าเป้าหมายเกินไป เพื่อหาแนวทางแก้ไขและเสนอทางเลือกในการปรับปรุงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานของหน่วยงานและบุคลากรต่อไป

กระบวนการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

จากการศึกษากระบวนการประกันคุณภาพภายใน ตามแนวคิดของระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษา และแนวคิดหลักการบริหารที่เป็นกระบวนการ PDCA กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 และแนวคิดและทฤษฎีการบริหารคุณภาพสถานศึกษา ได้แก่ ทฤษฎีเชิงระบบแบบเปิด (Open system theory) แนวคิดทรัพยากรการบริหารจัดการ แนวคิดการบริหารคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management : TQM) และแนวคิดการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (RBM) ผู้วิจัยได้นำแนวคิดดังกล่าวมาความสอดคล้อง และเชื่อมโยงเพื่อกำหนดกระบวนการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนราชานุบาล ได้ดังนี้

ตารางที่ 3 การสังเคราะห์เพื่อกำหนดกระบวนการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียนราชานุกูล
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

กระบวนการประกัน คุณภาพภายใน ตามแนวคิดของระบบ การประกันคุณภาพ ทางการศึกษา	กระบวนการประกัน คุณภาพภายใน ตามแนวคิด หลักการบริหารที่เป็น กระบวนการ PDCA	กฎกระทรวง การประกันคุณภาพ การศึกษา พ.ศ. 2561	ทรัพยากร การบริหาร จัดการ	แนวคิดการบริหาร คุณภาพโดยรวม (TQM)	การบริหารมุ่งเน้น ผลสัมฤทธิ์ (RBM)	กระบวนการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาระบบการประกัน คุณภาพการศึกษาภายใน ของโรงเรียนราชานุกูล
การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนด มาตรฐานคุณภาพ การศึกษาของ สถานศึกษา เพื่อ พัฒนาสถานศึกษาให้ เข้าสู่มาตรฐาน	ขั้นการเตรียมการ 1. การเตรียมความพร้อม ของบุคลากร - การสร้างความตระหนัก ถึงคุณค่าของการประกัน คุณภาพภายในและ การทำงานเป็นทีม - การพัฒนาความรู้ และทักษะเกี่ยวกับ การประกันคุณภาพ ภายใน 2. การแต่งตั้ง คณะกรรมการหรือ คณะทำงานตาม โครงสร้างการบริหาร		คน (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) ข้อมูล สารสนเทศ (Message)	การเตรียมความพร้อม ของทรัพยากรบุคคล 1. กำหนดตัวบุคคล และมอบหมายงาน ให้ดำเนินงาน 2. ให้ความรู้และ คำแนะนำในการ ทำงาน		ขั้นจัดเตรียมทรัพยากร (Resources) 1. บุคลากร (Man) - สร้างความตระหนักและ ให้ความรู้แก่บุคลากรทุกคน - แต่งตั้งคณะกรรมการ ที่รับผิดชอบ 2. งบประมาณ (Money) 3. วัสดุอุปกรณ์ (Materials) 4. ข้อมูลสารสนเทศ (Message)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

กระบวนการประกัน คุณภาพภายใน ตามแนวคิดของระบบ การประกันคุณภาพ ทางการศึกษา	กระบวนการประกัน คุณภาพภายใน ตามแนวคิด หลักการบริหารที่เป็น กระบวนการ PDCA	กฎกระทรวง การประกันคุณภาพ การศึกษา พ.ศ. 2561	ทรัพยากร การบริหาร จัดการ	แนวคิดการบริหาร คุณภาพโดยรวม (TQM)	การบริหารมุ่งเน้น ผลสัมฤทธิ์ (RBM)	กระบวนการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาระบบการประกัน คุณภาพการศึกษาภายใน ของโรงเรียนราชานุบาล
	วางแผน (Plan) 1. การกำหนด เป้าหมายหรือ มาตรฐานการศึกษา 2. จัดลำดับความสำคัญ ของเป้าหมาย 3. กำหนดแนวทาง การดำเนินงานหรือ วิธีปฏิบัติงาน 4. กำหนดระยะเวลา 5. กำหนดงบประมาณ 6. กำหนดผู้รับผิดชอบ	1. กำหนดมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามมาตรฐาน การศึกษาระดับการศึกษา ปฐมวัยและระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานที่กระทรวง ประกาศใช้และให้ สถานศึกษากำหนด เป้าหมายความสำเร็จตาม มาตรฐานของสถานศึกษา ตามบริบท 2. จัดทำแผนพัฒนาการจัด การศึกษาของสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับสภาพ ปัญหาและความต้องการ จำเป็นของสถานศึกษา อย่างเป็นระบบ		การวางแผน (Plan) 1. กำหนดหัวข้อ ที่ต้องการปรับปรุง พัฒนา 2. กำหนดเป้าหมาย 3. กำหนดตัวชี้วัด ผลสำเร็จ 4. กำหนดระยะเวลา 5. กำหนดวิธีการ 6. กำหนดกิจกรรม	1. วิเคราะห์ สภาพแวดล้อมทั้ง ภายในและภายนอก องค์กร (SWOT Analysis) 2. กำหนดพันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กลยุทธ์การดำเนินงาน และปัจจัยแห่ง ความสำเร็จขององค์กร 3. กำหนดตัวชี้วัดผล การดำเนินงานและ แหล่งข้อมูลของผลการ ปฏิบัติงานตามตัวชี้วัด 4. กำหนดเป้าหมาย ของตัวชี้วัดผลการ ดำเนินงาน	ขั้นมุ่งเน้นผลสำเร็จ (Achievement oriented) 1. วิเคราะห์ปัญหาและ ความต้องการจำเป็น 2. กำหนดพันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมายและ กลยุทธ์การดำเนินงาน 3. กำหนดมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษา 4. กำหนดเป้าหมาย ความสำเร็จตามมาตรฐาน ของสถานศึกษาตามบริบท 5. จัดทำแผนพัฒนาการจัด การศึกษาของสถานศึกษา 6. กำหนดแหล่งข้อมูลของ ผลการดำเนินงานตาม เป้าหมายความสำเร็จ

ตารางที่ 3 (ต่อ)

กระบวนการประกัน คุณภาพภายใน ตามแนวคิดของระบบ การประกันคุณภาพ ทางการศึกษา	กระบวนการประกัน คุณภาพภายใน ตามแนวคิด หลักการบริหารที่เป็น กระบวนการ PDCA	กฎกระทรวง การประกันคุณภาพ การศึกษา พ.ศ. 2561	ทรัพยากร การบริหาร จัดการ	แนวคิดการบริหาร คุณภาพโดยรวม (TQM)	การบริหารมุ่งเน้น ผลสัมฤทธิ์ (RBM)	กระบวนการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาระบบการประกัน คุณภาพการศึกษาภายใน ของโรงเรียนราชานุบาล
	ดำเนินงานตามแผน (Do) การส่งเสริม สนับสนุน จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สะดวกสนับสนุน ทรัพยากร กำกับ ติดตาม และให้ การนิเทศ	3. ดำเนินการตาม แผนพัฒนาการจัด การศึกษาของสถานศึกษา		การปฏิบัติตาม แผนงาน (Do) กำหนดวิธีปฏิบัติ ตามแผนงานและ ข้อบังคับกฎเกณฑ์ ต่าง ๆ ในการ ปฏิบัติงาน	5. รวบรวมข้อมูลผล การปฏิบัติงานตาม ตัวชี้วัด 6. บันทึกและการอนุมัติ ข้อมูล	ขั้นปฏิบัติการร่วมกัน (Cooperation) 1. ดำเนินการตามแผนพัฒนา การจัดการศึกษา 2. รวบรวมข้อมูลผล ดำเนินการตามแผนพัฒนา การจัดการศึกษาและบันทึก ข้อมูล

ตารางที่ 3 (ต่อ)

กระบวนการประกัน คุณภาพภายใน ตามแนวคิดของระบบ การประกันคุณภาพ ทางการศึกษา	กระบวนการประกัน คุณภาพภายใน ตามแนวคิด หลักการบริหารที่เป็น กระบวนการ PDCA	กฎกระทรวง การประกันคุณภาพ การศึกษา พ.ศ. 2561	ทรัพยากร การบริหาร จัดการ	แนวคิดการบริหาร คุณภาพโดยรวม (TQM)	การบริหารมุ่งเน้น ผลสัมฤทธิ์ (RBM)	กระบวนการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาระบบการประกัน คุณภาพการศึกษาภายในของ โรงเรียนราชานุบาล
การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบ และติดตามผล การดำเนินงานของ สถานศึกษาให้เป็น ไปตามมาตรฐาน ที่กำหนด	ตรวจสอบประเมินผล (Check) 1. การวางแผน การประเมิน 2. จัดทำหรือจัดทำ เครื่องมือ 3. เก็บข้อมูล 4. วิเคราะห์ข้อมูล 5. แปลความหมาย 6. ตรวจสอบและ ปรับปรุงคุณภาพ การประเมิน	4. ประเมินผลและ ตรวจสอบคุณภาพ การศึกษาภายใน สถานศึกษา โดยกำหนด ผู้รับผิดชอบและวิธีการ ที่เหมาะสม 5. ติดตามผลการ ดำเนินการและนำผล การติดตามไปใช้ ประโยชน์ในการปรับปรุง พัฒนา		การตรวจสอบ ติดตาม (Check) 1. ดำเนินงานตาม แผนงานที่ได้กำหนด 2. ตรวจสอบผลลัพธ์ 3. ตรวจสอบสาเหตุ 4. วิเคราะห์ข้อมูล ป้อนกลับ	7. วิเคราะห์ข้อมูลผล การปฏิบัติงานที่เกิดขึ้น จริง โดยเปรียบเทียบกับ เป้าหมายที่กำหนดไว้ 8. วิเคราะห์หาสาเหตุ ที่ผลการปฏิบัติงานต่ำ หรือสูงกว่าเป้าหมาย เกินไป เพื่อหาแนวทาง แก้ไขและเสนอทางเลือก ในการปรับปรุง ประสิทธิภาพของ การปฏิบัติงานของ หน่วยงานและบุคลากร ต่อไป	ขั้นประเมินผลองค์รวม (Holistic Assessment) 1. กำหนดผู้รับผิดชอบ ประเมินผลและตรวจสอบ คุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษา 2. กำหนดวิธีการประเมิน ที่เหมาะสม 3. ติดตามผลการดำเนินการ ตามมาตรฐานการศึกษา 4. ประเมินคุณภาพภายใน ตามมาตรฐานการศึกษา 5. วิเคราะห์หาสาเหตุที่ผล การดำเนินงานไม่เป็นไปตาม เป้าหมายที่กำหนด 6. วิเคราะห์จุดเน้นที่ควร พัฒนาเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ตารางที่ 3 (ต่อ)

กระบวนการประกัน คุณภาพภายใน ตามแนวคิดของระบบ การประกันคุณภาพ ทางการศึกษา	กระบวนการประกัน คุณภาพภายใน ตามแนวคิด หลักการบริหารที่เป็น กระบวนการ PDCA	กฎกระทรวง การประกันคุณภาพ การศึกษา พ.ศ. 2561	ทรัพยากร การบริหาร จัดการ	แนวคิดการบริหาร คุณภาพโดยรวม (TQM)	การบริหาร มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (RBM)	กระบวนการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาระบบการประกัน คุณภาพการศึกษาภายในของ โรงเรียนราชานุบาล
การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมิน คุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาและ หน่วยงานต้นสังกัด ในระดับเขตพื้นที่ การศึกษา และระดับ กระทรวงศึกษา	นำผลการประเมินมา ปรับปรุงงาน (Act) 1. ปรับปรุงการ ปฏิบัติงานของ บุคลากร 2. วางแผนในระยะ ต่อไป 3. จัดทำข้อมูล สารสนเทศ 4. จัดทำรายงาน ประเมินตนเองหรือ รายงานประจำปี	6. จัดส่งรายงานผลการประเมิน ตนเอง (SAR) ให้แก่หน่วยงาน ต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับ ดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี 7. พัฒนาสถานศึกษาให้มี คุณภาพโดยพิจารณาจาก รายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) และตามคำแนะนำของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน 8. ให้ความร่วมมือกับ สำนักงานรับรองมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในการประเมินคุณภาพ ภายนอกของสถานศึกษา เพื่อ ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพ การศึกษาตามข้อเสนอแนะ		การปฏิบัติการแก้ไข (Act) 1. ปรับปรุงแก้ไข อย่างต่อเนื่อง 2. สร้างสรรค์รูปแบบ การดำเนินการใหม่ ที่เหมาะสมสำหรับ การดำเนินงานปัดไป		ขั้นปรับเปลี่ยนให้เข้ากับ สถานการณ์(Adaptation) 1. จัดส่งรายงานผลการประเมิน ตนเอง (SAR) 2. พัฒนาสถานศึกษาให้มี คุณภาพอย่างต่อเนื่อง 3. ประเมินคุณภาพภายนอก ของสถานศึกษา

จากตารางที่ 3 กระบวนการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียนราชานุกูล มี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. **ขั้นจัดเตรียมทรัพยากร (Resources)**
 - 1.1 บุคลากร (Man)
 - 1.1.1 สร้างความตระหนักและให้ความรู้แก่บุคลากรทุกคน
 - 1.1.2 แต่งตั้งคณะกรรมการที่รับผิดชอบ
 - 1.2 งบประมาณ (Money)
 - 1.3 วัสดุอุปกรณ์ (Materials)
 - 1.4 ข้อมูลสารสนเทศ (Message)
2. **ขั้นมุ่งเน้นผลสำเร็จ (Achievement oriented)**
 - 2.1 วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการจำเป็น
 - 2.2 กำหนดพันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมายและกลยุทธ์การดำเนินงาน
 - 2.3 กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
 - 2.4 กำหนดเป้าหมายความสำเร็จตามมาตรฐานของสถานศึกษาตามบริบท
 - 2.5 จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
 - 2.6 กำหนดแหล่งข้อมูลของผลการดำเนินงานตามเป้าหมายความสำเร็จ
3. **ขั้นปฏิบัติการร่วมกัน (Cooperation)**
 - 3.1 ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา
 - 3.2 รวบรวมข้อมูลผลดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา และบันทึกข้อมูล
4. **ขั้นประเมินผลองค์รวม (Holistic assessment)**
 - 4.1 กำหนดผู้รับผิดชอบประเมินผล และตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
 - 4.2 กำหนดวิธีการประเมินที่เหมาะสม
 - 4.3 ติดตามผลการดำเนินการ
 - 4.4 ประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษา
 - 4.5 วิเคราะห์หาสาเหตุที่ผลการดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด
 - 4.6 วิเคราะห์จุดเน้นที่ควรพัฒนาเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
5. **ขั้นปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ (Adaptation)**
 - 5.1 จัดส่งรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR)
 - 5.2 พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง
 - 5.3 ประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา

การสังเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

จากการศึกษาแนวคิดการพัฒนารูปแบบ แนวคิดทฤษฎีเชิงระบบ และการสังเคราะห์แนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน มาตรฐานการศึกษาในระดับปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระบวนการประกันคุณภาพภายใน ตามแนวคิดของระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษาและแนวคิดหลักการบริหารที่เป็นกระบวนการ PDCA กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 และแนวคิดและทฤษฎีการบริหารคุณภาพสถานศึกษา ได้แก่ ทฤษฎีเชิงระบบแบบเปิด (Open system theory) แนวคิดทรัพยากรการบริหารจัดการ แนวคิดการบริหารคุณภาพโดยรวม (Total quality management : TQM) และแนวคิดการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (RBM) ผู้วิจัยนำมากำหนดรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่

1. หลักการ คือ เป็นรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในด้วยวัฒนธรรมการทำงานเชิงคุณภาพทำให้ระบบประกันคุณภาพภายในเข้มแข็ง
2. จุดมุ่งหมาย คือ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยองค์รวมให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. มาตรฐานการศึกษา คือ มาตรฐานคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการ และมาตรฐานกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. กระบวนการบริหารจัดการ 5 ขั้นตอน ได้แก่
 - 4.1 ขันจัดเตรียมทรัพยากร (Resources)
 - 4.1.1 บุคลากร (Man) ได้แก่ การสร้างความตระหนักและให้ความรู้แก่บุคลากรทุกคน และการแต่งตั้งคณะกรรมการที่รับผิดชอบ
 - 4.1.2 งบประมาณ (Money)
 - 4.1.3 วัสดุอุปกรณ์ (Materials)
 - 4.1.4 ข้อมูลสารสนเทศ (Message)
 - 4.2 ขันมุ่งเน้นผลสำเร็จ (Achievement oriented)
 - 4.2.1 วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการจำเป็น
 - 4.2.2 กำหนดพันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมายและกลยุทธ์การดำเนินงาน
 - 4.2.3 กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
 - 4.2.4 กำหนดเป้าหมายความสำเร็จตามมาตรฐานของสถานศึกษาตามบริบท
 - 4.2.5 จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
 - 4.2.6 กำหนดแหล่งข้อมูลของผลการดำเนินงานตามเป้าหมายความสำเร็จ

- ข้อมูล
- 4.3 ขั้นปฏิบัติการร่วมกัน (Cooperation)
- 4.3.1 ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา
- 4.3.2 รวบรวมข้อมูลผลดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา และบันทึก
- 4.4 ขั้นประเมินผลองค์รวม (Holistic assessment)
- 4.4.1 กำหนดผู้รับผิดชอบประเมินผล และตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
- 4.4.2 กำหนดวิธีการประเมินที่เหมาะสม
- 4.4.3 ติดตามผลการดำเนินการ
- 4.4.4 ประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษา
- 4.4.5 วิเคราะห์หาสาเหตุที่ผลการดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด
- 4.4.6 วิเคราะห์จุดเน้นที่ควรพัฒนา เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- 4.5 ขั้นปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ (Adaptation)
- 4.5.1 จัดส่งรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR)
- 4.5.2 พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง
- 4.5.3 ประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา
5. ผลลัพธ์ คือ
- 5.1 ผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2562
- 5.2 ผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 5.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา
6. เงื่อนไขความสำเร็จ คือ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

ไมตรี บุญทศ (2554) ได้พัฒนาแบบการบริหารจัดการเพื่อการประกันคุณภาพภายใน ที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อการประกันคุณภาพภายในที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีองค์ประกอบดังนี้ (1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ (2) เงื่อนไข การนำรูปแบบไปใช้ (3) กลไกการดำเนินงานของรูปแบบ (4) สรุปสาระสำคัญของรูปแบบ เรียกว่า PDR Model ซึ่งมาจากสาระสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ขั้น P หมายถึง เตรียม คือ เตรียมด้วย 3 ต. ประกอบด้วย (1) เตรียมการ/ประชุม (2) เตรียมตัว/แต่งตั้ง (3) เตรียมใจ/กำหนดเป้าหมาย ขั้นตอนที่ 2 ขั้น D หมายถึง ดำเนินการ คือ ดำเนินการด้วย 3 ล. ประกอบด้วย (1) หลักการ (2) หลักเกณฑ์ (3) หลักฐาน ซึ่งต้องใช้ในดำเนินการตามวงจร PDCA ทั้ง 4 ตอน คือ P (วางแผน) D (ปฏิบัติตามแผน) C (ตรวจสอบ) A (ปรับปรุง) ขั้นตอนที่ 3 ขั้น R หมายถึง รายงาน คือรายงานด้วย 3 ร. ประกอบด้วย (1) รวบรวม/รวบรวมข้อมูล (2) ร้อยรัด/สังเคราะห์ข้อมูลให้ทันกำหนด (3) เรียบร้อย/เขียนรายงานให้ถูกต้อง เรียบร้อย 2) ผลการประเมินรูปแบบ โดยบุคลากรในโรงเรียนทดลองใช้และผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด และผลประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และประโยชน์ของรูปแบบโดยผู้เข้าสัมมนา 20 คน พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

จันทร์สุดา บุตรชาติ (2555) ได้พัฒนาแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบมี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นกำหนดมาตรฐานการศึกษา 2) ขั้นจัดทำแผนและปฏิบัติตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา 3) ขั้นจัดระบบข้อมูลสารสนเทศและใช้สารสนเทศ 4) ขั้นติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายใน 5) ขั้นนำผลการประเมินคุณภาพภายในและภายนอก ไปใช้วางแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 6) ขั้นจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

ละมุล รอดขวัญ (2555) ได้พัฒนาแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคใต้ตอนบน ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หลังผ่านการประเมินรอบสอง พบว่า สถานศึกษามีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ดำเนินงานตามแผนพัฒนา

การจัดการศึกษา จัดให้มีการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงาน ประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาและจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ส่วนการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ และการจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายใน ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง 2) สภาพปัญหา การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หลังผ่านการประเมินภายนอกรอบสอง พบว่า ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา ยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานการประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษาผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและนอกสถานศึกษาไม่ให้ความสำคัญ เครื่องมือ ในการดำเนินงานไม่หลากหลาย ขาดรูปแบบและแนวทางที่ดีในการดำเนินงาน และ 3) ผลการพัฒนา รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคใต้ ตอนบน พบว่า รูปแบบ คือ คู่มือดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมี ส่วนประกอบที่สำคัญ คือ คำชี้แจงการใช้คู่มือเนื้อหา ซึ่งได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 บทนำ ส่วนที่ 2 แนวทางการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพ และส่วนที่ 3 เอกสารที่เกี่ยวข้อง กับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ ในทางปฏิบัติจริงในระดับมาก

จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ (2556) ได้พัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการประกันคุณภาพ ภายในที่มีประสิทธิภาพ สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กจังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย โครงสร้างการ ดำเนินงานตามวงจรคุณภาพ PDCA ซึ่งประกอบด้วย 8 องค์ประกอบตามระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษา ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 2 การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา องค์ประกอบที่ 3 การจัดระบบบริหารและ สารสนเทศ องค์ประกอบที่ 4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา องค์ประกอบที่ 5 การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา องค์ประกอบที่ 6 การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐาน การศึกษา องค์ประกอบที่ 7 การรายงานประเมินคุณภาพภายใน และองค์ประกอบที่ 8 การพัฒนา คุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และ 2) ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความเป็นประโยชน์ และมีความถูกต้องตามหลักการประกันคุณภาพภายใน

เปรมจิต มอร์ชิง (2556) ได้พัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในวิทยาลัย ชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ เพื่อพัฒนามาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษา ของวิทยาลัยชุมชน เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบ และทดลองประเมินคุณภาพการศึกษาภายในวิทยาลัย ชุมชนตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่พัฒนาได้ด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนา วิธีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 พัฒนามาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน โดยการสังเคราะห์ เอกสารเพื่อคัดเลือกมาตรฐานและตัวบ่งชี้ ตรวจสอบความเหมาะสมในการนำไปใช้กับคณะผู้บริหาร

และหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน จำนวน 133 คน ตรวจสอบความเหมาะสมของแบบจำลองการวัดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) จากกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรวิทยาลัยชุมชนจำนวน 440 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามการตรวจสอบความเหมาะสมของมาตรฐาน และตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ขั้นที่ 2 สร้างและพัฒนาแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในวิทยาลัยชุมชน โดยการสังเคราะห์เอกสารเพื่อให้ได้องค์ประกอบของรูปแบบ และระดมความคิดเห็น (Brain Storming) จากหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อร่างรูปแบบ ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง โดยคณะผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 24 คน ขั้นที่ 3 ศึกษาผลการทดลองประเมินคุณภาพการจัดการศึกษากับวิทยาลัยชุมชน จำนวน 1 แห่ง โดยมีคณะผู้ประเมิน จำนวน 3 คน บุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 40 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานและนำผลการประเมินปรับปรุงรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในวิทยาลัยชุมชน ผลการวิจัยพบว่า 1) มาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน มี 6 มาตรฐาน คือ (1) แผนการจัดการศึกษาและพัฒนาวิชาการ (2) การผลิตผู้สำเร็จการศึกษาและการบริการวิชาการแก่สังคม (3) การพัฒนานักศึกษา (4) การวิจัย (5) การทำนุบำรุงศาสนาและศิลปวัฒนธรรม และ (6) การบริหารจัดการ โดยมีตัวบ่งชี้อยู่รวมทั้งสิ้น 34 ตัวบ่งชี้ 2) รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ สรุปได้ดังนี้ (1) เป้าหมายการประกันคุณภาพการศึกษา (2) มาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 6 มาตรฐาน 34 ตัวชี้วัด (3) การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา มี 3 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบการควบคุมคุณภาพการศึกษา มีกระบวนการดำเนินการ คือ การแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา การร่วมกันวางแผนการปฏิบัติงานให้บรรลุมาตรฐานและตัวบ่งชี้ และการดำเนินการตามแผน องค์ประกอบการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา มีกระบวนการดำเนินการ คือ การแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา การดำเนินการตรวจสอบร่องรอยหลักฐานการปฏิบัติงาน ผู้บริหาร/หัวหน้ากลุ่มงานตรวจสอบและให้การนิเทศ รายงานการประเมินตนเอง กลุ่มงาน และหน่วยจัดการศึกษา องค์ประกอบประเมินคุณภาพการศึกษา มีกระบวนการ คือ การแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษา รายงานประจำปีของวิทยาลัยชุมชน วิธีการประเมินคุณภาพ เกณฑ์การประเมินคุณภาพ และการตัดสินผลการประเมินคุณภาพ 3) ผลการทดลองประเมินคุณภาพการศึกษาภายในวิทยาลัยชุมชน ตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่พัฒนาได้ พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นบุคลากรวิทยาลัยชุมชน สามารถนำไปเป็นแบบอย่างในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนได้

ศศิธร บัวทอง (2556) ได้พัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะการขับเคลื่อนโดยประยุกต์ใช้วงจร PDCA แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ การเตรียมการ การดำเนินการ และการรายงาน ในแต่ละขั้นตอนมีแนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องต่อเนื่องในแต่ละรอบปี 2) ผลการศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้องอยู่ในระดับมาก และ 3) ผลการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ของต้นสังกัดสูงกว่าเป้าหมายที่วางไว้

ณัฐตะวัน ลิมประสงค์ (2556) ได้ศึกษาการบริหารจัดการการประกันคุณภาพสถานศึกษา สำหรับอนาคต พบว่า องค์ประกอบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพสถานศึกษาสำหรับอนาคต ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ การบริหารจัดการ การวางแผน การประเมินผลการปฏิบัติงาน การนำผลการประเมินไปใช้ และภาวะผู้นำ โดยเป็นองค์ประกอบที่เป็นพหุองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน และรูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพสถานศึกษาสำหรับอนาคต มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และมีความถูกต้อง ครอบคลุมสอดคล้องกับทฤษฎี หลักการ และแนวคิดตามกรอบการวิจัย

จิตติ เสือสา (2557) ได้พัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบมีองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ 1) การศึกษาปัญหาและความต้องการ 2) การวางแผนปรับปรุงพัฒนา 3) การพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 4) การร่วมกันปรับปรุงพัฒนา 5) การนิเทศ ติดตาม และประเมินผล 6) การสรุปและรายงานผล และผลการประเมินการใช้รูปแบบ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเห็นว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

อำนาจ วิทยานูวัติ (2557) ได้พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ระบบประกันคุณภาพแบบ CoPSPAR ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์บริบท (Co : Context) 2) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (P : Planning) 3) การสร้างทีมงาน (S : Staff) 4) กระบวนการทำงาน (P : Process) 5) การวัดและประเมินผล (A : Assessment) 6) การรายงานผล (R : Report) ผลการตรวจสอบระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเหมาะสม ด้านความสอดคล้อง และด้านความเป็นไปได้

สมาน อัครวุฒิ (2558) ได้ศึกษารูปแบบการบูรณาการระบบการประกันคุณภาพภายในกับการบริหารสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดกลาง โดยดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ (1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ (2) พัฒนารูปแบบโดยการร่างรูปแบบจากข้อมูลที่ศึกษาในขั้นตอนที่หนึ่ง และปรับปรุงรูปแบบโดยการสนทนากลุ่ม และ (3) ประเมินรูปแบบโดยการนำรูปแบบไปทดลองใช้ในสภาพจริง และการประชุมอิงผู้ทรงคุณวุฒิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบบันทึกการศึกษาเอกสาร แบบบันทึกข้อมูลสนทนากลุ่ม คู่มือการนำรูปแบบไปใช้ แบบประเมินสภาพการดำเนินงานตามรูปแบบ แบบประเมินความพึงพอใจของบุคลากร แบบบันทึกผลการประเมินคุณภาพภายนอก และแบบประเมินรูปแบบ กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน และผู้แทนครู จำนวน 21 คน บุคลากรของสถานศึกษาที่ทดลองใช้รูปแบบ 45 คน จาก 3 โรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนสถานศึกษาที่ทดลองใช้รูปแบบ จำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบหลักของรูปแบบ มีสามองค์ประกอบ คือ 1) ความรู้พื้นฐานของบุคลากรในการดำเนินงานตามรูปแบบ ประกอบด้วยทฤษฎีพื้นฐานในการบูรณาการ มาตรฐาน และตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษา และสภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา 2) ขั้นตอนการดำเนินงานตามรูปแบบนั้นประกอบด้วย การวางแผน ซึ่งมีการจัดระบบการบริหารและระบบสารสนเทศ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ส่วนการดำเนินงานตามแผนนั้นเป็นขั้นตอนการนำไปสู่การปฏิบัติ สำหรับการตรวจสอบผล ประกอบด้วย การติดตาม ตรวจสอบคุณภาพ การประเมินคุณภาพภายใน และการจัดทำรายงานประจำปี และการดำเนินการต่อเนื่องเป็นการพัฒนางานต่อเนื่อง และเริ่มวงจรการบริหารรอบต่อไป 3) ผลการดำเนินงานตามรูปแบบนั้นมี 3 ส่วน คือ สภาพการดำเนินงานรูปแบบความพึงพอใจของบุคลากรต่อรูปแบบและผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก และเมื่อนำรูปแบบไปทดลองใช้พบว่าสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการปฏิบัติตามรูปแบบอยู่ในระดับมาก บุคลากรมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และผ่านการประเมินรอบสามทั้ง 3 โรงเรียน และประชุมของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นด้วยกับรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นด้านการประเมินผลรูปแบบซึ่งเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก

ณัฐพัชร วงษ์พัฒนารัตนเดช (2559) ได้พัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อม 2) การรวบรวมปัจจัยพื้นฐานและความต้องการ 3) การวางแผนพัฒนา 4) การปฏิบัติตามแผนและปรับปรุง 5) การติดตามและยกระดับองค์ความรู้ และ 6) การประเมินผลสรุป และผลการทดลองใช้รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า

บุคลากรส่วนใหญ่เห็นว่า รูปแบบนี้มีประโยชน์ เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียน ช่วยให้การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า รูปแบบมีความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความถูกต้อง ครอบคลุมอยู่ในระดับมากที่สุด รวมถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจ และความคิดเห็นต่อความสำเร็จของการดำเนินการตามรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด

เยาวทิwa นามคุณ (2559) ได้พัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สำหรับโรงเรียนสองภาษาในระดับการศึกษาปฐมวัย มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์มาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษาภายใน สำหรับโรงเรียนสองภาษาระดับการศึกษาปฐมวัย เพื่อสร้างและพัฒนาแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สำหรับโรงเรียนสองภาษาในระดับการศึกษาปฐมวัยและเพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สำหรับโรงเรียนสองภาษาในระดับการศึกษาปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการสังเคราะห์มาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษาภายในสำหรับโรงเรียนสองภาษาระดับการศึกษาปฐมวัย จากเอกสารและงานวิจัยพบว่า ประกอบด้วย 13 มาตรฐาน 58 ตัวบ่งชี้ และผลการตรวจสอบคุณภาพของมาตรฐานกับตัวชี้วัดโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า ประกอบด้วย 13 มาตรฐาน 76 ตัวบ่งชี้ และผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปใช้เทคนิคการสกัดตัวประกอบแบบ Principal Component Analysis สามารถคัดเลือกมาตรฐานและตัวบ่งชี้ตามเกณฑ์ที่วางไว้ทั้งหมด 8 มาตรฐาน 76 ตัวบ่งชี้ และความแปรปรวนของทั้ง 8 มาตรฐานสามารถอธิบายตัวบ่งชี้ได้ร้อยละ 70.117 และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า รูปแบบมีความตรงเชิงโครงสร้าง 2) รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สำหรับโรงเรียนสองภาษาในระดับการศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) เป้าหมายของรูปแบบ (2) มาตรฐานและตัวบ่งชี้ (3) การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย ผู้รับผิดชอบวิธีควบคุมคุณภาพ วิธีตรวจสอบคุณภาพ วิธีประเมินคุณภาพและเกณฑ์การประเมิน (4) การรายงานผลและแนวทางในการพัฒนา และ 3) ผลการใช้รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สำหรับโรงเรียนสองภาษาในระดับการศึกษาปฐมวัย ในส่วนของการประเมินคุณภาพการศึกษาจำนวน 3 ครั้ง ในโรงเรียนสองภาษาที่มีการจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก ซึ่งมีโครงสร้างการบริหารที่ต่างกัน พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาได้ โดยผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงสภาพด้วยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน ระหว่างคะแนนผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในของรูปแบบกับคะแนนผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน โดยต้นสังกัดของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างพบว่า คะแนนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ .0999

เยาวทิwa นามคุณ และฤตินันท์ สมุทร์ทัย (2559) ได้สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์สภาพปัญหาในการประกันคุณภาพภายใน องค์ประกอบของรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และแนวทางในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ซึ่งแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา คือ วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา การค้นคว้าอิสระ และงานวิจัยของอาจารย์และนักวิชาการที่เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ซึ่งเป็นงานวิจัยที่แล้วเสร็จและตีพิมพ์ในระหว่างปี พ.ศ. 2542-พ.ศ. 2555 มีจำนวนทั้งสิ้น 153 เรื่อง โดยงานดังกล่าวได้มาจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ ThaiLIS (Thai Digital Collection) ซึ่งเป็นฐานข้อมูลงานวิจัยฉบับเต็ม ทำให้ผลการสังเคราะห์ข้อมูลได้พบว่า สภาพผลการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ประกอบด้วย การควบคุมคุณภาพ กระบวนการติดตามตรวจสอบคุณภาพ และกระบวนการประเมินคุณภาพ โดยภาพรวมผู้บริหารและครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก โดยมีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านบริหาร ด้านบุคลากร และด้านปัจจัยสนับสนุน ปัญหาสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสรุปได้ 6 ประเด็น คือ 1) บุคลากรขาดความตระหนัก ความรู้ความเข้าใจในการประกันคุณภาพการศึกษา 2) ขาดการทำงานอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง และมีการนำข้อมูลย้อนกลับมาใช้ในการพัฒนาน้อย 3) ขาดแคลนงบประมาณ 4) ขาดความร่วมมือ และให้ความสำคัญกับชุมชนน้อย 5) การบริหารระบบสารสนเทศขาดประสิทธิภาพ และ 6) ขาดเครื่องมือประเมินที่หลากหลาย การใช้รูปแบบในการประเมินไม่เหมาะสมกับบริบทสถานศึกษา องค์ประกอบของรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน พบว่า ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) เป้าหมายของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน 2) มาตรฐานและตัวบ่งชี้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน 3) การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามมาตรฐานการศึกษา และตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย ผู้รับผิดชอบ วิธีควบคุมคุณภาพ วิธีตรวจสอบคุณภาพ วิธีประเมินคุณภาพและเกณฑ์การประเมิน และ 4) รายงานผลและการกำหนดแนวทางในการพัฒนา ซึ่งผลการสังเคราะห์แนวทางในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน พบว่า ประกอบด้วย 12 แนวทาง จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านบุคลากร มี 2 แนวทาง ประกอบด้วย การอบรมให้ความรู้และสร้างความตระหนักในคุณค่าของการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และการพัฒนาด้านเทคนิควิธีการสอน การวัดประเมินผล และการวิจัยชั้นเรียน 2) ด้านการบริหารจัดการ มี 7 แนวทาง ประกอบด้วย การบริหารจัดการโดยเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากร การบริหารจัดการโดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน การวางแผนงานโดยจัดทำโครงการให้สอดคล้องกับมาตรฐาน และตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษา การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับโครงการอย่างเหมาะสม การดำเนินการและติดตามผลตามวงจร PDCA การจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอเหมาะสม และการประเมินติดตามผลแล้วดำเนินการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านสนับสนุนอื่น ๆ มี 3 แนวทาง ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนาฐานข้อมูลของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ

การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา และพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายใน โดยจัดทำ คู่มือการใช้งานรูปแบบการประกันคุณภาพภายใน ให้เหมาะสมกับองค์กรและบุคลากรให้มากขึ้น

สุวัฒน์พงษ์ ร่มศรี (2559) ได้พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพและ มาตรฐานสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีกระบวนการ 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาสภาพปัญหา 2) เลือกปัญหาเพื่อวางแผนพัฒนา 3) การวางแผนพัฒนา 4) ดำเนินการตามแผน 5) ประเมินผล 6) ทบทวนปรับปรุง และ 7) รายงานผล ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า โรงเรียนระดับปฐมวัย และระดับประถมศึกษา ได้รับผลการประเมินในระดับดีและดีมาก

ดำรงค์ บุญกลาง (2560) ได้พัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) สารสำคัญ ประกอบด้วยการบริหาร 7 ด้าน ได้แก่ (1) การนำองค์กร (2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (3) การมุ่งเน้นนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (4) การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ (5) การมุ่งเน้นบุคลากร (6) การจัดกระบวนการ และ (7) ผลลัพธ์ 4) แนวทางการนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติ และ 5) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปสู่ความสำเร็จ ผลการยืนยัน รูปแบบ พบว่า รูปแบบการบริหารคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตภาคเหนือมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

สุภัค พวงขจร ชนม์ชกรณ์ วรอินทร์ และอนุชา กอนพวง (2561) ได้พัฒนารูปแบบการประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยการกำหนดขั้นตอน เป็นการทดลอง 3 ขั้นตอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างในตอนที่ 1 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่รับผิดชอบงาน ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการขั้นพื้นฐาน จำนวน 394 โรงเรียน ตอนที่ 2 เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการ บริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน และตอนที่ 3 เพื่อประเมิน สถานศึกษาตามรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการบริหารแบบมุ่ง ผลสัมฤทธิ์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best practice) และสถานศึกษาที่มีผล การประเมินภายนอกไม่ผ่านการประเมิน จำนวน 6 โรงเรียน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การวิเคราะห์ เอกสาร แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ที่เหมาะสมประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวางแผน กลยุทธ์ขององค์กร 2) การกำหนดรายละเอียดของตัวชี้วัดผลดำเนินงาน 3) การจัดการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา 4) การจัดการความเสี่ยง 5) การวัดและการติดตามตรวจสอบคุณภาพ 6) การใช้ข้อมูลที่มี

ประสิทธิภาพ 7) การรักษาปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 8) การให้รางวัลตอบแทน ผลการประเมินรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ พบว่า โครงสร้างขององค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความชัดเจน ความง่ายต่อการนำไปใช้ อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และผลการประเมินสถานศึกษาตามรูปแบบ พบว่า สถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี และกลุ่มสถานศึกษาที่มีผลการประเมินภายนอกไม่ผ่านการประเมิน มีคุณภาพในการดำเนินงานตามโครงสร้างของรูปแบบ และผลการประเมินตามผลสะท้อนด้านคุณภาพผู้เรียน ตามมาตรฐานการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

นเรศ สถิตยพงศ์ (2561) ได้เสนอรูปแบบการประกันคุณภาพโรงเรียน ยุคการศึกษาประเทศไทย 4.0 และศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งภายในและภายนอกของโรงเรียน ตามกรอบการพัฒนาด้วยรูปแบบ “STAR Standard” หรือ “STAR Model” เพื่อให้ตอบโจทย์ยุคการศึกษาประเทศไทย 4.0 และศตวรรษที่ 21 โดยมีแนวทาง ดังนี้ 1) มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน (S : Student standard) ประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนตามเกณฑ์แต่ละระดับชั้น และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามเกณฑ์แต่ละระดับชั้น โดยมุ่งเน้นทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ตามหลักการ 3Rs+8Cs 2) มาตรฐานด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (T : Teaching Standard) โดยมุ่งเน้นที่กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้แก่ผู้เรียน ได้แก่ การมีกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม การจัดการเรียนการสอนที่ยึดโยงกับบริบทของชุมชนและท้องถิ่น การตรวจสอบและประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ 3) มาตรฐานด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา (A : Administration Standard) โดยมุ่งเน้นที่กระบวนการ ได้แก่ การมีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจ ที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน การวางแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และการร่วมรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน และการกำหนด ติดตาม ประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษา และ 4) มาตรฐานด้านผลลัพธ์ที่มีประสิทธิผล (R : Result Based Standard) มุ่งเน้นที่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น จากกระบวนการทั้งหมดที่การประเมินคุณภาพภายนอกป้อนกลับมาให้โรงเรียนทราบ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ

Parachvesco (2017) ได้ศึกษาลักษณะเฉพาะของการจัดการ และการประกันคุณภาพการศึกษา โดยพบว่า การบริหารคุณภาพโดยรวม (TQM) เป็นการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาที่เน้นที่ผลผลิตหรือรูปแบบกระบวนการ อันประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า คือ นักเรียน กระบวนการ คือ การจัดการศึกษา ผลผลิต คือ การจบการศึกษา การควบคุมคุณภาพ คือ การประเมินผลหรือ

การประเมินตนเอง ลูกค้าหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ ลูกจ้าง ลูกค้า และชุมชน โดยใช้กระบวนการ PDCA แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาแนวใหม่ของประเทศโรมาเนีย ครอบคลุมด้านการปฏิรูปหลักสูตร การจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ความเชื่อมโยงการศึกษาระหว่างโรงเรียนมัธยมและมหาวิทยาลัยในด้านเศรษฐกิจ การบริหาร สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม และอื่น ๆ ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์กับโลกภายนอก ปฏิรูปการศึกษาด้านวิชาการ และการกระจายอำนาจ ให้อิสระในการบริหารจัดการการศึกษา และให้ความร่วมมือระหว่างประเทศ ดังนั้น ระบบ ISO 21001 จึงเป็นมาตรฐานด้านการจัดการที่สอดคล้องกับ ISO 9001 : 2015 สำหรับระบบการจัดการคุณภาพในสถาบันการศึกษา เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงกระบวนการเพื่อตรวจสอบความต้องการและความคาดหวังของผู้ใช้บริการ

Arribas Diaz & Martínez-Mediano (2018) ได้ศึกษาผลกระทบของระบบการจัดการคุณภาพในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในประเทศสเปน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการประยุกต์ใช้ระบบการจัดการคุณภาพ (QMS) ตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ISO 9001 : 2008 และยืนยันอิทธิพลของรูปแบบคุณภาพนี้ ในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในสเปน กลุ่มตัวอย่างคือ โรงเรียนเอกชนที่ได้รับทุนจากรัฐบาล จำนวน 26 แห่งในประเทศสเปน ผลการศึกษาพบว่า ระบบการจัดการคุณภาพ (QMS) ช่วยให้เกิดการประเมินด้านเอกสารและการจัดการ กระบวนการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ภาพลักษณ์ภายนอก ทรัพยากรการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ โรงเรียนได้รับการจัดอันดับอยู่ในระดับสูงในการดำเนินงาน ตามระบบการจัดการคุณภาพ (QMS) มีผลลัพธ์ด้านการศึกษาที่ดีขึ้น สร้างการรับรู้และความพึงพอใจต่อผู้ใช้บริการ แต่ข้อเสียของระบบการจัดการคุณภาพ คือ ถูกมองว่าเป็นภาระงานของระบบราชการระดับสูงที่มีวัฒนธรรมการสั่งการจากบนสู่ล่าง

George, Victoria & Monica (2018) ได้ศึกษาคุณภาพการศึกษาโดยการพัฒนาแบบบูรณาการสองระดับ คือ ระบบคุณภาพของการศึกษาและคุณภาพของสถานศึกษา โดยการใช้กระบวนการ PDCA ซึ่งคุณภาพการศึกษาขึ้นอยู่กับคุณภาพของครูผู้สอน ในการจัดการเรียนการสอนความสามารถในการเรียนรู้และการประกันคุณภาพการศึกษา รูปแบบบูรณาการระบบคุณภาพการศึกษาใช้แนวคิดการบริหารจัดการโดยยึดวัตถุประสงค์ โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) กำหนดวัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) กำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะระดับรายบุคคล ระดับโครงสร้างท้องถิ่น และระดับสถานศึกษาและบุคคล 3) พัฒนาองค์ประกอบของการบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์ (โครงการและกิจกรรม ระยะเวลางบประมาณ วิธีการดำเนินงาน และเทคนิคคำแนะนำ) 4) ติดตามความสำเร็จของวัตถุประสงค์ 5) ประเมินผลสำเร็จของการดำเนินงาน เปรียบเทียบผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาต่อเนื่อง โดยทุกขั้นตอนใช้กระบวนการ PDCA ในการวางแผน ดำเนินการตามแผน การตรวจสอบ และการนำไปใช้

Susilana (2018) ได้พัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามลักษณะวัฒนธรรม และคุณลักษณะของชาติในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศอินโดนีเซีย โดยใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and development) ซึ่งรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลยุทธ์ Six Sigma 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการระบุและคัดเลือกหัวข้อ เพื่อดำเนินการตามโครงการ (Define) ขั้นตอนการวัดความสามารถของกระบวนการที่เป็นจริงในปัจจุบัน (Measure) ขั้นตอนการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาหลัก (Analyze) ขั้นตอนการปรับตั้งค่าสาเหตุหลัก (Improvement) และขั้นตอนการควบคุมคุณภาพของกระบวนการ (Control) ในการพัฒนาระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผลการพัฒนาพบว่า ระดับความเข้าใจของครูในโรงเรียนต่อรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามลักษณะวัฒนธรรมและคุณลักษณะของชาติ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับแรก มีความเหมาะสม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนารูปแบบ แนวคิดทฤษฎีเชิงระบบ และการสังเคราะห์แนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระบวนการประกันคุณภาพภายใน ตามแนวคิดของระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษาและแนวคิดหลักการบริหารที่เป็นกระบวนการ PDCA กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 และแนวคิดและทฤษฎีการบริหารคุณภาพสถานศึกษา ได้แก่ ทฤษฎีเชิงระบบแบบเปิด (Open system theory) แนวคิดทรัพยากรการบริหารจัดการ แนวคิดการบริหารคุณภาพโดยรวม (Total quality management : TQM) และแนวคิดการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (RBM) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมาสังเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ดังนี้

1. แนวคิดการพัฒนารูปแบบ พบว่า รูปแบบมีองค์ประกอบสำคัญ 6 องค์ประกอบ ได้แก่

- 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) มาตรฐานการศึกษา 4) กระบวนการบริหารจัดการ 5) ผลลัพธ์ และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ

2. นโยบายการปฏิรูปการศึกษา

ศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ กรรมการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560-2579) นโยบายรัฐบาลด้านการศึกษา และนโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ สรุปได้ว่า รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายการปรับเปลี่ยนระบบ

การประกันคุณภาพขั้นใหม่ โดยให้มีการประกันคุณภาพภายใน และการประเมินคุณภาพภายนอก และใช้หลักการว่า สถานศึกษาสามารถออกแบบระบบการประกันคุณภาพภายในที่เหมาะสมได้ด้วยตนเอง โดยที่จะต้องไม่เป็นภาระกับครูในการหาหลักฐานต่าง ๆ และให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกที่จะต้องมีความสอดคล้องกับการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา รวมถึงผลที่ได้จากการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกนั้น จะต้องสามารถนำไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาได้ด้วย

3. การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นการดำเนินการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา โดยผ่านกระบวนการผลิตอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตตามกรรมวิธีการวัดด้วยเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับของสังคม เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและยกระดับทักษะภาษาอังกฤษ เพื่อให้ นักเรียนสามารถสร้างสรรค์พัฒนาชิ้นงานได้ดี และสามารถบูรณาการให้ผู้เรียนนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้โดยการจัดการศึกษาสะสมเต็มศึกษา เพื่อสร้างให้นักเรียนมีคุณธรรมนำความรู้ผ่านโครงการโรงเรียนคุณธรรม และเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม ผ่านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมการป้องกันการทุจริต

4. แนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

จากการศึกษาแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพ เป็นการบริหารจัดการ และการดำเนินการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตามกระบวนการการควบคุมตรวจสอบระบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดทำขึ้น โดยมีการติดตามตรวจสอบคุณภาพและการประเมินผล ตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับ และประเภทของสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้องว่าสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด โดยมีหลักการ คือ หลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และมีจุดมุ่งหมาย คือ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยองค์รวมให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีองค์ประกอบสำคัญ คือ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน กระบวนการบริหาร และการจัดการ และกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีกระบวนการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 8 ขั้นตอน ได้แก่

1. กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัยและหรือระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระทรวงประกาศใช้ และให้สถานศึกษากำหนดเป้าหมายความสำเร็จตามมาตรฐานของสถานศึกษาตามบริบท

2. จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ
3. ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
4. ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยกำหนดผู้รับผิดชอบและวิธีการที่เหมาะสม
5. ติดตามผลการดำเนินการ และนำผลการติดตามไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนา
6. จัดส่งรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) ให้แก่หน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี
7. พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ โดยพิจารณาจากรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) และตามคำแนะนำของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
8. ให้ความร่วมมือกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามข้อเสนอแนะ

5. แนวคิดและทฤษฎีการบริหารคุณภาพสถานศึกษา

จากการศึกษากระบวนการประกันคุณภาพภายใน ตามแนวคิดของระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษา และแนวคิดหลักการบริหารที่เป็นกระบวนการ PDCA กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 และแนวคิดและทฤษฎีการบริหารคุณภาพสถานศึกษา ได้แก่ ทฤษฎีเชิงระบบแบบเปิด (Open system theory) แนวคิดทรัพยากรการบริหารจัดการ แนวคิดการบริหารคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management : TQM) และแนวคิดการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (RBM) ผู้วิจัยได้นำแนวคิดดังกล่าวมาหาความสอดคล้องและเชื่อมโยง เพื่อกำหนดกระบวนการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนราชานุบาล พบว่ามี 5 ขั้นตอน ซึ่ง ประกอบด้วย

4.1 ขั้นจัดเตรียมทรัพยากร (Resources) ประกอบด้วย บุคลากร (Man) ได้แก่ การสร้างความตระหนักและให้ความรู้แก่บุคลากรทุกคน และการแต่งตั้งคณะกรรมการที่รับผิดชอบ งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) ข้อมูลสารสนเทศ (Message)

4.2 ขั้นมุ่งเน้นผลสำเร็จ (Achievement oriented) ประกอบด้วย 1) วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการจำเป็น 2) กำหนดพันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมายและกลยุทธ์การดำเนินงาน 3) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 4) กำหนดเป้าหมายความสำเร็จตามมาตรฐานของสถานศึกษาตามบริบท 5) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 6) กำหนดแหล่งข้อมูลของผลการดำเนินงานตามเป้าหมายความสำเร็จ

4.3 ขั้นปฏิบัติการร่วมกัน (Cooperation) ประกอบด้วย 1) ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา 2) รวบรวมข้อมูลผลดำเนินการ ตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาและบันทึกข้อมูล

4.4 ขั้นประเมินผลองค์รวม (Holistic assessment) ประกอบด้วย 1) กำหนดผู้รับผิดชอบประเมินผล และตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 2) กำหนดวิธีการประเมินที่เหมาะสม 3) ติดตามผลการดำเนินการ 4) ประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษา 5) วิเคราะห์หาสาเหตุที่ผลการดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด 6) วิเคราะห์จุดเน้นที่ควรพัฒนา เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4.5 ขั้นปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ (Adaptation) ประกอบด้วย 1) จัดส่งรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) 2) พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และ 3) ประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา

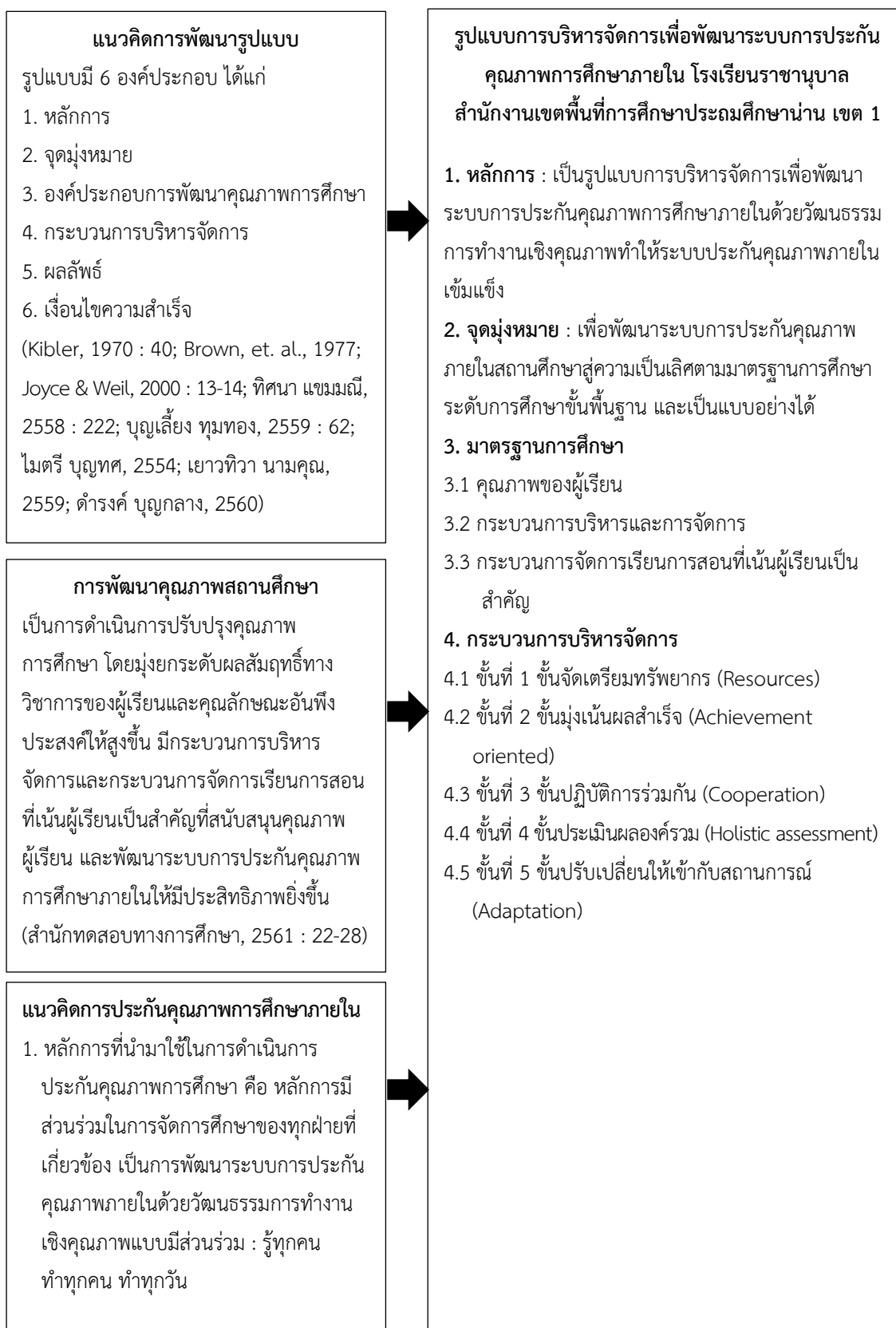
จากการศึกษาแนวคิดพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) มาตรฐานการศึกษา 4) กระบวนการบริหารจัดการ 5) ผลลัพธ์ และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยมีกระบวนการบริหารจัดการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมทรัพยากร (Resources) ขั้นมุ่งเน้นผลสำเร็จ (Achievement oriented) ขั้นปฏิบัติการร่วมกัน (Cooperation) ขั้นประเมินผลองค์รวม (Holistic assessment) และขั้นปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ (Adaptation) โดยมีวิธีดำเนินการ 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นสร้างหรือพัฒนารูปแบบ คือ การศึกษาค้นคว้าแนวความคิด รูปแบบ เอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนำมาใช้กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ และประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ

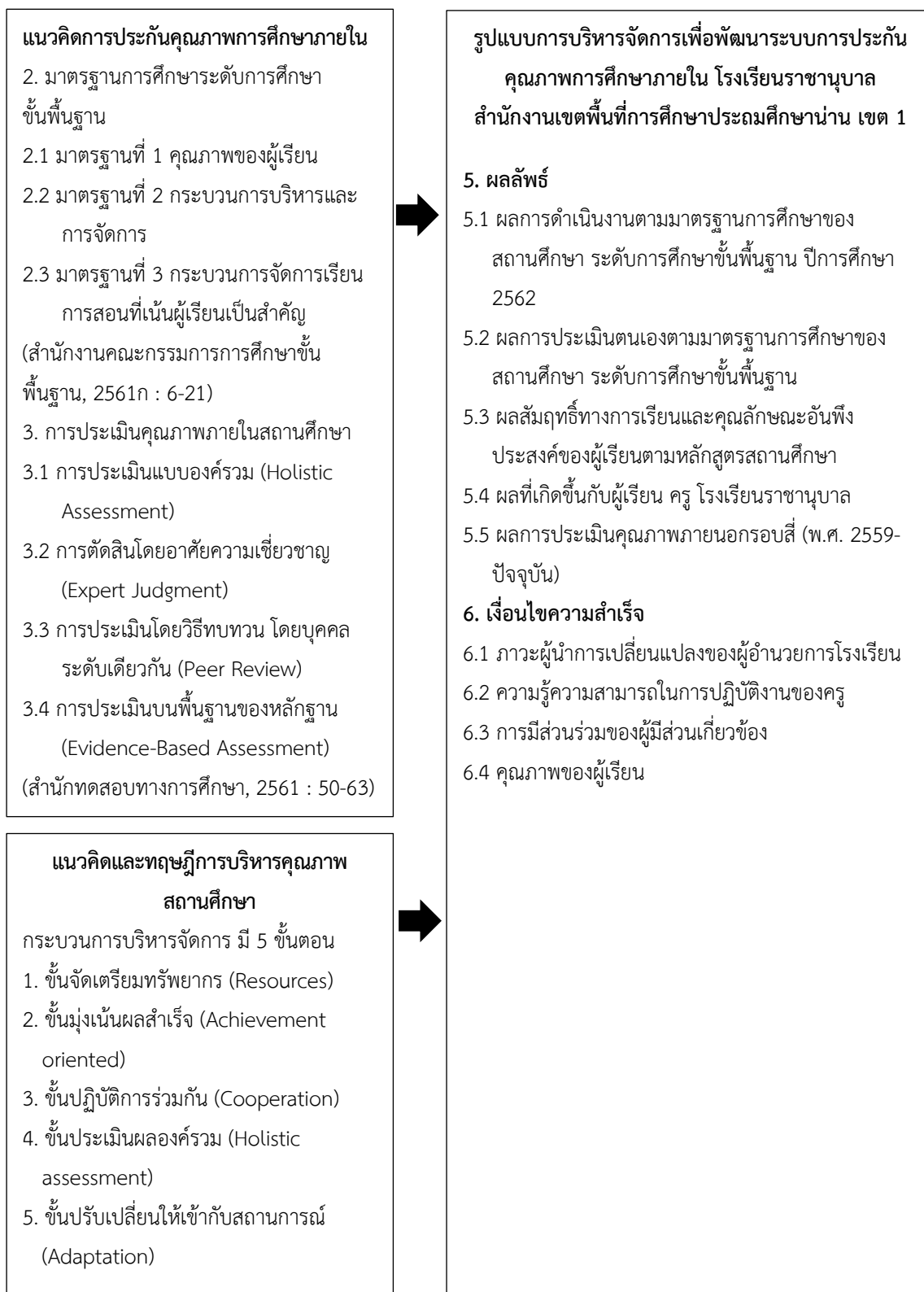
ขั้นตอนที่ 2 ขั้นทดลองใช้รูปแบบ เป็นการนำรูปแบบที่ผ่านการตรวจสอบความความเป็นไปได้แล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการประเมินรูปแบบ เป็นการประเมินรูปแบบด้านความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้องครอบคลุม และความเป็นประโยชน์ตามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย (ต่อ)